

ИЗДАТЕЛСТВО НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ

ЛОВЕЦ НА ЖОРА

ЛОВЕЦ НА ХОРА

Превод: Иван Градинаров

chitanka.info

ДЖОН ГОЛСУЪРТИ

ЛОВЕЦ НА ХОРА

Оттогава изтече много време. Аз често го виждах да излиза от дома си, следван от своите кучета, едното ирландска порода, другото фокстериер. Ще прекоси към църковния двор и при дворната врата ще се изправи, ще огледа корнуолското възвишение, където бе пръснато паството му, ще погледне към морето, почти на една миля далеч. Върху черната му тънка фигура имаше, светло петно от малък златен кръст, повесен върху жилетката. В такива моменти очите му бяха като очите на въдичар, който наблюдава скалите и чака да дойде сардината. Ала докато очите на този ловец на хора опипваха сивите скали, покрити с жълти лишеи, по съсухрените му бузи се появяваха червени петна. Устните му се размърдваха, той рязко се обръщаше и хлътваше през вратата, над която бе написано: „Врата към божието царство“.

В двора на църквата се пазеше едно озеленено място, където нямаше надгробни плочи, които иначе гъсто покриваха останалата му част. Струва ми се, той никога не пропускаше да погледне към това място, без да си помисли: „Ще запазя този кът свободен. Не искам да бъда погребан сред хора, отрекли се от своя бог!“.

Точно това беше неговото нещастие, което като пълзяща съдба го смазваше от година на година през неговото двадесетилетно свещеничество в енорията. То го бе прояло отвътре, както става с неприятностите, които човек не може да проумее. Просто казано, неговата власт над душите на енорияшите отслабваше от сезон на сезон, докато от триста души при постъпването му в енорията сега паството му едва ли наброяваше четиридесет човека. Неделя след неделя той отслужваше своите три литургии. Два пъти седмично от стария амвон обгръщаше с поглед в църковния полумрак все повече намаляващото си стадо и със сух, конвулсиращ глас, чиито тонове, несъмнено, му звучаха като музика, произнасяше благословия или проклятие — според своята вяра. Всяка седмица той ни говореше за цялата степен на греха, ако не посещаваме храма господен, ако не

тачим божия ден. Той почиташе всеки църковен обред и церемония и никога не отказваше кръщение дори и на неграмотните, нито пък на някого опело, освен на онези, които сами са сложили край на живота си. С особена радост и възторг приемаше да венчава млади, чието поведение бе предизвикало по някакъв начин скандал в селото. Но и тогава при всяко непочитание лицето му приемаше строг израз — спомням си, че никой не можеше да влезе в неговата църква с фланелени панталони.

И все пак паството му бавно намаляваше! Живеейки неженен в запуснатата енория с двете си кучета, с една стара прислужница и едно канарче, той сякаш нямаше други интереси, като въдичарство или лов, които да го отвлекат от свещеническите му задължения. И не търсеше нищо друго, освен да надзърне в домовете и личния живот на своите енориаши: минеше ли покрай нечия врата — сух, гладко избръснат и целият в черно, често можеше да го видиш как ще спре, ще направи някакъв заплашителен жест и ще продължи с жадни очи, вперени право напред.

Всяка година, за да насърчи паството си във вярата, той отпечатваше частно и раздаваше текстове, съдържащи фрази като: „За него бе по-добре да му окачат на врата воденичен камък и да го хвърлят в морето...“, „... А страхливите и неверните ще найдет езерото, където гори огън и сяра...“. Когато ги е писал, представям си, очите му са пламтели, сякаш е виждал тези наказания вече да се сбъдват. Всъщност не заслужаваха ли неговите енориаши такава участ?

Ако при своите разходки срещнеше някого от нередовните посетители на литургия — някой рибар или земеделец, той непременно ще спре с очи, вперени в лицето на престъпника.

— Вие не идвате в църква, защо?

Като всеки истински корнуолец, с надежда да избегне една неприятност, запитаният ще посочи някакво извинение:

— Всички ни знаеха сър, жената беше нещо болна, винаги нещо таквоз се случва!...

Това надиграване с дявола всъщност никога не минаваше, без да предизвика огън в очите на пастора или да не изтръгне от гърдите му изблик на сух смях.

— Не знаеш какво говориш, човече! Трябва да си луд, ако си мислиш, че можеш да спасиш душата си по този начин! Това е християнска страна!

И въпреки това той вече не виждаше в църква лицето на такъв енориаш.

— Нека си чака! — си шепнеха хората. — Да не мисли, че ще ходим в черквата му да ни говори като на кучета.

Но в действителност дори и да бяха кучета, пасторът никога не би им говорил така. Към кучетата неговото отношение беше винаги мило. Виждаха го понякога да стои край нива с орязана царевица, където главите на двата му териера ту се подават, ту се скриват между златистите царевични стебла при преследването на ято яребици или пък, застанали неподвижни, да се облизват за млади фазанчета, които са подушили. Тогава дрезгавият му глас ще се повиши: „Джим, Джим! Пат, Пат! Тук вие, немирници!“. Ала дойдат ли с радостно изплезени езици, той само ще се наведе и ще им покаже пръст, а те ще близнат ръката му или ще се заумилкват около панталоните му, уверени, че той никога не ще ги удари. Към всяко животно, към всяка птица или насекомо пасторът бе все тъй внимателен и те напълно му се доверяваха. Човек често можеше да го изненада седнал на някоя дебела глинена плоча или изправен в някоя падина на широкия път между двата ската, обраснали с прецип и къпини, с широкополата си шапка на глава, малко кривната настрана, а през това време някоя червенушка или горска завирушка, кацнала само на три крачки от ухото му, ще му разказва своята малка приказка.

Преди да излезе на разходка, той ще огледа с бинокъла си бледозлатистия пейзаж на царевичните ниви, на опалените от слънцето пасища и пясъчните дюни, за да види дали някой кон не изглежда ненапоен или някоя овца не лежи по гръб. Той бе заклет враг и на всякакви капани и клопки и откриеше ли такива, правеше така, че те да не хванат нищо. Тази упорита нежност към безсловесните животни се дължеше навярно на желанието му да вземе тяхната страна срещу селяните, които не искаха да ходят в църква, или, мисля си, повече на чувството, че бедните създания не притежават душа, че днес са тук, а утре ги няма — не подлежат на спасение и трябва да се отнасяме към тях със съчувствие, за разлика от тези хора с безсмъртни души, нарочно поверени от Бога на неговите грижи, за чието безпътство не е

достатъчно никое наказание. Обличайки го със своята власт над хората, църквата сякаш го бе разделила на две половини.

А пък възгледа му върху живота бе иначе съвсем прост — несмутен от никакво чувство за ирония, неразмътен от любопитство или желание да свързва причини със следствие, или изобщо да приеме необходимостта от причина: в един определен ден Бог е създал земята и материята. Тази материя той разделил на две — неодушевена и одушевена, без връзка на едната с другата. Одушевената материя той наново разделил на хора и животни. В хората вложил душа, създавайки ги по свой образ и подобие. Хората разделил още на служители на църквата и на други хора. А за управлението и усъвършенствуването на тези други Бог се е превъплътил в своята църква. Църквата на свой ред се е превъплътила в своите свещеници. И така, върху църковните служители, поставени от провидението извън риска да направят грешки, е наложен моралният дълг да напътствуват, да водят и да спасят на всяка цена душите на хората.

Точно затова, мисля си, когато се натъкнеше на един странен свободолюбив дух сред простите хорица, които му бяха поверени, на едно спонтанно чувство, че светът е неделим, че силата идва отдолу, а не отгоре, че всички неща са относителни, а не абсолютни и т.н., изразени на техния прост език, той отначало изпитваше някакво остро раздражение, което като червей разяждаше сърцето му. Постепенно човек можеше да забележи как тази зараза плъзва по лицето и тялото му, отива в очите и гласа му, засяга самите жестове на тънките му ръце и китки. Цялата му фигура напомняше потъмняло дърво, обрулено и проядено от пустинен вятър, подобно на съсухрените дъбове по корнуолските хълмове, набръчкани и напукани от атлантическите хали.

Денем и нощем в старата енорийска резиденция с нейната червена оранжерия той навярно бе умувал върху злините, нанесени му от неговите енорияши, лишили го от законната му роля — властта да спаси техните души, също като офицер, поставен начело на своята част, но заставен да гледа войниците си да се придвижват без него. Или като училищен директор, вързан за бюрото си, в сред невъобразимата бъркотия, създавана от неговите подчинени. Провалът му бе факт, чужд и непоносим за него, необяснимо трагичен — факт, зазидан в тайната, която слепотата на всеки води към същността на неговия

собствен дух и обвива отношенията му с неговите ближни. Той не можеше да се съмнява, че енорияшите му, лишени се поради своето своенравие от неговите свещенически услуги — в същност от църквата, а чрез църквата — от Бога, са обречени на вечни мъки. Ако те и така са си обречени, тогава той, техният истински пастир, техният законен водач, възплъщение на църквата, и в същност на Бога, бе една безплодна съсипана вещ. Точно това той не можеше да понесе. Неспособен да види себе си, както другите го виждаха, той се мъчеше да намери обяснение за това. Такова не намери. Знаеше много добре, че не бе проповядвал тесногръда доктрина, заразна от фанатизма, какъвто той откриваше в римокатолическата и неконфирмистката вяра. Доктрината и догмите, които бе натоварен да предава, бяха излагани в точно необходимата широта — ни повече, ни по-малко. Най-съвестно, дори против личните си чувства, той спазваше буквата на енцикликите. Тъй че нищо от естеството на неговите проповеди не можеше да бъде причина за постепенното отдръпване на паството му от църквата. Нито пък в начина, по който ги изнасяше, той долавяше нещо неоправдано. И при все това, както при отлива водата спада при сивите скали, така бавно, с убийствена сигурност продължаваше отливът от неговата църква. Как тогава можеше да си го обясни, освен да повярва, че неговите енорияши са враждебни лично към него?

В училището, в пощенската служба, на полето, по време на спевки или на път за църква, където и да ги срещнеше, той можеше да види, че постоянно е принуден да понася леко незачитане или пренебрежение. Струва ми се, бе почнал да си въобразява, че тези хора, които никога не идваха в църква, избират злонамерено часовете на своите раждания, смърт и сватби, за да се присмиват на неудобството на този, който нито можеше, нито искаше да откаже изпълнението на своите задължения. Това, което вършеха, бе светотатство. Като избягваха божията църква, а все пак изискваха услуги от божия наместник, те по този начин превръщаха Бога в свой слуга.

Човек можеше да го намери всяка вечер в неговия кабинет, подпрял брада с длан пред мъждукащото кандило; кучетата са се свили до него, а платненият калъф на кафеза е намъкнат отгоре така, че светлината да не измъчва бедното създание — канарчето.

Още щом заговореше, думите му издаваха непрестанна размисъл. „Нищо не процъфтява в това село — ще рече той. — Започнах с това, онова! Ето футболният клуб, ето класът за изучаване на Библията — нищо не излезе! Какво искате от такива хора, на които липсва уважение, смирение и обич към дисциплината? Вие не сте си имали работа с тях, каквато аз съм имал!“

Наистина неговата работа с тях бе станала известна по целия окръг. Една петиция с подписи на селяните, настояваща за неговото отстраняване, бе връчена на епископа, но, разбира се, без успех. Свещеник не може да бъде преместен от мястото си по никакви причини — то е закупено от неговия баща. Нито пък положението му на божи служител би могло да се оспори поради такива доводи, като личната ненавист от страна на неговите енорияши, — то би било същото, като да искат чрез петиция да премахнат самата църква. Съзнанието за неуязвимото му положение намери сред енорияшите израз в крадешком отправяните погледи и в думите: „Ех, много ни е грижа!“.

Чак през двадесетата година на неговото свещеничество едно леко стълкновение с енорийския съвет го принуди да напише ей това писмо: „Мой дълг е да напомня за моето намерение да не присъствувам повече на събрания, защото, като християнин, не мога да продължавам да срещам онези, които упорито отказват да идват в църква“.

Тогава бе краят на септември и празникът на жътвата бе определен за следващата неделя. Седмицата изтече, а стопаните не предоставиха нищо за украса на църквата. А и рибарите, които по стара традиция в тази енория обикновено даваха плодове, купени срещу сребристите си риби, също не изпратиха нищо. Очевидно бойкотът бе предварително подготвен.

Ала когато пасторът пристъпи към амвона тази неделя, църквата бе така пълна с хора, както не е била от много години. Жени и мъже, престанали отдавна да посещават службите, бяха дошли, обладани явно от любопитството да видят как „старият“ ще „прегълтне хапа“.

В очите на селяните и рибарите, закоравели от природните стихии, се четеше мрачно и същевременно насмешливо любопитство, каквото би могло да се открие в очите на мъже, заградили някакъв нещастник и движени от грубо чувство за справедливост, го

подмамват, за да изгуби достойнството си. Лицата почти на всички като че искаха да кажат: „Сър, никой не ни е питал за вашия избор. Още от първия ден вие си показвахте рогата. Никога не сме ви искали, но ако трябва да ви понасяме, нека за всеки случай поне си направим с вас малко шега!“.

Бялата фигура на пастора, изникнала сякаш от тъмния амвон, срещна, без да трепне, стрелите на нашите погледи. Дълбоките му жадни очи бяха забодени в Библията, която държеше в ръце. Той прочете текста: „... благодатния плод на земята, паднал навреме...“

Спомням си, че гласът му — особено плавен и дълбок — започна със слово за благоденствията и всеблагостта на Бога, който направил така, че земята да дава на хората всяка година храна според техните нужди. Като че меката улегналост на този сезон на съзряването бе завладяла неговия изгнанически дух. Но изведнъж той спря, наклони се напред и изгледа поотделно всеки от мъжете и жените в църквата. Тези очи отново придобиха особения блясък, който ние така добре познавахме. Отново се извиси гласът му: „А какво направихте вие, братя мои, за тези благоденствия, как изразихте вашата благодарност към Бога, въплътен в неговата църква и в мен, нейния нарочен представител? Мислите ли вие, че Бог ще ви остави да го оскърбявате безнаказано? Мислите ли с вашата глупава гордост, че Бог ще търпи ненаказано това преднамерено пренебрежение? Ако си въобразявате така, горко се лъжете. Познавам до дъно вашите бунтовни души. Чета ги, както чета тази книга. Вие се стремите и сте се стремили да отхвърлите моя авторитет — своенравно и непокорно поколение! Но трябва да ви кажа: Бог, който е установил своята свещена църква над вас, е справедлив и всемогъщ; както добрият господар наказва своите кучета за тяхно добро, така и той ще накаже вас. Искате да ме изгоните? — и от безкръвните му изкривени устни заедно със съсъка излезе звук, подобен на смях. — Да изгоните църквата, да прокудите самия Бог? От този грях по-голям не бихте могли да сторите. Смятате ли, че ние, тържествено удостоени с бремето на вашето спасение, ще се смутим от подобен детински бунт? Не! Нас Бог ни е назначил и ние само пред него можем да отговаряме. Дори ако всеки от вас в тази енория, както мъже, така и жени, дори и децата, напуснат тази църква, аз не ще отстъпя ни крачка от моя дълг, не ще изоставя поста си! А помислете си наистина, че вашата църква се представлява от един

жалък, от вас избран пастир, предмет на вашите прищевки, който може да бъде махнат, когато на вас ви скимне. Считате ли характера на църквата и на моята мисия така жалки и нищожни, че да ви храня с желаната от вас храна и да ви вода натам, накъдето вие заповядате? Не, братя мои, вие нямате тази власт! Стадото ли избира своя пастир? Слушайте тогава истината, та макар и страшна да е тя! Църквата е скала, поставена от Бога сред движещите се песъчинки на живота. Тя е дошла от небето, не от тази жалка земя. Нейната мисия е да заповядва, вашата — да се подчинявате. Ако и последният човек в тази християнска страна се окаже бунтовник или предател, църквата и нейните наместници ще останат непоклатими, както аз стоя тук, твърд в моето решение да спася душите ви. Паднете на колене и помолете Бога да ви прости за безпътството, с което го оскърбихте!... Химн 266: «Води, благословена Светлина, сред окръжаващия мрак...».

През сивата пътека, където цареше такова тежко мълчание, се понесоха звуците на органа. Първият стих от този химн бе изпят само от хора и от няколко женски гласа. После, един по един, се присъединиха и мъжете. Гласовете ни набъбнаха до вик, толкова висок, какъвто никога преди не се бе чувал в малката църква — бунтовен, суров, гръмовен звук, като че ли чрез думите на този нежен химн всеки от нашата мрачна конгрегация изливаше цялата ненавист на сърцето си. Ревът, излизащ от отворената врата, навярно е изплашил минаващите туристи и гъските в съседния селски двор. Песента завърши със стон, напомнящ продължителния хлип на оттегляща се вълна.

През цялата следваща седмица в селото не се говореше почти за нищо друго освен за тази проповед. Земеделците и рибарите са хора на природата. Условиата на техния живот, определяни единствено от неспирните им усилия в борбата с морето и земята, неподкрепяни от никакъв авторитет, освен от собствения им кураж, им създаваха особена дълбока философия. Измежду рибарите имаше един белобрад старец, който, изглежда, виждаше в проповедта на свещеника някакво по-дълбоко знамение. „Попа слага себе си над нас като руския цар — казваше той. — На тая работа душата ѝ е гнила. Приказва ни за всеблага любов, дето я няма никаква в църквата. Поне доколкото аз виждам, цялата работа стои ей тъй: «Прави това или върви по дяволите!». Този човек си е круша от дървото!».

Така говореше старецът, сякаш отношението на пастора към тях бе символ на отношението на църквата към хората. Всред земеделците такива сравнения бяха забулени с по-опростени изрази: „Можеш да заведеш коня до водата, ама не можеш го накара да пие“, „Кой иска от попа да ни спасява душите? Нека попът спаси своята!“, „Мисля, не сме толкоз добри за неговите проповеди“.

Следната неделя конгрегацията, пред която той изнесе своето слово, се състоеше от клисаря, двама туристи, три старици, една от които бе напълно глуха, и четири малки момиченца.

По-късно, през ветровития и бурен следобед, тръгна из селото присмехулна мълга: „Старият е горе на високата Треслинска скала и говори на водата!“.

Скоро се събра тълпа, жадна за най-дребната сензация, която би нарушила еднообразието. Отвъд клисурата, над сивите покриви на рибарското селце се откроява рязко високата Треслинска скала. На върха ѝ, на самия ръб, се виждаше дребна човешка фигура, изправена, с вдигнати над глава ръце. Пасторът ту коленичеше, ту се изправяше и стоеше така неподвижно в продължение на доста минути, с протегнати нагоре ръце. А през това време зад него се забелязваха една бяла и една кафява точка и двата му териера, легнали на ниската трева. Внезапно той започваше бурно да ръкомаха, а двете петънца на кучетата скачаха и после пак лягаха по корем, навярно ужасени от държането на своя господар.

Цели два часа това фантастично зрелище бе наблюдавано с дълбоко внимание. Общият извод бе: „Старият я кара добре“. Обаче постепенно, бавно, гледката на тази мъничка фигура върху скалата, молеща се на своя бог — бога на неговата църква, войнствен, живеещ за да властвува — събуди суеверие у хората, които сами живееха в някакъв първичен конфликт с природните сили. Те не можеха да не оценят онова, което бе в такова съгласие с отмъстителния дух на един борец се род. Можеше да се забележи, че дори почнаха да се страхуват. После се изля пороен дъжд, идващ от морето, и той заличи гледката върху скалата.

Рано на следващата сутрин се пръсна новината, че пасторът бил намерен в креслото си с двете кучета при нозете и канарчето, кацнало на безжизнената му ръка. Бил в същите дрехи, но мокри, сякаш щом седнал на стола си, издъхнал там от пълно изтощение. Тялото на

„клетия нещастен господин“ — ми каза старата хазайка, било свито и някак смалено, брадата му се била опряла върху малкия златен кръст, висящ на жилетката.

Погребах го в зеленото кътче, отделено от неговите енориаши, което той бе избрал за свой гроб, и поставиха отгоре камък със следните думи:

ТУК ПОЧИВА

П..... В.....

Пастор от британската
еклесиастка църква

„БОГ Е ЛЮБОВ“

УИЛЯМ ФОКНЪР

ДЪРВЕНИ ПЛОЧКИ ЗА ГОСПОДА

Тате стана много преди да съмне, яхна мулето и отиде долу у Килегрю да вземе дървения чук и топорчето. Трябваше да се върне с тях след четиридесет минути. Ала слънцето изгря, аз издоих и нахраних животните и вече закусвах, когато той се върна с мулето не само цялото в пяна, но и що не му излязла душата.

За лисици — каза той, — за лисици. Седемдесетгодишен човек, с двата крака до коляно в гроба, да клечи цяла нощ на някаква си могила, да вика и да се ослушва дали тичат лисици, които той едва ли би чул, освен ако не дойдат до неговия път и изляят право в ушите му.

— Дай ми да ям! — каза той на мама. — Уайтфийлд се е изстъпил там точно тази минута, на една крачка от онзи дънер, с часовник в ръка.

И наистина така беше. Яздейки, ние минахме покрай църквата. Там бе не само училищният камион на Соулън Куик, но и колибата на преподобния Уайтфийлд. Вързахме мулето за една фиданка, окачихме котелката с яденето на клонка и двамата с тате, той — помъкнал топорчето, чука и клиновете на Килегрю, аз — нашата брадва, тръгнахме към отсеченото дърво, където Соулън и Хоумър Букрайт със своите чукове, топорчета, брадви и клинове бяха седнали върху трупчетата, а Уайтфийлд стоеше точно както каза тате — с колосана риза, с черна шапка и панталони, и с черна вратовръзка, с часовник в ръка. Часовникът беше златен и на сутрешното слънце изглеждаше голям колкото тиква.

— Закъсняваш — каза той.

Тате пак разказа как старият Килегрю бил цяла нощ за лисици и че нямало кой да му даде топорчето, освен г-жа Килегрю и готвачката, и че, естествено, готвачката не можела да даде нито един от инструментите на Килегрю, а колкото до г-жа Килегрю, тя била още по-глуха дори от самия Килегрю. Ако човек се втурнел у тях и казал, че къщата им гори, тя просто щяла да продължи да се люлее на стола и

щяла да каже, че и на нея така и се струва, освен ако не вземела да крещи на готвачката да пусне кучетата, преди гостът да е успял да си отвори устата.

— Можеше да отидеш вчера и да вземеш топора — каза Уайтфийлд. — От един месец знаеш, че си обещал този единствен ден да посветиш на поставянето на покрив върху божия дом.

— Само два часа сме закъснели — каза тате, — смятам Бог да ни ги прости. Него хич не го интересува времето, интересува го спасението.

Уайтфийлд никога не изчакваше тате дори да свърши. Стори ми се, че той стана сякаш по-висок, докато гърмолеше над тате като гръмотевичен облак.

— Не го интересува ни едното, ни другото! Защо ще го интересува, когато ги притежава и двете? И защо му трябва да се обръща към жалките неверни човешки душици, които дори не могат навреме да заемат инструменти за препокриване на църквата му с дървени плочки, съвсем не зная! Навярно защото ги е създал. Навярно той просто си е казал: „Създадох ги, не знам защо. Но след като ги създадох, аз, Господ, ще запретна своите ръкави и ще ги повлека към величие, щат не щат“.

Но величието го нямаше сега нито тук, нито някъде другаде и аз си мислех, че и той знае това, тъй както знае, че докато стои тук, нищо няма да бъде направено. Затова той сложи часовника си в джоба и махна на Соулън и Хоумър да станат. Всички ние, освен него, свалихме шапки, докато той стоеше с лице обърнат към слънцето, със затворени очи, веждите му — като голяма желязно сива гъсеница, залепнала на ръба на някаква скала.

— Господи — каза той, — направи тъй, че тези хубави прави плочки да легнат гладко и нека се цепят лесно, те са за тебе!

И той отвори очи и отново ни погледна, най-вече тате, после отиде да развърже своята кобила, качи се върху ѝ тромав, вдървен, както това правят старите хора, и си отиде.

Тате остави топорчето и чука, подреди трите клина в строен ред и пое брадвата.

— Е, хора — каза той, — да почваме! Вече сме закъснели.

— Аз и Хоумър не сме — каза Соулън. — Ние бяхме тук.

Сега той и Хоумър не седяха на трупчетата. Клечаха на пети. После видях, че Хоумър си остри някаква пръчка. Това не го забелязах преди.

— Горедолу — каза Соулън — от два часа и нещо.

Тате се бе все така попривел с брадвата в ръка.

— Кажиречи — от един — каза той, — ама да не спорим, нека бъдат два, що от туй?

— Какво има да спорим? — попита Хоумър.

— Добре — каза тате, — два да бъдат, що от туй?

— Туй прави три човкоединици на час, умножени по два часа — каза Соулън, — или общо шест работни единици.

Когато УСПР^[1] бе дошло най-напред в Йокнапатоуфа и започна да раздава работа, ядене и легла, Соулън отиде в Джеферсън да се хване там на работа. Той всяка сутрин караше училищния си камион по двадесет и двете мили път до града и обратно и се завръщаше вечер. Това прави в продължение на две седмици, докато разбра, че ще трябва не само да препише чифлика си на името на другото, но че не може дори да притежава и кара училищния камион, който сам си бе направил. И тъй, върна се той една нощ и хич повече не отиде. Оттогава по-добре никой да не продумва пред него за УСПР, освен ако не иска да се бие с него, макар че от време на време той ще се появи с нещо, пресметнато в работни единици, както направи ей сега.

— Шест единици по-малко.

— Четири от които ти и Хоумър можехте да изработите, докато седите да ме чакате — каза тате.

— Ама не сме — каза Соулън, — обещахме на Уайтфийлд две единици от дванайсет тройни работни часа за направата на някоя друга плочка за църковния покрив. Тук сме, откак се е подало слънцето и чакаме да се покаже третата единица, за да почваме. Ти, изглежда, не познаваш новите идеи за работа, които заливат страната през последните няколко години и създават подем.

— Какви нови идеи? — попита тате. — Аз знам само една идея за работа, — докато не се свърши, не е свършена, а свърши ли се, значи е свършена.

Хоумър дялна от пръчката една дълга равна треска. Ножът му бе остър като бръснач.

Соулън извади кутията си с емфие, сложи отгоре ѝ една стиска и доближи емфието до носа си, после поднесе кутията на Хоумър и Хоумър поклати глава. Соулън върна стиската в кутията и я сложи в джоба си.

— Тъй — каза тате, — заради туй, че трябваше два часа да чакам този седемдесетгодишен дъртак да се върне от лов на лисици, дето не е имал друга работа, ами цяла нощ в гората да седи, сега ние тримата ще трябва да идваме утре, за да изработим тези два часа, дето ти и Хоумър...

— Аз не — каза Соулън, — за Хоумър не знам. Аз обещах на Уайтфийлд един ден. Тук бях при изгрев-слънце, за да започна. Щом се скрие слънцето, считам го за изработен.

— Разбирам — каза тате. — Разбирам. Аз съм този, дето ще трябва да идва пак. Сам. Ще трябва да разкъсам цяла сутрин, за да наваксам за тези два часа, дето ти и Хоумър сте си почивали. Да дам два часа през идния ден за двата часа от предния ден, през които ти и Хоумър не сте пипнали нищо.

— Няма да е само разкъсване на сутринта — каза Соулън, — ще да е пропиляване нацяло! Остават неизработени шест единици. Шест единични работни човекочаса. Де да знам, може да работиш двойно по-бързо от мене и Хоумър заедно, да ги свършиш за три часа. Ама не вярвам да можеш да работиш три пъти по-бързо и да свършиш за два часа.

Тате сега се изправи. Дишаше тежко. Чуваше се дишането му.

— Тъй — каза той, — тъй. — Па замахна с брадвата, заби острието ѝ в едно от трупчетата и го изправи върху плоската му страна, готово за разцепване. — Тъй, мене трябва да накажат с половин ден от собственото ми време, от моята лична работа, дето точно сега ме чака вкъщи, да работя шест часа в повече заради това, че вие, приятели, сте седели два часа и нищо не сте пипнали, и то чисто и просто, защото съм прост, отруден работник, който дава всичко що може, а не като някой проклет милионер, притежател на топори, дето се вика Куик или Букрайт.

И започнаха тогава да работят, да цепят трупчетата на кубчета, да разцепват кубчетата на плочки за Тул, за Споупс и за другите, дето бяха обещали утре да почнат да ги коват върху черковния покрив, когато свършат със смъкването на старите плочки. Те бяха седнали на

земята в кръг, с крака разкрасени от двете страни на изправеното за цепене кубче, като Соулън и Хоумър работеха леко, равномерно и сигурно, като два цъкащи часовника, а тате всеки път удряше тъй, сякаш сечеше мокасини^[2]. Ако той само замахваше с чука два пъти по-бързо, вместо да удря толкова силно, щеше да издяла толкова плочки, колкото Соулън и Хоумър заедно, а той замахваше високо над главата си, държеше чука тъй, понякога кажи-речи по цяла минута и после го стоварваше върху петата на топорчето; така не само че при всяко замахване плочката отхвърча надалеч, но и острието на топорчето се забива в земята чак до дръжката. А пък тате си седи там и го тегли бавно, упорито, сякаш опитва да не би да има корени или да не се е хванало за някоя скала и да не може да мръдне.

— Виж, виж! — казва Соулън. — Ако не гледаш, не само че утре нищо няма да направиш през шестте извънредни работни часа, но и през останалите.

Тате хич и не поглеждаше.

— Махай ми се от главата! — каза той и Соулън млъкна. Ако не беше преместил кофата с водата, тате и нея щеше да разлее — плочката премина точно покрай пирона, дето беше закачена кофата. Този път тя мина въртеливо край пицъла на Соулън като острие на коса.

— Най-добре ще направиш да платиш на някого да отработи тези допълнителни шест единици — каза Соулън.

— С какво? — каза тате. — Не съм бил в УСПР и не разбирам от пазарлъци за работа. Махай ми се от главата.

Този път Соулън се бе вече преместил. Тате трябваше да промени цялото см положение или някак да кара плочките да хвърчат накриво. Следващата за малко пак да улучи Соулън и тате се залови да изтегля топорчето бавно, упорито и с все сила.

— Може би има и нещо друго освен пари, което ще можеш да смениш — каза Соулън. — Защо не използват кучето?

Точно тогава тате наистина бе спрял. Аз сам не бях видял кога, но го видях доста преди Соулън. Седеше с високо вдигнат над главата чук, острието на топорчето, опряно о трупчето, готово за следващото цепване, и гледаше към Соулън. — Кучето ли? — каза той.

То бе смесена порода куче, с малко примес от птичар, малко от шотландско овчарско и навярно с най-различни други примеси, но така

ще се провре през дърветата, тихо, почти като невестулка, ще хване някоя диря на катеричка по земята и само веднъж ще излае, освен ако разбере, че ти си някъде, откъдето сам можеш да го видиш. После ще тръгне сякаш на пръсти по дирята и хич няма да шумне, докато не застане под самото дърво, и то чак ако разбере, че си го вече изгубил от очи. Кучето беше общо на тате и на Вернън Тул. Уил Вагнър бе го дал на Тул още като кутре и тате го бе отгледал за двамата. Той и аз го обучихме и то спеше в моето легло заедно с мене, додето стана толкова голямо, че мама най-накрая го изгони от къщата. От шест месеца насам Соулън правеше, струваше, искаше да го купи. Той и Тул се бяха спогодили за два долара за дела на Тул, но Соулън и тате ги делеяха все още шест долара за нашия дял, защото тате каза, че то струва на всекиго от двамата по десет долара, и че ако Тул не си иска всичките пари, то той ще си ги иска.

— Значи тъй — каза тате, — това хич не са били работни единици, ами кучешки единици.

— Само едно предложение — каза Соулън, — само едно приятелско предложение, за да попречим на тези хвърчащи плочки утре да ти объркат частната работа за шест часа. Продай ми твоята половина от този хитър дърт пес и аз ще ти свърша плочките.

— Само ако се включат тези шест извънредни единици в един долар — отговори тате.

— Не, не — каза Соулън, — на тебе ще платя също два долара за твоя дял от кучето, както ние с Тул се разбрахме за неговия. Ти ела тука утре с кучето, а след това можеш да си идеш къщи или където те викат частните ти работи, та да забравиш за този църковен покрив.

Още около десетина минути тате седя все тъй с чука, вдигнат над главата си, и гледаше Соулън. После за около три секунди не гледаше нито Соулън, нито нещо друго. После пак гледаше към Соулън. И като че точно след около две секунди и девет десети от секундата осъзна, че не е гледал към Соулън, затова го погледна пак, колкото може по-бързо.

— Ха — каза той. След това започна да се смее. Това си бе смях, да, защото устата му беше отворена и се чуваше нещо като смях. Но той не отиде по-далеч от зъбите му, до никъде не отиде, не достигна дори до очите му. Този път тате хич и не каза „Виж кво“, само бързо се извърна, седна настрана и тупна чука о земята. Топорчето бе вече

забито до дръжка в земята, а дървената плочка още се премятеше, за да цапне Соулън по пиццята.

И пак се заловиха за работа. До този момент аз можех да различа ударите на тате от ударите на Соулън и Хоумър, дори да бяха обърнали гръб, не защото бяха по-силни или по-неравни. Хоумър и Соулън също работеха, без да спират. Топорчето не издаваше никакъв особен шум, само дето се забиваше в земята и ударите му бяха доста нарядко. Можеше, да чуеш пет-шест от отмерените точни клъцвания на Соулън и Хоумър, преди да чуеш топорчето на тате да се забива: „клъг“ — и вече знаеш, че още една дървена плочка лети във въздуха. Но от този момент нататък татковите удари се чуваха също така леки, бързи и точни като на Соулън или на Хоумър, ако не и малко по-бързи и плочките се правеха на куп толкова бързо, че аз едва смогвах да ги подреждам. Вече имаше готови толкова много, че да стигнат на Тул и другите да препокриват за утре чак до пладне. Тогава чухме, че удари камбаната на чифлика на Арметил. Соулън остави своя топор и чук и погледна часовника си. Аз също бях попривършил, но когато настигнах тате, той бе отвързал мулето от фиданката и бе вече върху него. А навярно Соулън и Хоумър си мислеха, че са склонили тате. И аз може би замалко си го помислих, но ми се искаше само да видят лицето му тогава. Той се присегна за котелката с яденето и ми я подаде.

— Върви и яж — каза тате, — не ме чакай!... Той с неговите работни единици!... Ако иска да разбере къде съм отишъл, кажи му, че съм забравил нещо и съм отишъл вкъщи да го взема. Можеш да му кажеш, че съм отишъл да взема две лъжици, да ядем с тях. Не! Не му казвай това. Ако чуе, че съм отишъл да взема нещо, дето ми трябва, било то вилица или лъжица, няма да повярва, че съм отишъл вкъщи, защото мисли, че там нищо нямам и че ще го взема от другаде.

Тате изви мулето и го ритна с пети в хълбоците. После отново го дръпна назад.

— Като се върна, каквото и да говоря, не обръщай внимание. Каквото и да стане, не казвай нищо. Хич не си отваряй устата, чуваш ли?

Той тръгна, а аз се върнах дето Соулън и Хоумър бяха седнали върху стъпалото на Соулъновия камион да ядат. И тъй излезе — Соулън каза съвсем същото, дето тате предвиди, че ще го каже:

— Възхищава ме неговият оптимизъм, но той греши. Ако му трябва нещо, защото не може да използва дадените му от природата ръце и крака, той винаги ще отиде другаде, но не и в собствената си къща.

Бяхме се вече върнали при дървените плочки, когато тате се показва върху мулето, скочи от него и го върза за фиданката. После дойде, взе брадвата и засече мястото за следващото цепване.

— Е, хора — каза той, — аз пообмислих онази работа. Все тъй не я считам за права, но за друго още не съм мислил. Някой ще трябва да навакса за проклетите два часа, през които никой не е работил тази сутрин. И тъй като вие, другари, сте двама срещу мене, изглежда, че аз ще трябва да ги обработвам. Но за утре вкъщи ме чака работа. Имам за прибиране царевица, която плаче за мене още сега. Но да речем, че и за това лъжа. Може би ей тъй стои работата: нямам нищо против да призная на четири очи, че ме надхитрихте, ама куче да стана, ако утре сутрин седна тук сам, да ме гледат всички. В никакъв случай! Сега, да се спазарим с тебе, Соулън. Ти можеш да вземеш кучето.

Соулън погледна тате.

— Не зная дали да се пазаря сега — каза той.

— Разбирам — каза тате. Брадвата стоеше още забита в зарезката. Той почна да я клати нагоре, надолу, за да я извади.

— Чакай — каза Соулън, — остави тази брадва.

Ала тате държеше брадвата, вдигната за удар, гледаше Соулън и чакаше.

— Ти правиш трампа с половин куче за половин ден работа — продължи Соулън. — Твоята половина от кучето за този половин ден работа, който ти дължиш за плочките.

— И двата долара — каза тате, — за които сте се споразумели с Тул. Аз ти давам половината куче за два долара, а ти идваш утре и довършваш плочките. Дай ми сега долара, а аз ще ти доведа утре сутринта кучето тук и тогава можеш да ми покажеш разписката от Тул за неговата половина.

— Аз и Тул вече се разбрахме — каза Соулън.

— Добре — рече тате, — тогава можеш да платиш на Тул неговите два долара и да донесеш разписката без повече разправи.

Тул ще работи на църквата утре сутринта, ще сваля старите плочки.

— Добре — каза тате, — тогава нищо няма да ти струва да вземеш от него разписката. Можеш да се отбиеш в църквата на минаване. Тул не се вика Гайър, не му трябва да ходи никъде да взема на заем лост.

И тъй, Соулън извади кесията си и плати на тате двата долара и те се заловиха пак на работа. Вече изглеждаше като че наистина са решили да привършат през този следобед, не само Соулън, но дори и Хоумър, който не личеше да е засегнат никак, а и тате, който вече бе продал половин куче, за да се отърве от работата, за която Соулън твърдеше, че му остава за доработване. Аз не се стараех да стоя при тях, просто подреждах плочки.

После Соулън остави топора и чука на земята.

— Е, хора — каза той, — не знам какво мислите вие, но аз считам, че за днес стига толкоз.

— Добре — рече тате, — ти си този, дето ще каже кога да спрем, тъй като всичките там единици, дето според тебе са останали за утре, са си твои.

— Така е — рече Соулън. — И понеже аз давам на църквата ден и половина вместо един ден, както бях започнал, мисля, ще е по-добре да си отида вкъщи и свърша малко моя работа.

Той взе чука, топора и брадвата си, отиде до камиона си и се спря да чака Хоумър — и той да се качи.

— Утре сутрин съм тук с кучето — каза тате.

— Разбира се — отвърна Соулън.

Това прозвуча тъй, сякаш бе забравил за кучето или то не бе вече толкова важно. Ала Соулън остана прав и гледаше тате спокойно и настойчиво в продължение на около секунда.

— И бележка от Тул за продажбата на неговата половина. Както ти рече, нищо няма да ми струва да я взема от него.

Двамата с Хоумър влязоха в камиона и Соулън запали мотора. Не можеше да се разбере какво точно става. Като че Соулън бързаше да си отиде, а тате нямаше защо да се прави, че върши нещо.

— Винаги съм разбирал, че една от причините светкавицата да се казва светкавица, е дето тя не удря два пъти. А пък да бъдеш ударен от гръм е грешка, която се случва на всекиго. Грешката, дето изглежда върна, е, че никога не разбирам навреме дали онова, което гледам, е облак. Ще се видим сутринта.

— С кучето — рече тате.

— Разбира се, с кучето — рече Соулън и пак все едно че това напълно му бе излязло от ума.

После той и Хоумър отбръмчаха с камиона. След това тате стана.

— Що? — попитах аз. — Ти му даде твоята половина от кучето на Тул срещу половината ден работа за утре, така ли?

— Да — отвърна тате, — само че преди това аз вече продадох на Тул половин ден работа за утре по свалянето на онези стари плочки срещу неговата половина от кучето. Само че няма да чакаме до утре. Ще свалим тези плочки довечера и без много врява. За утре не ми остава нищо, освен да гледам как мистър Соулън Куик — работната единица, ще вземе разписка за два долара или пък за десет долара другата половина от кучето. А ние ще свършим работата довечера. Не ми се иска, като стане Соулън утре призори, чак тогава да види, че е закъснял. Искам да види, че е вече закъснял още когато си ляга да спи.

И тъй, ние се прибрахме вкъщи, аз издоих и нахраних добитъка, докато тате отиде у Килегрю да върне топора и чука и да вземе един лост. Но за чудо на чудесата, старият Килегрю да вземе, че да изпусне своя лост от една лодка в петдесет фута дълбока вода. И тате каза как за мъничко не отишъл при Соулън да вземе неговия, но се сетил, че Соулън ще подуши работата само като чуе за лост. Затова отишъл у Армстид и взел неговия. След като се върна вкъщи, ние вечеряхме, почистихме и напълнихме фенера, а мама все се чудеше и питаше какво сме си наумили да правим, дето не може да чака до утре.

Ние я оставихме да си говори чак до пътната порта и се върнахме при църквата, този път пеша: аз — с въжето, с лоста, с чука и фенера, още незапален. Уайтфийлд и Сноупс разтоварваха една стълба от фургона на Сноупс, когато преди мръкнало минахме покрай църквата на път за вкъщи, тъй че не ни оставаше друго, освен да подпрем стълбата на църквата. После тате се покачи на покрива и измъкна плочки, за да може да окачи фенера вътре зад дъските, откъдето той можеше да свети през цепнатините, но без да се вижда. След това аз се покачих с въжето, а тате го пое през дъските и го върза за една греда. После върза двата му края около неговия и моя кръст и започнахме. Заловихме се здравата за работа. Засвличахме старите плочки и те падаха кат дъжд долу — аз с теслата, тате с лоста; провираше го едновременно под цял ред плочки, после лягаше с

тялото върху лоста и ако чаталът му за секунда се закачеше за нещо, повдигаше се сякаш целият покрив като капак на дървен сандък.

Точно това стана накрая. Тате легна върху лоста и той се закачи о нещо. Не беше само ред плочки, а цяла част от дървения покрив. Така че като се друсна на него, тате откърти цялата тази част от покрива около мястото, където бе закачен фенерът, както би се забелил царевичен кочан. Фенерът висеше на един пирон. Той дори не закачи пилона — просто измъкна дъската от него тъй, че сякаш за минута аз гледах фенера и лоста да висят незакачени във въздуха wśród падащи плочки, пилона, още втикнат в халката на фенера, преди всичко това нещо да рухне долу в църквата. То се удари о пода и отскочи, пак се удари и този път цялата църква лумна долу като яма на жълт играещ огън, а аз и тате бяхме увиснали над пламъците на двата края на въжетото.

Не зная какво стана с въжетото, нито как се отвързахме от него. Не си спомням да сме слизали. Само дето тате крещеше зад мене и ме избутваше надолу към средата на стълбата, после ме прехвърляше през останалата й част, сграбчил в шепа останките от комбинезона ми, и накрая и двамата бяхме на земята и тичахме към варела с вода. Тате стоеше под улука отстрани. И Армстид бе вече там. Той случайно излязъл да отиде в гаража си преди около час и видял фенера върху църковния покрив. Това го поучудило и той най-сетне решил да се отбие да види какво става. Дошъл тъкмо навреме, за да застане до варела и да крещят с тате един срещу друг през него. Аз и сега си мисля, че ние навярно сме угасили огъня. Тате се обърна, прилекна с гръб към варела, хвана го и се изправи с него, макар че беше почти пълен. Той се затича покрай ъгъла по стъпалата на църквата, но си закачи палеца на горното стъпало и се прекатури заедно с варела, който се изля върху му и го отхвърли встрани мокър като плъх.

И тъй, първо ние трябваше да го измъкнем. Мама бе вече там и г-жа Армстид беше почти по същото време. Аз и Армстид се завтекохме с двете кофи до кладенчето. Като се върнахме, там се бяха вече събрали много хора, и Уайтфийлд също, с още кофи. Направихме що можяхме, ала кладенчето бе на около двеста ярда и десет кофи вече го изчерпваха, а му трябваша пет минути да се напълни отново. И тъй, накрая всички бяхме просто застанали наоколо, където тате бе дошъл отново, и гледахме какво става. Църквата бе стара, отдавна просъхнала

и пълна със стари карти и цветни картинки, които Уайтфийлд бе натрупал в продължение на повече от петдесет години. Падайки върху тях, фенерът ги беше запалил. Имаше един нарочен пирон, където Уайтфийлд окачваше една дълга стара нощница, която той обличаше при кръщение. Аз обичах да я гледам през цялото време, когато ходех на църква като ученик от неделното училище. Заедно с другите момчета понякога минавахме покрай църквата само за да надзърна и я видя, защото за едно десетгодишно момче тя не беше просто одежда или дори броня, тя беше самият Архангел Михаил гръмоотвержеца.

Дълго време нощницата не се запали, макар всичко вътре да гореше. Ние я гледахме да виси сред пламъците. Не че бе поела много вода, та да не може да гори, а като че се бе сговорила с дяволите и с цялата там пасмина още от много отдавна, за да гори сега в някакъв огън, който Рес Грайър е подпалил в стремежа си да надхитри Соулън Куик с половин куче. Ала най-после и тя пламна: в началото не тъй буйно, но все пак изведнъж, припраця някак и пламъкът тръгна нагоре, към звездите, към тъмното небе. И после нищо. Само тате дете беше на земята мокър и замаян и около него всички ние и Уайтфийлд, както винаги в колосаната си риза, с черната си шапка и гащи. Той бе застанал там с шапка на глава, като че много, много дълго се бе мъчил да спасява онуй, дете преди всичко не е трябвало да се създава. И ни оглеждаше изпод нея. Ние всички бяхме сега там, всичко онуй, което принадлежеше на тази църква и я използваше да се ражда, да се жени и да умира — ние и Армстидови, и Тулови, и Букрайт, и Куик, и Сноунсови.

— Сгрешил съм — рече Уайтфийлд. — Казах ви, че утре ще се съберем тук да покрием една църква. Утре сутринта ние ще се съберем тук, за да построим нова църква.

— Разбира се, трябва да имаме църква — каза тате, — ние ще я направим, и то скоро ще я направим. Ама има някои от нас, дете вече са дали по някои ден тази седмица за сметка на своята собствена работа, което е право и справедливо, и ние ще дадем, и то с радост, ала не мисли, че отпада.

Уайтфийлд не го остави да довърши. Дори не помръдна. Само стоеше, докато тате най-сетне се изприказва и млъкна. Той седна на земята и от време на време поглеждаше към мама. Чак тогава Уайтфийлд отвори уста.

— Ти — не! — каза той. — Подпалвач!

— Подпалвач ли? — попита тате.

— Да — отговори Уайтфийлд. — Ако има начинание, с което можеш да се заловиш, без да навлечеш огън, вода и разрушение, захвани се. Но ти и с пръст няма да докоснеш този нов дом, докато не ни докажеш, че можем да се доверим на твоите човешки сили и способности.

И отново ни огледа.

— Тул, Сноупс и Армстид вече обещаха за утре — продължи той, — виждам, че и Куик има още половин ден, който мисли да...

— Ще дам още един ден — каза Соулън.

— Ще дам до края на седмицата — каза Хоумър.

— И аз не съм много зает — каза Сноупс.

— Това е достатъчно, за да започнем — рече Уайтфийлд. — Вече е късно. Да си вървим по домовете.

Той пръв си тръгна. Не погледна назад към църквата нито веднъж, нито пък към нас. Отиде при старата кобила и я възседна — бавно, вдървено, властно. И си отиде. И ние си отидохме. Пръснахме се. Но аз поглеждах назад. Сега черквата бе останала като някаква черупка с червена, гаснеща сърцевина. Понякога съм я мразил, понякога съм се боял от нея и би трябвало да се радвам сега.

Отидохме си вкъщи. Мама беше тъй набързо излязла, че лампата още светеше и сега ние виждахме тате. Той все още оставяше локвички, щом застане на едно място, подгизнал до кръста в примесена с кръв вода, с цепнатината отзад на главата, където го беше халосал варелът.

— Махай тези мокри дрехи! — каза мама.

— Не знам да ги махам ли, да не ги ли махам — отвърна тате. — Публично ме обявиха, че не съм годен да се меся с белите, а аз също публично заявявам на тези бели и методисти, да не се опитват да имат работа с мене, защото ще ги вземат дяволите.

Ала мама хич и не го слушаше. Когато тя се върна с леген, пешкир и шише с мехлем, тате вече бе в своята нощница.

— Не ти ща тези работи — каза той, — щом тази моя глава не разбира от чукане, не заслужава превръзки.

Ала мама и на туй не обърна внимание. Проми му главата, изсуши я, сложи бинта и пак излезе, а тате отиде да си легне.

— Подай ми емфието! — ми каза той. — А сега се пръждосвай оттук и стой вълн!

Но преди още да сторя това, мама се върна. Тя носеше чаша горещ пунш и отиде до леглото, застана там с чашата, а тате изви глава и я погледна.

— Що е туй? — попита той.

Мама дори не му отвърна. Само седна на леглото и пое дълбок, смразяващ дъх — чак се чуваше. След около минута тате протегна ръка към пунша, поседнал, подържа го, въздъхна и накрая сръбна от него.

— Подпалвач! — рече той. — Работни единици, кучешки единици, а сега и подпалвач! Ех, Грайър, що ти дойде до главата!

[1] УСПР — управление за строително-промишлени работи. ↑

[2] Мокасини — вид отровна змия. ↑

БЪРНАРД ШОУ

ЧЕРНОТО МОМИЧЕ, КОЕТО ТЪРСИ СВОЯ БОГ

— Къде е Бог? — попита черното момиче мисионера, който го бе покръстил.

— Той е казал: „Търсете ме и ще ме намерите“ — отговори мисионерът.

Мисионерът — това бе дребна бяла жена, някъде под тридесетте: странно дребно създание, не намерило удовлетворение за душата си всред почтеното си заможное семейство в родната Англия, то дошло и се бе заселило в африканските гори да учи малките африкански деца на обич към Христа и почит към кръста. Бе роден апостол на любовта. В училище боготвореше ту един, ту друг от учителите си с едно преклонение, което бе доказателство за безкрайно уважение към училището. А на момичетата от неговата възраст и с неговото положение особено не държеше. На осемнадесет години започна да се влюбва в ревностни духовни лица и всъщност успя да се сгоди последователно с шестима от тях. Ала стигнеше ли се до самата женитба, девойката разваляше годежа, защото тези любовни истории, отначало изпълнени с върховно щастие и вяра, накрая някак ставаха недействителни и тя се разминаваше с тях. Духовниците, освободени така неочаквано и необяснимо от задължението, невинаги прикриваха чувството си на облекчение и освобождаване, сякаш те също откриваха, че блянът си е блян или някаква метафора, чрез която са се оставяли да изразят действителното, само по себе си недействително.

Един от изоставените обаче се самоубил и тази трагедия ѝ достави необикновена радост. Тя като че ли я извади от някакъв глупешки рай на фалшиво щастие, за да я отведе в един действителен свят, където наситеното страдание се превръща в трансцендентално блаженство.

Но пък това събитие сложи край на нейните чудати сгодявания. Не че бе последното; една нейна светска братовчедка, от чийто ум тя донякъде се страхуваше, деликатно я нарече кокетка и флиртаджийка и я обвини веднъж, че си играе със сгодяванията, преследвайки ново самоубийство. Каза ѝ още, че мнозина жени са били обесени за подребни работи. И макар да знаеше, че това не е истина и че братовчедката, жена от земния свят, не я разбира, все пак тя схващаше, че според нормите на светския живот то е съвсем вярно и тя ще трябва да се откаже от странната игра — да съблазнява мъже за годежи, на които, както вече знаеше, никога не ще остане вярна. И тъй тя напусна шестия свещеник и замина да посади кръста в Черна Африка. А пък последното си вълнение, което прокле като грях, бе избликът на гняв, когато свещеникът се ожени за братовчедката, чрез чийто ум и светска мъдрост той най-сетне стана епископ въпреки нежеланието си.

Черното момиче — нежно създание, чиято сатенена кожа и лъскави мускули правеха белите мисионери да изглеждат в сравнение с него като пепеляви призраци, бе един интересен, но задоволителен обект. Вместо да приеме християнството мило и кротко, точно както му се поднасяше, то неочаквано реагира с куп въпроси, които принудиха неговата учителка да импровизира доктринерни отговори и да измисля най-различни доказателства. До такава степен да измисля, че накрая не можа да скрие от себе си, че животът на Христа, както тя го разказва, бе придобил толкова много странични подробности и такава система от домосъздадени догми, щото евангелистите биха се изумили и слисали, ако бяха живи да чуят всичко това да се разказва от тяхно име. Наистина изборът ѝ на нарочно отдалечена станция, който отначало представляваше преданост към своето дело, се превърна скоро в необходимост, тъй като появата на друг съперник мисионер би довела до откритието, че макар някои от най-хубавите сливи в съчинения от нея евангелски пудинг да бяха взети от Библията, а също и декорът и действащите лица, все пак религиозната картина, въпреки елемента на компилация, си оставаше продукт на собственото непосредствено вдъхновение на мисионерката. Само като самотен пионер мисионер тя би могла да представлява своята църква и да определя нейните канони без страх от отлъчване като еретичка.

Но веднъж научила черното момиче на четмо, тя може би необмислено му подари една Библия за рождения му ден. Защото

черното момиче, като прие отговора на своята учителка съвсем буквално, взе своята тояжка с топка на края и пое право към гората, да търси Бога, вземайки със себе си Библията за свой пътеводител.

Първото нещо, на което се натъкна, бе една черна мамба, една от малкото отровни змии, които нападат човека при среща с нея. А пък мисионерката, която обичаше да прави животните свои любимци, защото са верни и никога не задават въпроси, бе учила черното момиче никога да не убива каквото и да е, щом може да го избегне, и никога от нищо да не се страхува. И така, момичето сграбчи тояжката малко по-здравно и рече на мамбата:

— Чудя се кой те е създал и защо ти е дал желанието да ме убиеш и отровата, за да сториш това?

Мамбата веднага ѝ кимна с едно извиване на главата да я последва и я отведе до купчина камъни. Там седеше като в трон един строен бял човек с аристократична осанка, с хубави, правилни черти, с внушителна брада и разкошна вълниста коса, бяла като слюда. Очите му гледаха сурово и безжалостно. В ръката си държеше жезъл, който представляваше съчетание от скиптър и голямо копие. С него той веднага уби мамбата, която го приближаваше кротко и покорно.

Черното момиче, учено да не се страхува от нищо, усети в сърцето си неприязън към него, отчасти защото си мислеше, че силните хора трябва да бъдат черни, а само жените мисионерки бели, отчасти, защото той бе убил приятелката му — змията, и още, защото носеше смешна бяла нощница, което неприятно му напомни за единствената точка, по която неговата учителка не успя да го преобърне — тя бе дългът, да се срамува от себе си и да носи поли. С известно отвращение в гласа си момичето се обърна към него:

— Търся бога — каза то, — можеш ли да ме упътиш?

— Ти си го намерило — отговори той, — падни на колене и ми се моли още този миг, ти, самонадеяно същество, или бой се от моя гняв! Аз съм Повелителят на небесните светила: аз сътворих небето и земята и всичко, което е в тях. Аз създадох отровата на змията и млякото в гърдата на майка ти. В моите ръце са смъртта и всички болести, гръмотевицата и светкавицата, бурята и чумата и всички останали белези на моето величие и могъщество. На колене, момиче! И когато следния път дойдеш пред мене, доведи ми най-обичната си

рожба и я заколи тук пред мене като жертвоприношение, защото аз обичам мириса на прясно пролята кръв!

— Аз нямам рожба — рече черното момиче, — аз съм девица.

— Тогава доведи баща си и нека той те заколи! — каза Повелителят на небесните светила. — И виж твоите роднини да ми доведат много овни, кози и овце и да ми ги изпекат пред мене, като дан за умилюстивяването ми, иначе ще ги поразя с най-страшната чума, за да разберат, че съм бог!

— Аз не съм бебе, нито пък изглюпяла старица, за да повярвам в такива проклети глупости — отвърна черното момиче, — и в името на истинския Бог, когото търся, аз ще те смачкам, както ти смачка бедната мамба!

И то скочи върху камъните срещу него, замахвайки с тояжката си. Но щом достигна върха на купчината, там вече нямаше нищо. Това така го озадачи, че то седна и извади Библията, за да се упъти. Но дали мравките я бяха прояли, или защото беше стара книга, проядена от времето, всички първи страници се разпаднаха на прах, който се понесе из въздуха, още щом я отвори.

И тъй, момичето въздъхна, стана и поднови своето търсене. Неочаквано разтревожи една кобра, наричана рингал. Тя изплю отрова срещу него и вече изпълзяваше, когато то ѝ рече:

— Не смей да плюеш срещу мене! Аз искам да зная кой те е създал и защо си толкова различна от мене. Богът на мамбата нищо не струва: оказа се недействителен, когато го изпитах с тояжката си. Заведи ме при твоя.

След като момичето каза тези думи, кобрата се върна и му направи знак да я последва, което то стори.

Кобрата го заведе на една горска полянка. Там до една маса, застлана с бяла покривка, седеше възстар мъж с мека сребриста брада и също такава коса, облечен в бяла нощница. Върху нея бяха разпръснати ръкописи и писалки от ангелски пера. Изглеждаше много приветлив. Но завитите му нагоре мустаци и вежди изразяваха някаква самодоволна хитрост, която на черното момиче се стори глупава.

— Малка, добричка плювачке — рече той на змията, — довела си ми някой да поспори с мене?

И той даде на змията едно яйце, което тя с радост отнесе в гората.

— Не се страхувай от мен — каза старият човек на черното момиче. — Аз не съм жесток бог. Аз съм разумен бог. Нищо лошо не правя, само споря. Майстор съм на спора. Не ме боготвори! Укорявай ме! Обвини ме! Не щади чувствата ми. Подхвърли ми нещо в лицето, за да мога да споря за него.

— Ти ли си сътворил света? — попита черното момиче.

— Разбира се, че аз — отвърна той.

— Защо си го сътворил с толкова много зло в него? — попита то.

— Чудесно! — каза богът. — Точно това исках да ме попиташ. Ти си умно, интелигентно момиче. Някога аз имах един слуга, Йов се казваше, с когото да споря. Ала той бе толкова скромен и глупав, че трябваше да го отрупвам с най-страшни бедни, за да го предизвикам да се оплаква. Неговата жена му рече да ме прокълне и да умре. Не се учудвам на клетата жена, защото много го мъчих, макар после да оставих всичко на негова воля. Когато най-сетне го накарах да спори, той се мислеше за прав, но аз скоро го оборих. Той призна, че съм правият. Натрих му носа по много приятен начин, уверявам те.

— Но аз не желая да споря! — каза черното момиче. — Искам да зная, ако ти си сътворил света, защо си го сътворил толкова лошо?

— Лошо? — извика майсторът. — Ха! Заловило си се да ми търсиш сметка! Коя си ти, питам, да ме критикуваш? Можеш ли сама да направиш по-добър свят? Опитай само: ето всичко. Опитай да направиш поне една частица от него! Например, направи един кит. Постави кука на носа му и ми го доведи, когато свърши. Разбираш ли ти, смешно малко насекомо, че аз направих не само кита, но и морето, за да плува той в него. И целия могъщ океан, чак до бездънните му дълбини и високо до небесата. Мислиш, че това е лесно? Мислиш, че можеш сама да го направиш по-добре? Ето какво още ще ти кажа, млада жено: имаш нужда да се освободиш от високомерието си. Не можеш и една мишка да направиш, а се противопоставяш на мене, който съм създал цял мегатериум. Не можеш и локва да направиш, а се осмеляваш да говориш на мене, създателя на седемте морета! Само след петдесет години ти ще бъдеш стара и грозна или мъртва, докато моето величие ще си остане вечно. А ето че си взела да ме поучаваш, като че ли си ми леля. Мислиш си, че си по-добра от бога, нали? Какво можеш да кажеш ти на всичко това?

— Това не е спор, това е подигравка — рече черното момиче. — Изглежда, ти не знаеш какво нещо е спор.

— Какво? Аз, който сломих Йов, както целият свят признава, не знам какво нещо е спор! Просто ти се смея, дете! — каза старият господин, доста смутен, но и учуден, за да схване изцяло положението.

— Все ми е едно дали ми се смееш — каза черното момиче, — но ти не ми каза защо не си направил света само от добро, а си го смесил със зло. Не е отговор, да ме питаш дали сама мога да го направя по-добър. Ако бях бог, нямаше да има мухите цеце. Моите близки нямаше да припадат, нямаше да получават ужасни подутини и да вършат грехове. Защо си поставил цял мехур с отрова в устата на мамбата, когато други змии могат да си живеят и без нея? Защо си направил маймуните толкова грозни, а пък птиците толкова хубави!

— Защо пък не? — каза старият господин. — Отговори ми на това!

— Защо пък трябва? Освен ако имаш склонност към злото — отвърна черното момиче.

— Поставянето на ребуси не е спорене — каза той, — така не се води спор.

— Един бог, който не може да отговори на моите въпроси, не струва нищо за мене — каза черното момиче.

— При това, ако ти наистина си сътворил всичко, ти ще знаеш и защо си направил кита толкова грозен, както изглежда на картинките.

— Ами ако съм решил да се позабавлявам, като съм го направил да изглежда смешен, какво ти пречи това? — попита той. — Коя си ти, да ми определяш как да правя нещата?

— Ти ме отегчаваш — рече черното момиче, — непрекъснато се връщаш към същите лоши доводи. Не вярвам някога да си сътворил нещо. Йов трябва да е бил много глупав, ако не е разбрал това. Толкова много старци има из тази гора, които се представят за богове.

И тя скочи срещу него, замахвайки със своята тояжка. Ала той пъргаво се мушна под масата. На момичето му се стори, че масата сякаш потъна в земята, защото щом стигна до нея, там вече нямаше нищо. Когато отново прибягна до своята Библия, вятърът отнесе още тридесет страници и ги разпръсна на прах по дърветата.

След това приключение черното момиче се почувствува видимо обезсърчено. Не бе успяло да намери Бога, Библията му бе вече

наполовина унищожена и то на два пъти бе изкарвано извън себе си, без да получи никакво удовлетворение. Започна да се пита дали не е надценявало белите бради и старостта, нощниците и божествените уверения. Хубаво, че бе точно в такова настроение, когато срещна един гладко избръснат бял младеж, облечен в гръцка туника. Никога дотогава не бе виждало подобен човек. Особеното в него бе, че веждите му бяха вдигнати и завити в горните им краища, което едновременно заинтригува и малко отблъсна момичето.

— Прощавай, господарю — рече то, — имаш знаещи очи. Аз търся Бога. Можеш ли да ме упътиш?

— Не се тревожи за това! — отвърна младежът. — Приеми света какъвто е, защото отвъд него не съществува нищо. Всички пътища свършват с гроба, който е вратата към нищото. А в сянката на нищото всичко е суета. Послушай моя съвет и не търси по-далеч от носа си. Винаги ще знаеш, че съществува нещо зад него, и това знание ще ти стига, за да бъдеш щастлива и спокойна.

— Но моята мисъл отива по-далеч — му каза черното момиче. — Не е право да си затваряме очите. Аз искам познание за Бога повече, отколкото щастие и надежда.

— Ами ако откриеш, че няма бог? — каза младежът.

— Ще бъда лоша жена, ако не открива, че Бог съществува — отговори черното момиче.

— Кой ти каза това? — попита младежът. — Не трябва да позволяваш на хората да ограничават ума ти в такива рамки! При това защо пък да не бъдеш лоша жена?

— Това са глупости — каза черното момиче, — да бъдеш лоша жена означава да бъдеш нещо, което не трябва да бъдеш.

— Тогава трябва да научиш какво е нужно да бъдеш, преди да решиш дали си добра, или лоша.

— Това е така — каза черното момиче, — но аз знам, че трябва да съм добра, дори ако е лошо да съм добра.

— В тези думи няма никакъв смисъл — рече младежът.

— Не твоят смисъл, а божият смисъл — каза то, — аз искам да узная божия смисъл и чувствавам, че когато го узная, ще мога да намеря Бога.

— Как можеш да кажеш какво ще намериш? — попита той. — Моят съвет към тебе е да правиш всичко, каквото можеш и както

можеш, и да изпълниш с чест и дела дните, които ти остават преди неизбежния край, когато не ще има нито съвети, нито дела, нито работа, нито знание, нито дори битие.

— Бъдеще ще има и след като бъда мъртва — каза черното момиче. — Ако не мога да го изживея, то мога да го позная.

— Познаваш ли миналото? — попита младежът. — Ако миналото, което действително е станало, е извън нашето познание, как можеш да храниш надежда да узнаеш бъдещето, което още не е станало?

— И все пак то ще дойде и знам достатъчно за него, за да ти кажа, че слънцето ще изгрява всеки ден — каза черното момиче.

— И това е суета — отвърна младият мъдрец. — Слънцето гори и някой ден ще изгори от само себе си.

— И животът е пламък, който винаги угасва, но той непрекъснато се запалва всеки път, когато се роди дете. Животът е по-велик от смъртта, и вярата — от отчаянието. Аз ще върша всичко, което мога, само ако знам, че то е добро дело, а за да знам това, трябва да познавам миналото и бъдещето, трябва да познавам Бога.

— Искаш да кажеш, че трябва да бъдеш бог — каза той, като гледаше момичето право в очите.

— Доколкото мога — рече то. — Благодаря ти. Ние, младите, сме мъдрите: от теб научих, че да познаваш бога, трябва сам да си бог. Ти ми укрепи душата. Кажете ми, преди да те напусна, кой си?

— Аз съм Кохелет, на мнозина известен като Еклесиаст проповедникът — отговори той. — Бог да бъде с тебе, ако го намериш! Той не е с мене. Научи гръцки. Това е езикът на мъдростта. Сбогом!

И той направи приятелски знак и отмина. Черното момиче хвана обратния път, като напрягаше мисълта си повече от всякога. Но потокът мисли, които той събуди у него, стана толкова объркан и труден, че накрая момичето легна и заспа. Присъни му се, че продължава неотклонно да върви, докато изведнъж усети миризма на лъв. Събуди се и го видя да седи на средата на пътеката — припичаше се на слънцето като котка край камина. Това бе лъв от вида, наречен безгрив, защото гривата му бе хубава, също като сресана, а не като сплъстена къделя.

— В името на бога, Дики — каза момичето и като мина край него, галовно го ошипа по шията. Стори му се, че докосва кичур мъх

върху планинска скала.

Крал Ричард просия и благосклонно го проследи с очи, сякаш изпита внезапно желание да се поразходи с него. Но въпреки това момичето най-решително го отмина и като си спомни, че в гората има множество по-неприятни и дори по-силни същества, продължи пътя си още по-внимателно, докато срещна един тъмнокож мъж, с вълниста черна коса и нос, подобен на числото „6“. Той не носеше никаква дреха, освен чифт сандали. Лицето му бе много сбръчкано, но бръчките изразяваха състрадание и благост, макар носът му да имаше големи изразителни ноздри, а ъглите на устата му да изразяваха безстрашие. Момичето го чу, преди да го види, понеже той надаваше странен рев и викове, сякаш бе в голяма беда. Когато го забеляза, той спря да реве и се опита да си даде вид на спокоен и безгрижен.

— Кажи, господарю — каза черното момиче, — ти ли си пророкът, който ходи гол, стене като дракон и оплаква като кукумявка?

— Правя нещо такова — каза човекът извинително. — Мика е името ми. Мика Морашита. Мога ли да сторя нещо за тебе?

— Търся бога — отговори момичето.

— И намери ли го? — попита Мика.

Намерих един старец, който искаше да му пека животни, защото обичал миризмата на прясна кръв, и да жертвувам децата си пред неговия олтар.

Като чу това, Мика нададе такъв жален рев, че крал Ричард набързо се скри в гората и седна на задницата си да го наблюдава, като шибаше с опашка.

— Той е самозванец и един ужас! — изрева Мика. — Представяш ли си — да отидеш пред всевишния с печени едногодишни телета? Ще бъде ли той по-доволен от хиляди овни и реки от масло или от жертвоприношението на твоята първородна рожба, плода на тялото ти, вместо от предаността на душата ти? Бог е показал на твоята душа кое е добро и твоята душа ти е казала, че той говори истината. А какво иска той от тебе, освен да правиш добрини, да обичаш милостта и да вървиш смирено с него?

— Това е трети бог — си каза момичето — и той ми харесва много повече от онзи, който искаше жертви, и от другия, който искаше да споря с него, за да се подиграе със слабостта и невежеството ми. Ала правенето на добрини и показването на състрадание заема само

малка част от живота, ако човек не е господар или съдия. А каква е ползата да се ходи смирено, щом не знаеш накъде отиваш?

— Върви смирено и Бог ще те води! — рече пророкът. — Какво значение има за тебе, накъде ще те води той?

— Той ми е дал очи, за да се водя сама — отвърна черното момиче, — дал ми е и разум и ме е оставил да го използвам. Как сега да се обърна и да му кажа да гледа вместо мене и да мисли вместо мене?

В отговор Мика само нададе такъв страшен рев, че крал Ричард се втурна презглава и бяга така около две мили, без да спре. И черното момиче направи същото в обратната посока, само че избяга на не повече от една миля.

— От какво ли пък бягам? — си каза то, давайки си смелост. — Аз не се боя от този благ, гръмогласен старец.

— Твоите страхове и надежди са чиста фантазия — рече глас близо до момичето, който идваше от един силно късоглед възрастен мъж с очила, седнал на някакъв грапав пън. — Бягайки, ти действуваш под влияние на условен рефлекс. Толкова е просто. Поради това, че си живяла край лъвовете, ти още от детска възраст свързваш всеки рев със смъртна опасност. Оттук и твоето необмислено бягство, щом онова суеверно старо магаре изрева срещу тебе с магарешкия си глас. Това забележително откритие ми струва двадесет и пет години упорити изследвания, през което време аз изрязвах мозъците на безброй кучета и наблюдавах тяхната слюнка, като правех дупки в бузите им, за да изтича оттам секретът, вместо чрез езика им. Целият научен свят се прекланя в краката ми от възхищение пред това колосално постижение и от благодарност заради светлината, която то хвърли върху великия проблем за човешкото поведение.

— Защо не ме попита? — рече черното момиче. — Можех да ти кажа това само за двадесет и пет секунди, вместо да нараняваш бедните кучета.

— Твоето невежество и самоувереност са невъобразими — рече късогледният старец. — Разбира се, самият факт е познат на всяко дете, но той никога не е доказан опитно в лабораторията и следователно никога не е бил известен в научен смисъл. Той ми хрумна просто като догадка, а аз го доразвих като наука. Мога ли да те попитам, ти правила ли си някога опит?

— Няколко — отвърна черното момиче. — Ще направя сега един. Знаеш ли на какво си седнал?

— Седя на един пън, посивял от старост и покрит с неудобна грапава кора — отговори късогледият мъж.

— Лъжеш се — каза черното момиче, — ти седиш на спящ крокодил.

С вик, на който самият Мика би завидял, късогледият господин стана и хукна като луд към едно близко дърво, по което се покатери като котка — нещо съвсем свръхчовешко за такъв възрастен мъж.

— Слез долу! — каза черното момиче. — Ти трябваше да знаеш, че крокодили има само близо до реки. Аз просто си направих опит.

— А как да слеза? — каза треперейки късогледият господин. — Ще си строша врата.

— Ами как се качи? — попита черното момиче.

— Не знам! — отвърна той почти през сълзи. — Това е достатъчно да накара човека да повярва в чудеса. Не бих могъл да се покача на това дърво, а ето че все пак съм на него и никога не ще мога да слеза от него.

— Много интересен опит, нали? — каза черното момиче.

— Срамен и жесток опит, лошо момиче! — простена той. — Кажу ми, моля те, мина ли ти през ума, че можеш да ме убиеш? Мислиш ли, че можеш да причиниш на такъв нежен физиологичен организъм, какъвто е моят, толкова силен шок, без да има сериозни и, напълно възможно, фатални последици за сърцето? Никога вече не ще мога да седна на пън, докато съм жив. Струва ми се, пулсът ми е съвсем ненормален, макар да не съм в състояние да го измеря, защото ако се изпусна от този клон, ще тупна като камък.

— Щом можеш да изрежеш половин мозък на куче, без да причиниш някаква реакция върху слюнката му, не трябва да се тревожиш! — каза спокойно момичето. — Аз считам африканските магии за много по-силни от твоите халосии с кучетата. Само с една дума аз те накарах да се покатериш на дърво като котка. Ти признаваш, че това е чудо.

— Бих искал да кажеш друга дума и благополучно да ме свалиш, ти, проклета черна вещице! — изръмжа той.

— Добре — рече черното момиче. — Една змия катерач посяга към врата ти изотзад.

Късогледият господин се озова на земята само за миг. Той падна на гърба си, но веднага стана на крака и каза:

— Ти не ме подведе. Не си го мисли! Аз съвсем добре знаех, че измисли тази змия, за да ме изплашиш.

— И все пак ти така се изплаши, сякаш змията беше действителна — каза черното момиче.

— Не се изплаших — рече възмутено късогледият господин, — хич дори не се изплаших.

— Ти скочи от дървото също като уплашен.

— Точно това е интересното — каза очилатият господин, като дойде на себе си, чувствавайки, че е вече въвн от опасност, — това е условен рефлекс. Чудя се дали мога да накарам куче да се покатери на дърво.

— С каква цел? — попита черното момиче.

— Как с каква, за да поставя това явление на научна основа — отвърна той.

— Глупости — рече черното момиче, — куче на дърво не може да се качва.

— И аз не бих могъл без помощта на въображаем крокодил — рече професорът. — Как да накараме куче да си представи крокодил?

— Като начало — заведи го при няколко истински! — отговори черното момиче.

— Но това ще струва скъпо — рече професорът, като сбърчи вежди. — Кучетата са евтини, ако ги купиш от професионални крадци на кучета или застанеш пред кучкарник около датата за плащане на кучешките данъци. Обаче крокодилите... — те изискват огромни средства! Би трябвало да обмисля това внимателно.

— Преди да си тръгнеш — каза черното момиче, — кажи ми, вярваш ли в Бог.

— Бог е една ненужна и отречена хипотеза — отговори професорът. — Вселената е само една огромна система от рефлексии, произведени чрез шокове. Ако например те чукна по коленното сухожилие, кракът ти ще трепне нагоре.

— Аз също ще те чукна с моята тояжка, така че не го прави! — рече черното момиче.

— За научна цел е необходимо да се потиснат такива вторични и наглед маловажни рефлексии, за да се изучи по-добре съществуването —

каза професорът. — И все пак те далеч не са маловажни, като например рефлексите, произведени от асоциации на мисли.

После той си тръгна по пътя, като се мъчеше да измисли средства да накара куче да се покатери на дърво, за да докаже научно, че сам той може да се покачи. А черното момиче пое обратния път, докато стигна до една могила, на чийто връх стърчеше огромен кръст, пазен от римски войник с копие. Въпреки всичко що бе научило от мисионерката, която намираще в разпятието същия особен екстаз, както при покрусата на своето сърце или сърцата на любовниците си, черното момиче ненавиждаше кръста. То считаше за много жалко, че Исус не бе умрял тихо, безболезнено и естествено, достигнал годините на мъдростта, закрилящ своите внучки (въображението й винаги допълваше картината с най-малко двадесет черни, многообещаващи внучки) от егоизма и грубостта на техните родители. Така че тя извърна главата си, когато минаваше край кръста, с израз на отвращение. Като я видя, римският войник рипна срещу нея с копието си при това оскърбление и диво изкрещя:

— На колене, негърко, пред инструмента и символа на римската справедливост, на римското правосъдие, на римския ред и римския мир!

Но черното момиче отбягна копието и стовари с все сила тоягата с валчестия край на тила му така, че той се просна на земята, като напразно се мъчеше да съгласува движенията на краката си, за да се изправи.

— Това пък е негърският инструмент и символ на всички тези работи — рече черното момиче, показвайки му тоягата с валчестия край. — Хареса ли ти?

— По дяволите! — изпъшка войникът. — Десетият легион обърнат в бягство от някаква черна кучка. Това е краят на света!

Той спря да рита, остана да лежи и заплака като дете.

Съвзе се, преди момичето да бе отминало много далеч. Но като римски войник, той не можеше да изостави поста си заради лични чувства. Последното нещо, което младата негърка видя от него при завиването си зад могилата, бе заканителното му махане с юмрук, а последното, което чу, не би могло да се напише тук.

Следващото й приключение бе при един кладенец, където тя спря да пие вода. Изведнъж видя един човек да седи до кладенеца,

когото в началото не бе забелязала. Когато се наведе да загребе вода с шепата си, той ѝ поднесе някаква чаша, която сякаш хвана от въздуха, и каза:

— Вземи това и пий за спомен от мене.

— Благодаря, господарю — каза тя и пи. — Благодаря ти от сърце.

Върна му чашата и той направи тя да изчезне, също като магьосник, при което девойката се засмя и той също се засмя.

— Много умно беше, господарю — рече тя, — навярно си голям магьосник и може би ще кажеш нещо на черното момиче. Аз търся Бога, къде е той?

— В тебе — отвърна магьосникът — и в мене.

— И аз така мисля — рече момичето, — но какъв е той?

— Наш баща — отговори магьосникът.

Черното момиче направи кисела физиономия и се замисли за момент.

— Защо пък не наша майка? — каза то.

Сега пък бе ред на магьосника да направи кисела физиономия и той я направи.

— Нашите майки биха искали ние да ги заведем при Бога — каза той. — Ако мене ме напътствуваше майка ми, навярно щях да съм богат човек, а не скитник и несретник, но пък нямаше да намеря Бога.

— А моят баща ме биеше от време на време, докато пораснах достатъчно и го наложих с тоягата — отговори черното момиче. — Но дори след това той се опита да ме продаде на белия войник, който бе оставил жена си отвъд морето. Винаги съм се противила да казвам: „Отче наш, който си на небето“, а вместо това казвам: „Дядо наш“. Не ми трябва Господ, който ми е баща.

— Това не бива да ни пречи да се любим като братя и сестри — рече магьосникът, като се усмихваше, понеже поправката с „дядото“ погъделичка чувството му за хумор. Освен това той беше добродушен човек и винаги се смееше, когато това му се удаваше.

— Една жена не може да люби своя брат — рече черното момиче. — Сърцето ѝ винаги се обръща от брата към непознатия, както моето сега към тебе.

— Е добре, да оставим семейството, то бе просто метафора — каза магьосникът. — Ние сме членове на човечеството, взето като едно

тяло, и следователно близки един на друг, както в едно семейство. Нека спрем дотук!

— Не мога, господарю — рече момичето. — Бог ми казва, че няма нищо общо с тела, с бащи и майки, с братя и сестри.

— Това е просто форма да изкажем любовта си един към друг — ето всичко — рече магьосникът. — Обичай другите и мрази себе си! Благославяй ги и проклинай себе си! Никога не забравяй, че двама черни не могат да направят един бял.

— Аз не искам всички да ме обичат! — каза черното момиче. — Аз не мога да обичам всички и не искам. Бог ми каза, че не трябва да удрям хората с тоягата само защото ги ненавиждам и че тяхната ненавист към мене, ако те ме ненавиждат изобщо, не им дава право да ме удрят. А пък има хора, които заслужават да биват убивани като змии, защото ограбват и убиват други хора.

— Не бих желал да ми напомняш за тези хора — каза магьосникът, — карат ме да се чувствавам нещастен.

— Приятно е да се забравя за неприятните неща, но това не ги прави по-приятни — каза момичето. — Ти, господарю, наистина ли ме обичаш истински?

Магьосникът трепна, но веднага се усмихна любезно и отговори:

— Нека да не поставяме въпроса на лична основа!

— Но той няма никакъв смисъл, ако не е на лична основа — отговори черното момиче. — Ами ако ти кажа, че те обичам, както ти ми каза, че трябва, не считаш ли това за волност?

— Не, разбира се — каза магьосникът. — Не трябва да говориш така. Макар да си черна, а аз бял, и двамата сме равни пред Господа, който ни е създал такива.

— Съвсем не мисля за това — рече черното момиче, — докато говорех бях забравила, че съм черна, а ти — само един беден бял. Мисли за мене като за бяла кралица, а за себе си — като за бял крал. Какво ти стана? Защо стана?

— Нищо, нищо... — каза магьосникът. — Или... ех, аз съм най-бедният от всички бели бедняци; и все пак се считам за крал, но това стана, след като порочността у хората ме накара да се побъркам.

— Виждала съм и по-лоши неща — каза черното момиче, — не бива да се червиш. Ех, да речем, че ти си цар Соломон, а аз царица Шеба, същите както в Библията. Аз идвам при тебе и ти казвам, че те

обичам. Това означава, че съм дошла да те обсебя. Аз идвам с любовта на лъвицата да те изям и да те направя част от себе си. От този миг насетне ти ще мислиш не за онова, което харесва на тебе, а за онова, което на мене харесва. Аз ще застана между тебе и твоето аз, между тебе и бога. Не е ли това една ужасна тирания? Любовта е нещо хищно. Представяш ли си рая с любов в него?

— В моя рай няма нищо друго. Какво е раят освен любов? — каза смело магьосникът, но с малко горчивина.

— Раят — това е величието. Той е дом на Бога и неговите помисли: там няма милувки и целувки, няма прегръдки и овча солидарност. Мисионерката, моята учителка, говори още за любов. Но тя е избягала от всички, които са я обичали, за да служи на Бога. Белите извърщат очи от мене, за да не почнат да ме обичат. Съществуват мъже и жени, посветили себе си на божие дело. Ала макар да се наричат братя и сестри, те не говорят помежду си.

— Толкова по-зле за тях — рече магьосникът.

— Разбира се, глупаво е — каза черното момиче, — ние трябва да живеем с хората и да правим от тях най-доброто. Но това не показва ли, че душите ни се нуждаят от толкова самота, колкото телата ни от любов? Ние се нуждаем от помощта на телата и умовете си, но душите ни искат да бъдат само с Бога. А когато хората идват при тебе с любов и освен тялото и ума ти искат и твоята душа, тогава ти им крециш: „Стойте по-далеч: аз принадлежа на себе си, не на вас“. Това свое „обичайте се“ е за мене, която търся бога, по-лоша подигравка, отколкото да проповядваш война като лекарство срещу убийствата и робството.

— Да изрека ли тогава следната заповед: „Избивайте се помежду си!“ — попита магьосникът.

— Тя е точно една от десетте, обърната наопаки — отвърна черното момиче, — но и двете не могат да бъдат правило за живота. Казвам ти, че тези твои всичко лекуващи заповеди са като хапчета, които ни продават хитреците: полезни са веднъж на двадесет пъти може би, но в останалите деветнадесет пъти са съвсем без полза. Освен това аз не търся заповеди. Търся Бога.

— Продължавай да го търсиш и нека бог е с тебе! Ах, за да го намериш такъв, какъвто го търсиш, трябва да ме отминеш — каза магьосникът и след това изчезна.

Като повървя около една миля по-нататък, момичето срещна дърен рибар, който носеше на плещите си огромна катедрала.

— Внимавай! Ще ти пречупи стария гръб — извика му то, като се притича да му помогне.

— Няма — отвърна той весело. — Аз съм скалата, върху която е съградена тази църква.

— Но ти не си скала и товарът е прекалено тежък за тебе! — рече то, очаквайки всеки момент да го види смазан под тежестта.

— Не се бой! — рече той, хилейки се срещу нея от удоволствие. — Тя цялата е направена от картон. — И той заигра наоколо и всички камбани в катедралата весело зазвъняха.

Преди да се изгуби от очи, надойдоха още няколко такива хора, облечени с черни дрехи. И те носеха на плещите си картонени църкви, но по-малки и много по-грозни. Всички крещяха: „Не вярвай на рибаря, не слушай и тези останалите! Моят е истинският бог за тебе!“. Когато вече бяха отминали или, по-скоро, глъчката им бе заглъхнала, момичето се върна на пътя, където срещна един много стар еврейски скитник. Той го попита:

— Дойде ли?

— Кой да дойде? — попита на свой ред то.

— Онзи, който обеща да дойде — отговори еврейният, — който рече, че трябва да чакам, докато той дойде. Чакам вече невероятно дълго. Ако той не дойде скоро, ще бъде после много късно. Защото хората не се учат на нищо, освен да се избиват взаимно във все по-голям брой.

— Който и да дойде, не би могъл да спре това — каза черното момиче.

— Но той ще пристигне, покрит със слава и блясък, седнал от дясната страна на Господа, — възкликна еврейният — той каза това! Той ще възцари вечна справедливост!

— Ако чакаш други хора да дойдат и възцарят справедливост, ще има много да чакаш! — отвърна черното момиче.

Еврейният проплака, завайка се, плю срещу него и се потътри по-нататък.

По това време момичето вече съвсем не хранеше уважение към старите хора, така че бе доволно, като се отърва от него. Продължи да върви нататък, докато стигна до един сенчест бряг наблизо край пътя.

Тук откри петдесетина души свои черни сънародници, очевидно използвани като носачи, седнали да се хранят на почетно разстояние от група бели мъже и жени. Понеже жените носеха тропически шлемове, тя разбра, че и те са изследователи като мъжете. Току бяха привършили обяда си. Някои дремеха, други записваха нещо в бележници.

— Каква е тази експедиция? — запита черното момиче водача на носачите.

— Казват я „Керванът на любопитните“ — отговори той.

— Те от добрите бели ли са, или от лошите? — попита момичето.

— Много не мислят, а пилеят времето си в караници за дреболии — рече той — и си задават въпроси само заради самите въпроси.

— Хей, ти там — извика една от жените, — върви си по пътя, там не можеш да спиращ! Тревожиш мъжете.

— Не повече от тебе — отговори черното момиче.

— Нахално момиче! — рече госпожата. — Аз съм на петдесет години и като жена съм неутрална, те са свикнали с мене, хайде, махай се!

— Не се страхувай! Те не са бели мъже — каза черното момиче с известно презрение. — Защо се наричате „Керван на любопитните“? За какво сте любопитни? Да не би да искате да узнаете нещо за Бога?

Това причини такъв силен смях, че онези, които дремеха, се събудиха и поискаха да им се повтори шегата.

— Стотици години са минали, откакто по този въпрос не съществува никакво любопитство в цивилизованите страни — рече един от господата.

— Поне от петнадесетото столетие насам, бих казал — рече втори. — Шекспир бе вече почти пълен безбожник.

— Шекспир не означава всички — каза трети, — националният химн принадлежи на осемнадесетото столетие. В него ние призоваваме бог да върши мръсната ни политика.

— Не съществува бог! — рече вторият господин. — През Средновековието са схващали бога като всевластен в човешките дела, който непрекъснато е отрупвал хората с работа. С укрепването на буржоазията и отстраняването на феодалната аристокрация на дълга, който бе цената за привилегиите ѝ, вие имате нов бог, на когото

заповядват и когото висшите класи са направили свой слуга: „Господи, помогни на нашата политика, осуети целите на нашите неприятели!“.

— Да — каза първият господин, — а също така има и трети бог. Този на дребната буржоазия, чиято работа е, когато изпишат плочата на своя ангел хранител с търговските си безчестия през седмицата, да я измият с неговата кръв в събота.

— Тези два бога са все още силни — рече третият господин, — ако се съмнявате, опитайте да измислите по-приличен втори стих за националния химн или да изхвърлите изкуплението от молитвеника.

— Досега, откакто съм тръгнала да търся Бога, вече срещам и чувам за шест бога, но нито един не е онзи, когото търся — каза черното момиче.

— Ти бога ли търсиш? — запита първият господин. — Не е ли по-добре да се задоволиш с Мъмбо-Джъмбо^[1], или както вие наричате вашия племенен бог? Измежду нашите не ще намериш по-добър.

— Ние имаме голямо разнообразие от богове като Мъмбо-Джъмбо — рече третият господин, — но нито един от тях не бихме чистосърдечно ти препоръчали.

— Това може да е така — рече черното момиче, — но добре ще е да внимавате. Мисионерите ни учат да вярваме във вашите богове. Това е всичко, което ни казват. Ако разберем, че вие не вярвате в тях и сте техни врагове, можем да дойдем и да ви избием. Ние сме милиони, а умеем и добре да стреляме.

— Има нещо вярно в това — каза вторият господин, — ние нямаме право да учим тези хора на неща, в които самите не вярваме. Те могат да го вземат много сериозно. Защо да не им открием простата истина, че светът се е създал чрез естествения подбор и че бог е една басня.

— Това би ги върнало към доктрината за оцеляването на най-приспособените — рече замислено първият господин — и съвсем не е ясно дали в сравнение с тях ние сме най-приспособените при естествения подбор. Това момиче е великолепен екземпляр. Ние трябваше да се откажем да използваме бедни бели за работа в тази експедиция; черните са по-силни, по-чисти и по-интелигентни.

— Освен това, имат и много по-добри нрави — рече една от госпожите.

— Точно така — каза първият господин, — аз лично бих предпочел да ги уча да вярват в такъв бог, който ще ни даде предимства срещу тях, ако те започнат поход срещу европейския атеизъм.

— Не може да се разкрива на тези хора истината за светотворението — рече една очилата лейди. — Светът, както вече знаем, е един математически свят. Накарайте това момиче да раздели едно число с корен квадратен от минус „х“ и то няма да има никакво понятие, какво искате от него. А при това деленето с корен квадратен от минус „х“ е чиста безсмислица. Естественият подбор...

— Каква е ползата от всичко това? — изпъшка един отегчен джентълмен. — Единственото нещо, което сигурно знаем, е, че слънцето губи от топлината си и че ние един ден неочаквано ще умрем от студ. Друго нещо има ли значение пред лицето на този факт?

— Горے главата, мистър Кроукър — каза весело един млад джентълмен. — Като главен физик на тази експедиция аз съм в състояние да ви уведомя най-авторитетно, че ако не отхвърлите неоспоримия факт за космическата радиация, вие със същото основание можете да вярвате, че слънцето става все по-горещо и всъщност един ден всички ще ни изгори живи.

— Какво утешение има в това? — възрази мистър Кроукър. — И в двата случая загиваме.

— Не във всички случаи! — каза първият джентълмен.

— Да, при всички случаи! — отсече сърдито мистър Кроукър. — Температурата, при която животът може да съществува, е безусловно установена. Не можете да живеете при температура на абсолютната нула, нито при температурата на изгарянето. Независимо коя от тези температури ще достигне земята, ние загиваме.

— Пфу! — каза първият господин. — Нашите тела, единственият наш компонент, за който са фатални вашите температури, ще загинат след някоя друга година повечето в чисти спални при съвсем умерена температура. А пък колкото до разликата между живото и мъртвото тяло, съществува въпросът: има ли някакво доказателство, дори някаква искрица вероятност, че тя, разликата, е в известно отношение зависеща от температурата? Тя не лежи нито в плътта, нито в кръвта, нито пък в костите, макар те да притежават свойството да изграждат телесните органи в познатите форми. Разликата е невестествена: ако се

опитате да си я представите, трябва да си я представите като електромагнитна вълна, като степен на трептене, като вихрушка в етера, ако предположим, че съществува етер. Това ще рече, че ако такъв изобщо съществува, — а кой може да оспори неговото съществуване — той може да съществува както на най-студените мъртви планети, така и в най-горещия кратер на слънцето.

— Освен това — обади се една лейди, — откъде знаете, че слънцето е горещо?

— Вие питате това в Африка! — рече мистър Кроукър презрително. — Аз усещам, че то е горещо, ето откъде знам!

— Вие усещате и лютата чушка като гореща — отвърна госпожата със злорада ирония, — но не можете да запалите дори клечка кибрит от нея.

— Вие усещате, че тонът от десния край на пианото е по-висок от тона в левия му край и при все това те са на едно ниво — намеси се друга лейди.

— Вие възприемате цветовете на папагалската перушина като крещящи, но всъщност те са толкова беззвучни, както и цветовете на врабчето — допълни трета лейди.

— Не е нужно да се принизявате, като отговаряте на такава игра на думи — обади се един авторитетен господин, — те са на нивото на триковете с карти. Аз съм хирург и зная от наблюдения, че диаметърът на артериите, снабдяващи с кръв женския мозък, е голям според нормата, поставена от мъжкия мозък. В резултат, свръхпритокът на кръв едновременно стимулира и замъглява въображението, като създава илюзията, че лютивината на чушката се дължи на горещина, височината на сопраното — на метрична височина и крещящите цветове на папагала — на шум.

— Вашият литературен стил е възхитителен, докторе — каза първият господин, — но това е извън моята тема; мисълта ми бе, че дали топлината на слънцето по своето естество е подобна на топлината на чушката или на пламъка, дали студенината на луната е като студенината на богатия към бедния си роднина, те с еднаква вероятност могат да бъдат населени, както е населена земята.

— Най-студените части на земята не са населени — каза мистър Кроукър.

— Най-горещите са населени — възрази първият господин, — а и най-студените навярно щяха да бъдат, ако в районите с умерен климат нямаше изобилие от удобства за нас. Освен това в Атлантическия океан живее императорският пингвин. Защо да няма, да речем, императорски саламандър на слънцето? Нашите прабаби, които са вярвали в катранения ад, които са знаели, че душата може вечно да живее в пламъци, както те са наричали нещото, което напуска тялото, когато то умре и създава разликата между живота и смъртта, са мислили по този въпрос много по-научно, отколкото сега моят приятел Кроукър.

— Човек, който вярва в ада, може да повярва във всичко друго — рече мистър Кроукър, — дори в унаследяването на придобитите навици.

— Мислех, че вярвате в еволюцията, Кроукър — каза господинът, който бе естественикът на експедицията.

— Аз наистина вярвам в еволюцията — отвърна топло мистър Кроукър, — да не би да ме мислите за фундаменталист?

— Ако вярвате в еволюцията — рече естественикът, — трябва да вярвате, че всички навици са както придобити, така и унаследени. Но в кръвта си всички вие носите идеята за рай. Начинът, по който вие, хора, приемате новите идеи, без да помислите дори да отхвърлите старите, ви прави обществено опасни. Вие всички сте фундаменталисти само по връхната дреха на науката. Ето защо сте най-глупави консерватори и политически реакционери и най-фанатизираните противници на самата наука. Щом се стигне до някакво движение напред, вие всички сте на едно мнение: спрете го, бийте по него, вдигнете го във въздуха, стъпчете го!

— Всички на едно мнение? — възкликна първата лейди. — Били ли сте някога съгласни по даден въпрос?

— Сега те всички гледат в една посока — каза друга лейди със саркастичен израз.

— В коя посока? — попита първата лейди.

— В тази — отговори саркастичната лейди, като посочи към черното момиче.

— Ти още ли си там? — обърна се първата лейди.

— Казахме ти да си вървиш. Махай се!

Черното момиче не отговори. То съзерцаваше замислено госпожата и остави тояжката с валчестия край бавно да увисне между пръстите му. После погледна госпожата математик и каза:

— Къде расте той?

— Кое къде расте? — попита математичката.

— Коренът, за който говорихте, квадратният корен от секса на Мина.^[2]

— Той расте в човешкия ум — отговори математичката, — той е едно число. Можеш ли да броиш от едно нататък?

— Едно, две, три, четири, пет. Така ли? — попита черното момиче, като си помагаше с пръсти.

— Точно така — каза госпожата. — Сега брой от едно назад.

— Едно, едно без едно, две по-малко от едно, три по-малко от едно...

Всички пляскаха с ръце „Чудесно!“ — извика един. „Нютон!“ — рече друг. „Лайбниц!“ — каза трети. „Айнщайн!“ — четвърти. След това всички вкупом извикаха: „Чудно“, „Чудно!“.

— Аз ви говорех — рече една лейди, която бе етнологът на експедицията, — че следващата велика цивилизация ще бъде черна цивилизация. Белият човек се е износил. Той знае това и извършва своето самоубийство колкото може по-бързо.

— Защо се изненадвате от толкова дребни работи? — попита черното момиче. — Защо вие, белите хора, не можете да растете и да бъдете сериозни като нас, черните? Отначало си мислех, че стъкълцата са чудни, когато за пръв път ги видях, но после бързо свикнах с тях. Вие викате „Чудно!“ всеки път, когато някой от вас каже някаква глупост. Най-чудните неща, които имате, са вашите пушки. Но вие не мислите за Бога, мислите само за вашите пушки. Вие използвате вашите пушки, за да ни правите роби. После, понеже сте страшно мързеливи, за да стреляте, давате пушките на нас, за да стреляме ние вместо вас. Скоро ще почнете да ни учите и как се правят пушките, защото сте прекалено мързеливи да ги правите сами. Вие сте открили как се правят питиета, които карат хората да забравят Бога, да приспиват своята съвест и да гледат на убийството като на забавление. Вие ни продавате тези питиета и ни учите как да ги правим. А пък през цялото време вие крадете от нас земя, оставяте ни да гладуваме и ни карате да ви мразим, както мразим змиите. Какво може да излезе от

всичко това? Вие ще се самоизбивате толкова бързо, че онези, които ще оцелеят, ще бъдат съвсем малобройни, за да се съпротивляват, когато нашите воители се напият с вашите чудодейни питиета и ви избият с вашите собствени пушки. А после и нашите воители ще се избият помежду си, както вие правите, освен ако не ги спре Бог! О, само да знаех къде да намеря Бога! Няма ли някой от вас да ми помогне? Никой ли не иска да знае?

— Нашите пушки ви спасиха от зъбите на лъвовете и от краката на слоновете, нали? — рече един намусен джентълмен, на който до този момент разговорът се струваше прекалено задълбочен.

— Само за да ни хвърлят под бичовете на търговците на роби и под подметките на белите господари! — отговори черното момиче. — Лъвовете и слоновете деляха земята с нас. Ако изядат или стъпчат някое тяло, те спасяват душата му. Наядат ли се, те повече не искат. Нищо обаче не може да насити вашата алчност. Вие принуждавахте поколения от нас да работят до смърт, докато всеки един от вас придобие повече, отколкото стотици наши хора могат да изядат и изхарчат. И въпреки това вие продължавате да ни карате да работим все по-тежко и все по-продължително за все по-малко дрехи и храна. Вие не знаете какво означава за вас „достатъчно“ и за нас „недостатъчно“. Вие вечно роптаете, защото нямате пари да купите стоките, с които търгувате, и единственият ви лек е да ни давате по-малко пари. Това е така, защото служите на лъжливи богове. Вие сте езичници и диваци. Вие нито знаете как да живеете, нито пък оставяте другите да живеят. Когато намеря Бога, аз ще имам духовна сила да ви унищожа и да науча моите сънародници да не се избиват помежду си.

— Вижте! — извика първата лейди. — Това момиче тревожи мъжете, казах ви. Те през цялото време са слушали размирното му бръщолевене. Погледнете очите му. В тях гори опасен пламък. Аз ще пусна в него един куршум, щом като никой от вас мъжете не иска.

И лейди наистина измъкна един револвер. Изглеждаше доста уплашена. Преди обаче да успее да го извади от кобура, черното момиче скочи върху нея, стовари върху главата ѝ валчестия край на любимата си тояжка и хукна към гората да се скрие. Черните носачи се превиваха от смях.

— Трябва да ѝ благодарим, че ни възвърна чувството за хумор — рече първият господин, — нещата за известно време изглеждаха

грозни. Сега всичко е наред. Докторе, ще прегледате ли малкия мозък на госпожица Фицджонис?

— Грешката бе — намеси се естественикът, — че не му предложихме от нашата храна.

Черното момиче се кри в гората дотогава, докато не се увери, че никой не го преследва. То знаеше, че е извършило „побой“ и че никаква защита не би помогнала на един черен ответник срещу един бял ищец. Не се страхуваше много от конните полицаи, защото в тази област те бяха съвсем малко. От друга страна, то не желаше непрестанно да се крие от експедицията и тъй като му беше безразлично в коя посока ще тръгне, пое обратния път (защото експедицията се движеше в нейната посока) и така привечер се озова при кладенеца, където бе разговаряло с магьосника. Там намери една сергия с множество фигури от дърво, глина или слонова кост, изложени за продан. А на земята до сергията бе проснат голям дървен кръст, върху който лежеше магьосникът с кръстосани глезени и разпънати ръце. А човекът, който продаваше на сергията, изрязваше с голяма сръчност и бързина неговата дървена статуя. Наблюдаваше ги един хубав арабин с тюрбан и с ятаган в пояса, който седеше на ръба на кладенеца и решеше брадата си.

— Защо правиш това, приятелю? — попита арабинът. — Ти знаеш, че то е престъпване на втората заповед, дадена от бога на Мойсей. Аз с право мога да те съсека с моя ятаган, но съм грешил и страдал през целия си живот поради слабост на духа, което ме прави неспособен да заколя животно, а дори и човек, когато не съм ядосан. Защо го правите?

— Какво друго да правя, за да не гладувам? — рече магьосникът. — Дотам съм отритнат от хората, че единственото ми средство за препитание е да позирам като модел пред този милостив скулптор, който ми плаща по шест пенса на час, загдето лежа по цял ден разпънат на този кръст. Самият той живее от продажбата на тези мои образи в това смешно положение. Хората ме идолизират като умирация злодей, защото те от нищо не се интересуват, освен от полицейски новини. Когато скулпторът направи достатъчно фигури, а аз спестя достатъчно пенсове, вземам си почивка и тръгвам да раздавам на хората добри съвети и да им разкривам истини. Ако само ме послушат, те цял живот ще бъдат много по-добри и щастливи. Ала

те не искат да ми вярват, освен ако не им правя фокуси. А когато им ги правя, те само ще ми подхвърлят някое пени, рядко някое тики, и ще кажат колко чуден човек съм и че на земята няма друг като мене, но те продължават да са си глупави, лоши и жестоки, както и преди. Понякога се чувствавам изоставен от бога.

— Какво е тики? — попита арабинът, прибирайки дрехата си в по-прилични гънки.

— Трипенсова монета — отвърна магьосникът, — сечена е защото гордите господа се срамуват да не ги види някой, че ми хвърлят едно пени, а, от друга страна, смятат, че шестпенсовата монета е прекалено много.

— Не бих искал хората да се отнасят така с мене — каза арабинът. — Аз също имам да съобщя нещо. Моите сънародници, оставени без аллах, биха паднали на колене и също биха се кланяли на всички фигури в тази сергия. Ако нямаше фигури, те биха се кланяли на камъни. Моето откровение е, че не съществува величие, не съществува всемогъщество, освен аллах, великият и славният, единственият и всемогъщият. Неговият образ никой смъртен не е посмял да извае: ако някой се опита да извърши това престъпление, аз бих забравил, че аллах е милостив, бих превъзмогнал моята немощ до степен да мога да го заколя със собствената си ръка. Но кой може да си представи величието на аллаха в телесна форма? Дори образът на най-прекрасния кон не може да даде понятие за неговата красота и величие. Е, добре, когато им кажа това, те също ме карат да им правя фокуси, а когато им кажа, че аз съм човек като тях и че сам аллах не може да престъпи своите закони (ако изобщо може да се помисли, че той върши нещо незаконно), те си отиват и разказват, че съм вършел чудеса. Но те вярват, защото ако се съмняват, щях да ги изколя, поточно щях да направя да бъдат изклани от онези, които вярват. Ето какво трябва да правиш, приятелю мой!

— Но моето послание е, че те не трябва да се самоизбиват — рече магьосникът. — Нужно е човек да бъде последователен.

— Това е съвсем право, що се отнася до техните лични разправи — рече арабинът, — обаче ние трябва да избиваме онези, които не заслужават да живеят. Нужно е да плевим градината, както и да я поливаме.

— Но кой може да бъде съдия на нашата пригодност да живеем? — запита магьосникът. — Висшите властници, имперските управители и висшите духовници намират, че не съм пригоден да живея. Може би са прави?

— До съвсем същия извод се стигна и за мене — рече арабинът. — Трябваше да избягам и да се крия, докато успях да убедя достатъчно млади здрави мъже, че техните по-възрастни близки грешат по отношение на мене. В действителност вината бе у други. После аз се върнах с младите здрави мъже и оплевих градината.

— Възхищавам се от твоята смелост и практическо умение — рече магьосникът, — но аз не съм устроен така.

— Не се възхищавай на такива качества — отвърна арабинът, — аз малко се срамувам от тях. Всеки пустинен вожд ги проявява, когато си поиска. Онова, за което се ценя, е превъзходството на моя дух, което ме превърна в проводник на божествено вдъхновение. Ти написал ли си някога книга?

— Не — отговори тъжно магьосникът, — бих искал да мога, защото тогава ще спечеля достатъчно пари, за да сляза от този отегчителен кръст и да разпратя отпечатани моите мисли по целия свят. Но не съм никакъв автор. Съставил съм само един леснодостъпен молитвеник с къси молитви, струва ми се, че най-основното. Мене Бог ме вдъхновява да говоря, а не да пиша.

— Писането е полезно — рече арабинът, — получил бях вдъхновение да напиша много глави за света на аллах, да бъде благословено името му! Но на света има хора, с които аллах не би се много занимавал. Неговото слово не означава нищо за тях, така че когато работя с тях, не използвам вдъхновението си, а разчитам повече на собствената си находчивост и ум. За тях пиша страшни разкази за страшния съд и за ада, където грешниците вечно ще страдат. Аз сравнявам тези ужаси с красотите на рая, създаден за онези, които изпълняват волята на аллаха. Такъв рай, който да ги съблазнява, рай с градини, с омайни парфюми и с красиви жени.

— А как ще знаят те каква е волята на аллаха? — запита магьосникът.

— Тъй като те са неспособни да я разберат, аз им представям моята воля като воля на аллаха — отвърна арабинът. — Моята воля те могат да разберат и тя наистина е воля на аллах, само че от втора ръка,

без съмнение, малко замърсена от моите страсти и нужди на смъртен, но пък е най-доброто, което мога да направя за тях. Иначе не бих бил в състояние да ги управлявам. Без това те биха ме изоставили, ако още първият вожд им обещае по-голяма земна плячка. А може ли друг вожд да напише книга и да им обещае вечно блаженство след смъртта им с целия авторитет на духа, който увенчава собствените ми хрумвания с величието на истинското вдъхновение?

— Ти притежаваш всичко необходимо за успеха — каза магьосникът учтиво и малко безучастно.

— Аз съм орелът и змията — рече арабинът — и въпреки това на младини бях горд да бъда слуга на една вдовица и да карам камилите ѝ. Сега съм смирен слуга на аллаха и карам хората му, защото в нищо друго не съзирам величие и могъщество. Той ми е убежище от Сатаната и неговото дяволско котило.

— Какво е това величие и могъщество без чувство за красота и изкуство да го въплътиш в образи, които времето не може да развали? — обади се дърворезбарят, който работеше и слушаше мълчаливо. — Мене твоят аллах не ми трябва, защото забранява дялането на образи.

— Знай, невярно куче — рече арабинът, — че образите имат силата да карат хората да ги боготворят, дори когато са образи на зверове.

— Или на дърводелци — намеси се магьосникът.

— Когато карах камилите — продължи арабинът, не схванал добре прекъсването, пренасях в дисагите идоли на хора, седнали на тронове, с глави на ястреби върху раменете и с бичове в ръце. Християните, които започнаха да се кланят на Бога в човешки образ, му се кланят сега в образа на агне. Това е наказанието, отредено от аллах заради греха, че са си въобразили да наподобят творението негово. Не смей обаче поради тази причина да отричаш на аллаха чувство за красота. Дори твоят модел тук, който разделя с тебе греха, ще ти напомни, че лилиите на аллаха са по-прекрасни от мантиите на Соломон в най-големия му блясък. От небесата аллах прави своя образ, своите деца и своите статуи и не ги крие от земните ни очи. Това ви позволява да правите красиви дрехи, седла, хамути, килими, за да коленичите пред него, и прозорци като цветни лехи от скъпоценни камъни. И преди всичко това вие искате да се бъркате в неговото

съзидание, което той е запазил за себе си, и правите идоли! Нека за вечни времена този грях бъде забранен за моя народ.

— Пфу! — изсумтя скулпторът. — Твоят аллах е некадърник и той го знае. В моето ателие зад една завеса аз имам няколко гръцки богове. Толкова красиви, че сам аллах като нищо би се пукнал от завист, ако ги сравни със собствените си любителски опити. Казвам ти, аллах навярно е направил тази моя ръка, защото неговите ръце са съвсем несръчни, ако изобщо той има ръце. Богът на художника сам е художник, който никога не се задоволява от своята работа, старее се винаги да я усъвършенствува в границите на своите възможности, съзнава, че трябва да спре, щом достигне тази граница, и при все това съществува възможност за по-нататъшно усъвършенствуване, без което картината губи своето значение. Твоят аллах, да речем, може да направи жена. Но може ли той да направи богинята на любовта? Не: само художник може да я направи, разбираш ли?

Той стана и се запъти към ателието.

— Може ли аллах да я създаде? — попита той отново и като се върна, донесе иззад завесата мраморна статуя на Венера и я постави върху сергията.

— Крайниците ѝ са студени — рече черното момиче, което незабелязано слушаше през цялото време.

— Добре казано! — възкликна арабинът. — Един жив неуспех е за предпочитане пред един мъртъв шедьовър. А колкото до този самонадеян идолопоклонник, аллах е прав и аз трябваше да го заколя с един замах, ако ти не го закла сега с една дума.

— Но аз съм още жив! — каза художникът, без да се смути. — Крайниците на това момиче един ден ще бъдат по-студени и от този мрамор. Разрежи моята богиня на две и тя ще си остане пак цялата от мрамор. А разрежи това момиче на две с твоя ятаган и виж какво ще намериш вътре.

— Твоите приказки повече не ме интересуват — рече арабинът. — Девойко, в моята къща има стая за още една жена. Ти си хубава. Кожата ти е като черен сатен. Ти си пълна с живот!

— Колко жени имаш? — попита черното момиче.

— Отдавна съм престанал да ги броя — отговори арабинът, — но имам достатъчно, за да ти покажа, че съм опитен съпруг и зная как да направя една жена щастлива, доколкото разрешава аллах.

— Аз не търся щастие, търся Бога — каза черното момиче.

— Още ли не си го намерила? — попита магьосникът.

— Намерих много богове — отговори черното момиче, — когато да срещна, все ми предлага по един, а този тук майстор на образи има цял магазин с богове. Но за мене те всички са мъртви.

— Какво ще кажеш за тази? — попита скулпторът, като посочи Венера.

— Защо долната ѝ половина е скрита в чувал? — попита черното момиче. — Тя не е нито богиня, нито жена: срамува се от половината си тяло, а другата му половина е онова, което белите хора наричат лейди. Тя е като лейди и е красива. Белият генерал-губернатор би се радвал да му бъде първа жена в къщата. Но според мене тя няма съвест, което я прави нечовечна, без да я прави божествена. Тя не ми трябва.

— Не бива да съжеляваш, че тези богове имат човешки тела. Ако те нямаха човешка външност, как би могла ти, която си човешко същество, да общуваш с тях? За да има връзка между божественото и човешкото, някой бог ще трябва да стане мъж.

— Или някоя жена да стане бог — каза черното момиче. — Така би било далеч по-добре, защото богът, който се принуди да бъде човекоподобен, се обезличава, докато жената, станала бог, се възвисява.

— Аллах да ми е на помощ с тази досадна жена — каза арабинът. — Тя е най-опасната жена, която съм срещал. Тук аллах проявява своята неведома воля, като прави някои жени толкова опасни и същевременно толкова хубави. Колкото повече разум им даде, за да бъдат доволни, толкова те са по-неудовлетворени. Тази тук не е доволна дори от самия аллах, в когото е всичкото величие и могъщество. Ех, че момиче, след като великият и всеславен аллах не те задоволява, кой друг бог или богиня биха ти харесали?

— Има една богиня, за която съм чувала и бих искала да зная повече! — отговори черното момиче. — Казва се Мина и, струва ми се, има нещо в нея, което никой от другите богове не притежава.

— Няма такава богиня — обади се майсторът на образите, — няма никакви други богове и богини, освен тези, които аз правя. А богиня, наречена Мина, никога не съм правил.

— Съвсем сигурно тя съществува — рече черното момиче, — защото бялата госпожица с очилата говореше за нея с почит и каза, че ключът към света е коренът на нейната женственост, че той бил безтелесен като число и че то се намира преди началото, вместо след началото, точно както Бог съществува преди сътворението. То не е сексът на Мина, а онова, което умножено на себе си, прави секса на Мина. Нещо такова трябва да е началото, а също така и нещо такова трябва да е онова, дето остава, когато отново се превърнем в прах. Още от дете съм размишлявала върху числата и съм се чудила откъде е дошло числото едно. Защото всички останали числа само се прибавят към единицата. Онова, което не можах да разбера, е, какво нещо представлява единицата. Но сега чрез Мина аз зная, че единицата е онова, което е умножено на себе си, а не чрез брачна двойка. И щом имаш представа какво значи „едно“, ти вече знаеш и защо няма начало и няма край. Можеш да си броиш от едно назад и никога няма да стигнеш началото, както ако броиш от едно напред, никога не ще стигнеш до края. Ето как чрез числата се разбира вечността.

— Вечността сама по себе си и изразена чрез себе си, е нищо — каза арабинът. — Какво е вечността за мене, ако не узная вечната истина?

— Самата истина за числата е вечна — рече черното момиче. — Всяка друга истина отминава и се превръща в грешка, каквито са представите за нашето детство, а пък едно и едно са две, едно и десет са единадесет и винаги ще бъдат толкова. Ето защо ми се струва, че има нещо божествено в числата.

— Числата нито се ядат, нито се пият — каза майсторът на образи! — Не можеш и да се ожениш за тях.

— Бог ни е дал други неща за ядене и пиене, а ние можем да се женим един за друг — отвърна черното момиче.

— И все пак числата ти не можеш да нарисуваш, а това е достатъчно за мене — каза скулпторът.

— Ние, арабите, можем и с този знак да завладеем света — каза арабинът. — Разбираш ли?

И той се наведе да чертае фигури по пясъка.

— Мисионерката казва, че Бог е магическо число, съставено от три в едно и едно в три — каза черното момиче.^[3]

— Това е просто — рече арабинът. — Аз например съм синът на баща си и баща на моите синове и сам аз плюс тях — три в един и един в три. Човешката природа е многостранна. Само аллах е единствен. Той е единство. Той е онова, което, както ти казваш, е умножено на себе си. Той е същността на нещата, безтелесният център, без който не може да съществува никакво тяло. Той е числото на безбройните звезди, тежестта на безтегловния въздух, той...

— Ти си поет, струва ми се — каза скулпторът.

Прекъснат така, арабинът силно се изчерви, скочи на крака и измъкна ятагана си.

— Смееш да ме обвиниш в безпътно стихоплетство? — извика той. — Това е обида, която се измива само с кръв.

— Съжалявам — каза майсторът на образи, — не исках да те обидя. Защо се срамуваш да създаваш стихове, които надживяват хиляди хора, а не се срамуваш да правиш трупове, каквито би могъл да направи всеки глупак и да ги заравя после в пръстта, за да не ги уморят с вонята си.

— Вярно — рече арабинът, прибирайки ятагана в ножницата и пак седна. — Една от тайните на аллах е, че когато сатаната съчинява нечисти стихове, аллах изпраща божествена мелодия, за да ги пречисти. Въпреки това аз бях честен камилар и никога не вземах пари за пеене, макар много да обичах пеенето, признавам си.

— И аз не бях прекалено праведен — каза магьосникът. — Викаха ми чревоугодник и обичах доста да си попийвам вино. Не постех. Но почитах съботата. Нравеха ми се жени, които бяха само жени. Отнасях се грубо с майка си и бягах от семейството си, защото истинският дом на мъжа е там, където бог е бащата, а ние всички — негови деца, а не малката къща и дюкян, където седим до майчината си гръд, докато ни отбият.

— Един мъж има нужда от много жени и голям дом, за да избегне тези душевни терзания — каза арабинът. — Той трябва да разпределя своите чувства. Докато не познае много жени, той не може да узнае цената на никоя, защото оценяването става само чрез сравняване. Аз не знаех какъв стар ангел съм имал в лицето на моята първа жена, докато не разбрах какъв млад дявол имам в лицето на последната си жена.

— А твоите жени? — попита черното момиче. — Те трябва ли да опознаят много мъже, за да научат тяхната цена?

— Аллах да ми е на помощ с тази черна дъщеря на сатаната! — извика неистово арабинът. — Научи се на кротост, жена, когато говорят мъже и мъдростта е тяхна тема. Бог е създал мъжа, преди да създаде жената.

— Най-добре е човек да помисли втори път — каза черното момиче. — Ако е така, както ти каза, бог навярно е създал жената, защото е видял, че мъжът е недостатъчен. С какво право ти искаш петдесет жени, а всяка една осъждаш да принадлежи само на един мъж?

— Ако трябва да изживея наново живота си — отговори арабинът, — аз ще стана един целомъдрен монах и ще затворя вратата си за всички жени и техните въпроси. Но помисли: ако имам само една жена, бих лишил всички останали от възможността да ме споделят, макар че много жени ще ме желаят в съответствие с моята изключителност и техните способности за оценки. Просветената жена, която иска най-добрия баща за своите деца, ще пожелае една петдесета част от мене, вместо някаква отрепка, изцяло в нейно притежание. Защо да търпи тя такава несправедливост, когато това е безсмислие?

— Как ще узнае тя твоята стойност, ако не е познала петдесет мъже, за да те сравни с тях, след като разбира, че стойността се определя по пътя на сравняването? — попита черното момиче.

— О, ела ми на помощ, аллах, който си създал мъжа и жената такива, каквито са! — възкликна отчаяно арабинът. — Какво мога да кажа, освен че детето, което има петдесет бащи, в същност няма баща?

— Какво значение има, ако то си има майка? — рече черното момиче. — При това, онова дете го каза, не е истина: само един от петдесетте ще бъде неговият баща.

— Знай тогава — каза арабинът, — че съществуват много безсрамни жени, познали безброй мъже, но те не раждат деца, докато аз, който ламтя да притежавам всяка хубава жена, върху която спра погледа си, имам многобройна челяд. От това съвсем ясно се вижда, че несправедливостта към жената е една от тайните на аллаха, срещу когото е безполезно да се бунтуваме. Аллах е велик и славен и само у него са величието и могъществото. Неговата справедливост е извън нашето разбиране. Моите жени, които толкова си угаждат, раждат

децата си в мъки и от писъците им сърцето ми се свива. Ние мъжете сме спасени от тези мъки. Не е справедливо. Но ако нямаш по-добър лек срещу такава несправедливост, освен да накараш жените да вършат мъжките работи, а мъжете — женските, ще поискаш ли да легна и да раждам деца? На това бих отговорил само, че аллах не ще го позволи. То е против природата.

— Знаем, че не можем да вървим против природата! — каза черното момче. — Ти не можеш да раждаш деца, но една жена може да има няколко мъже и все пак да ражда деца, при условие че има не повече от един съпруг в едно и също време.

— Измежду другите несправедливости на аллах — рече арабинът — е и неговата повеля жените да имат последната дума. Аз съм ням.

— Какво става — запита скулпторът, — когато петдесет жени се съберат около един мъж и всяка трябва да има последната дума?

— Получава се ад, в който единният мъж изкупва всички свои грехове и отива при милостивия аллах — рече арабинът, дълбоко развълнуван.

— Аз не ще намеря бога там, където мъже говорят за жени — каза черното момиче и се обърна да си ходи.

— Нито пък там, където жени говорят за мъже! — извика след него майсторът на образи.

То махна с ръка в знак на съгласие и ги остави. Нищо особено не му се случи след това, докато достигна една спретната малка вила с любителска градина около нея, в която работеше съсухрен старец. Очите му бяха така поразителни, сякаш заемаха цялото му лице, носът му бе така забележителен, сякаш заемаше цялото му лице, и устата му имаха такъв комично злорад израз, сякаш заемаха цялото му лице. Черното момиче го гледа така известно време, докато съчета тези три несъвместимости и накрая реши, че лицето на стареца изразява интелигентност.

— Прости ми, господарю — рече то, — мога ли да ти говоря?

— Какво искаш? — попита старецът.

— Искам да ми посочиш пътя към Бога — рече то. — Като видях, че имаш най-знаещото лице, което някога съм видяла, помислих си да те попитам.

— Влез — каза той. — След дълги размишления съм открил, че най-доброто място за търсене на бога е градината. Копай тук и го търси.

— Съвсем не мисля да търся Бога по този начин — каза черното момиче разочаровано. — Ще продължа пътя си, благодаря.

— А твоят начин, както ти го каза, довеждал ли те е досега при него?

— Не — каза черното момиче, като се спря, — не мога да твърдя това, но твоят не ми харесва.

— Много хора, намерили най-сетне бога, не са го харесали и след това цял живот са бягали от него. Защо мислиш, че ще ти хареса?

— Не зная — отговори черното момиче, — но мисионерката ми каза един стих. Той гласи така: да обичаме Всевишния, където и да го срещнем.

— Този поет е глупак — каза старецът. — Ние го мразим, ние го разпъваме на кръст тровим го с отровно питие, завързваме го за кол и го горим жив. През целия си живот съм се стремил, доколкото мога, да върша делото божие, да уча неговите врагове да се смеят на себе си, ала ако ми кажеш, че бог слиза по пътя, аз ще се вмъкна в най-близката миша дупка и не ще смея да дишам, докато той не отmine. Защото ако ме види или подуши, може така да ме стъпче, както аз бих стъпкал някакво малко отровно животинче, което пречи на моята работа. Онези хора, които тичат след бога и викат: „О, само да зная къде да го намеря“, навярно имат ужасно голямо мнение за себе си, за да си помислят, че могат да се изправят пред него. Не ти ли е разказвала мисионерката историята за Юпитер и Семелия?

— Не — отговори черното момиче. — Каква е тази история?

— Юпитер е едно от божиите имена — рече старецът, — нали знаеш, че той има много имена?

— Последният човек, когото срещнах, го нарече аллах — каза момичето.

— Точно така — каза старецът. — Та Юпитер се влюбил в Семелия и бил достатъчно съобразителен, за да се появи и се държи с нея като мъж. Ала тя се мислела за съвсем достойна за любовта на един бог в цялото му божествено величие и настоявала да дойде при нея с всички доспехи на своята божественост.

— И какво станало, когато той сторил това?

— Точно онова, което тя би знаела, ако е имала малко разум — отвърна старецът. — Тя се свила и се пукнала като бълха в огън. Така че — внимавай! Не бъди глупачка като Семелия. Бог е до лакътя ти и винаги е бил там, но своята божествена всеблагост той не ти разкрива, защото прекаленото знание за него ще те доведе до лудост. Направи си една малка градина: копай, сади растения, плеви ги, подрязвай ги и бъди доволна, ако те сбута по лакътя, когато обработваш зле градината, и те благославя, ако я обработваш добре.

— И никога ли не ще можем да понесем неговото истинско присъствие? — запита черното момиче.

— Вярвам, че никога — каза старият философ. — Докато не изпълним всички негови повели и сами не станем богове, никога не ще понесем пълното му присъствие. Но тъй като повелите му са безкрайни, а нашият живот и възможности съвсем ограничени, ние никога, да благодарим на бога, не ще бъдем в състояние да достигнем неговите цели. Толкова по-добре за нас. Щом свършим нашите работи — тук повече не сме нужни. Това е смисълът на живота ни. Защото ако е имал друг смисъл, бог едва ли ще ни държи живи само заради удоволствието да ни гледа — грозни и ефимерни насекоми. Така че ела и помагай да обработваме градината за негова слава, останалото остави на него.

И момичето остави настрана тояжката с валчестия край и влезе в градината и започна да работи заедно със стареца. От време на време влизаха и други хора да помагат. Отначало черното момиче изпитваше ревност, но то не харесваше това чувство и скоро свикна да гледа хора, които идват и си отиват.

Един ден момичето видя един червенокос ирландец да работи в задната градина, където отглеждаха картофи.

— Кой те пусна тук? — запита то.

— Как кой, аз сам! — отвърна ирландецът. — Защо пък да не вляза?

— Градината е на този старец — каза черното момиче.

— Аз съм социалист и не признавам, че градините принадлежат на някого — каза ирландецът. — Това там старче е вече грохнало и изглюпяло и не му е по силите да работи. Има нужда от някого да му копае картофите. Много нови работи се знаят сега за тях.

— Тогава ти, значи, не си дошъл да търсиш бога? — попита учудено черното момиче.

— По дяволите такова търсене! — отговори ирландецът. — Ако му трябва, нека бог да ме търси. Моята вяра е, че той не е онова, за което се представя. Пък и едва ли е още създаден и завършен както трябва. Единственото сигурно нещо е, че тръгнеш ли да го търсиш, правиш колкото си искаш грешки и накрая не го намираш. Ние трябва да намерим нашия най-добър път, доколкото можем, ти и аз. Защото повечето хора не мислят за нищо друго, освен за коремите си.

И той си плю на ръцете и продължи да копае.

Ирландецът се видя и на двамата доста грубоват човек (какъвто си и беше), ала понеже бе полезен и нямаше намерение да си отива, те положиха всички усилия да го научат на по-приятни обноски и на по-изискан език. Нищо обаче не можеше да го убеди, че бог е нещо друго, освен една вечна и непостижима мечта, или че някога тя ще бъде изпълнена, ако изпълнението ѝ не бе поставено вече на разумни и надеждни основи от социализма.

Докато го учеха на обноски, те самите привикнаха с него, дори с ужасните му шегички. Един ден старецът каза:

— Не е право такава хубава и млада жена като тебе да няма съпруг и деца. Аз съм много стар за тебе, затова не е зле да се омъжиш за този ирландец.

А тя се бе толкова привързала към стареца, че отначало страшно се ядоса на желанието му да я омъжи за някого и дори прекара цяла нощ, кроейки планове как да изгони ирландеца със своята тояжка. Не искаше да разбере, че старецът е роден шестдесет години преди нея и по силата на природата трябва да умре, като с това я остави без другар. Старецът обаче успя да ѝ вкара в главата тези прости факти и накрая тя отстъпи. Тогава двамата отидоха до задната градина и казаха на ирландеца за намерението ѝ да се омъжи за него.

Той грабна лопатата с вик на недоумение и се втурна към градинската врата. Ала черното момиче предварително бе заключило вратата и преди той да успее да се прехвърли, те го застигнаха и хванаха здраво.

— Аз да се оженя за тази черна дивачка! — извика той, като забрави наскоро придобития си изискан речник. — Пуснете ме да си ходя, чувате ли? Не искам за никого да се женя! — викаше той.

Но черното момиче го държеше здраво, а старецът му посочи, че ако избяга, само ще попадне в примката на някоя непозната жена, която изобщо нищо не търси и която ще има бледа пепелява кожа вместо лъскавия черен сатен, с който бе свикнал. Накрая, след около половин час придумване, увещания и чаша от най-доброто бургундско за окуражаване, той рече:

— Е добре, нямам нищо против да го направя.

И така, те се ожениха. Черното момиче доста умело се справяше с ирландеца и децата (които имаха приятен кафяв цвят) и дори съвсем се привързва към семейството си. С грижи по тях, с работа в градината, с кърпене дрехите на съпруга си младата жена бе толкова заета, че търсенето на Бога почти излезе от ума ѝ. Но имаше моменти, особено докато повиваше любимото си дете след къпане, през които тя си спомняше за своето търсене. Едва тогава видя колко смешно е за едно незряло още момиче да тръгне на посещение при бога, мислейки себе си за център на вселената и учено от мисионерките да почита Бога като същество, което си няма друга работа, освен да наблюдава всичко, що прави то, и да се тревожи за неговото спасение. Тя дори гъделичкаше своето мулатче и го питаше: „Ами ако бях сварила бога у дома си, какво щях да правя, ако ми намекнеше, че дълго се застоявам, а той има да върши и други работи?“. Разбира се, на този въпрос мулатчето бе съвсем неспособно да отговори. То само се развеселяваше и опитваше да се хване за китката на ръката ѝ. Чак когато хлапетата пораснаха независими от нея, а ирландецът несъзнателно ѝ бе станал навик, като част от самата нея, тя отново имаше време да си мисли сама, което от време на време я навеждаше на старите въпроси. Ала по това време духът ѝ вече бе достатъчно укрепнал, за да намира забавление в трошенето на идоли с тояжката.

[1] Африканско божество — идол (англ.). ↑

[2] Игра на думи: на английски „минус x“ се произнася както „секса на Мина“. ↑

[3] Намек за християнската догма, Бог Дух, Бог Син, Бог Отец. ↑

МАРК ТВЕН ВСРЕД ДУХОВЕТЕ

От няколко вечери в града се провеждаше спиритически сеанс. На път за там репортьорът на един вечерен вестник, с когото вървахме, ми каза, че в един град в Илинойс видял застрелян от тълпата комарджия на име Гюс Греъм, и тъй като бил сега единственият човек в Сан Франциско, комуто са известни обстоятелствата, тон мислеше да накара духа на Греъм да се „поразиграе“ малко NB. — *(Това младо създание е демократ и говори с първичната сила и грубоватост, присъщи на племето му.)* В течение на сеанса той написа името на своя стар познат върху късче хартия, сгъна го добре и го пусна в една шапка, която минаваше от ръка в ръка и в която вече имаше около петстотин други такива документи. Купчината бе изтърсена върху масата, а медиумът започна да взема листчетата едно по едно и да ги оставя настрана, като питаше: „Тук ли е този дух? А този? А този?“ Приблизително от петдесет един ще почука, а лицето, изпратило името, ще стане от мястото си и ще заразитва покойния. Накрая някакъв дух сграбчи ръката на медиума и написа „Гюс Греъм“ отзад напред. След това медиумът почна да рови из хартийките за съответното име. А пък този чешит — моят познат — познаваше своето листче по сгънатата му страна. Когато медиумът стигна до него, след като вдигна петдесет други, той почука. Един член от комисията разгъна листчето и то бе точно същото. Поисках да го видя: съвсем същото. Предполагам обаче, че всички демократи са в приятелски връзки с дявола. Младият човек стана и попита:

— Не умря ли в 51?... В 52?... В 53?... В 54?...

Духът: „Чук, чук, чук“.

— От холера ли умря?... Или от рак?... Или от туберкулоза?... От бяс?... От едра шарка?... Или от насилствена смърт?...

— „Чук, чук, чук.“

— Обесиха ли те?... Удавиха ли те?... Промушиха ли те?... Или те застреляха?...

— „Чук, чук, чук.“

— В Мисисипи ли умря?... Или в Кентъки?... Или в Ню Йорк? На Сандвичевите острови? В Тексас? Или в Илинойс?...

— „Чук, чук, чук.“

— В околията Адамс? В Медисън? Рандолф?...

— „Чук, чук, чук.“

Повече нямаше смисъл да улавяме покойния комарджия. Приятелят ми познаваше неговата ръка и я изигра като майстор.

Някъде по това време двама немци пристъпиха напред — единият възрастен мъж, а другият — млад пъргав човечец, нагизден и натъкмен като за празник. После Олендорф, както се наричаше младият, каза:

— Ист айн гайст хираус?^[1] *(Всред присъстващите избухна смях.)*

Следваха три почуквания, означаващи, че има „гайст хираус“.

— Волен зи шриин?^[2]

Отново смях.

Три почуквания.

Поток от неясна членоразделна реч.

Колкото и невероятно да изглежда, на това неясно предложение духът с радост отговори „да“.

Присъстващите ставаха все по-бурно весели при всеки нов въпрос, докато най-сетне бяха уведомени, че сеансът не би могъл да продължи сред такава олелия, и те утихнаха.

Немският дух като че ли нищо не знаеше и не можеше да отговори дори на най-простите въпроси. Младият Олендорф накрая изрече някакви цифри и се опита да се добере до времето, когато духът е умрял. Оказа се, че е доста неясно дали той е умрял в 1811 или 1812 г., което е напълно обяснимо, като се има пред вид колко отдавна е станало това. Накрая духът написа: „12“.

Представете си картината! Младият Олендорф скочи на крака, целият обхванат от вълнение. Извика:

— Тами и хоспода! Ас пиша име на шовек, който шивее! Шукане на тух касва мен той умрял в ходина хиляда осемстотин и тванайсета, но той е шив и шрав и...

Медиумът:

— Седнете господине!

Олендорф:

— Но аз искам та...

Медиумът:

— Не сте дошли тук да държите речи, господине, седнете! (*Г-н Олендорф се приготви да произнесе реч*).

Г-н О. — Но тух лаше! — Такъв тух нама. (*През цялото време присъстващите ръкопляскат и се смеят.*)

Медиумът:

— Заемете мястото си, господине, аз ще обясня случая.

И той обясни. В обяснението си така страшно се нахвърли върху младия Олендорф, че аз почти очаквах той да изхвъркне право през покрива. Тя каза, че той бил дошъл тук с лъжа, измама и лукавство в сърцето си, а някакъв сроден нему дух бил дошъл от страната на призраците, за да общува с него! Беше страшно язвителна. Каза още, не точно с думи, колкото по смисъл, че царството на вечно прокълнатите било пълно с такива като Олендорф и че те били готови при най-малкия повод да нахлуят тук, да вземат нечие име и да чукат, да пишат, да лъжат, да мамят най-невъздържано, щом могат да впримчат някой жив, подобен тям, като клетия Олендорф, за да установят с него трайна връзка. (*Бурни приветствия и смях.*)

Олендорф издържа всичко това със завиден кураж и щеше отново да пусне в действие своята словесна батарея, когато буря от викове се надигна из цялата къща:

— Слезте! Продължавайте! Изяснете се! Говорете още, слушаме ви! Слезте от подиума! Стойте, където сте! Забележително! Дръжете се на поста си и кажете вашата дума!

Медиумът стана и каза, че ако Олендорф остане, тя ще си отиде. Тя не признаваше правото на никого да идва там и да я оскърбява чрез измама и опит да се подиграе с такова свято нещо, като нейните религиозни вярвания. След това присъстващите утихнаха, а победеният Олендорф слезе от подиума.

Другият немец извика един дух, разпита го за известни подробности на своя език и каза, че отговорите били верни. Медиумът заяви, че съвсем не знае немски език.

Точно в този момент един господин ме извика до края на подиума и ме запита дали съм спиритист. Казах му, че не съм. Попита ме още дали не съм предубеден. Не повече от кой да е невярващ, казах,

но пък не мога да вярвам на неща, които не разбирам, а досега не видях нищо такова, което по някакъв начин да разгадая. Тогава той каза, че не мисли аз да съм причината за смущението, проявено от духовете, но все пак е сигурен, че в момента съществува някакво антагонистично влияние около масата. Забелязал го от самото начало. Известно враждебно течение непрекъснато идвало към неговото сензитивно устройство откъм мястото, където съм седял. Казах му, че допускам да е от онзи другия, и добавих още: „Проклет е човекът, който изпуска тези противни течения през цялото време“. Това, изглежда, удовлетвори духа на разпитващия фанатик и той седна.

Имах един много добър приятел, който, както чух, бил отишъл в царството на духовете. Искях да узная нещо за него. Съществува обаче нещо толкова ужасно да говориш с живи, грешни уста на мъртъвци, че просто не можех да стана и да проговоря. Ала накрая станах, целият треперещ, и казах с тих, неуверен глас:

— Тук ли е духът на Джон Смит?

(Никога не можеш да разчиташ на тези Смитовци. Викнеш един, а цялото племе ще се потътри из преизподнята в отговор на твоето повикване.)

— Прас, прас, прас...

Господи, ела ми на помощ! Вярвам, че всички умрели и изчезнали Джон Смитовци между Сан Франциско и долния свят наобиколиха изведнъж малката масичка! Доста се стъписах, смаях се, бих рекъл. Другите обаче ме караха да продължавам и аз рекох:

— От какво умря?

Смитовците изредиха всички болести и случаи, от които човек може да умре.

— Къде умря?

Те отговаряха с „да“ на всяко място, което назовавах, додето ми се изчерпиха географските познания.

— Щастливи ли сте, където сте?

Последва енергично, спонтанно „не“ от последните Смитовци.

— Топло ли е при вас?

Един грамотен Смит грабна ръката на медиума и написа: „Няма думи, за да се опише“.

— Останаха ли след вас други Смитовци, като тръгнахте за насам?

— Цели купища мъртъвци.

Стори ми се, че чух призраците да се кикотят на тази тънка шега — рядката шега, че могат да съществуват купища от живи Смитовци в мястото, където всички са мъртви.

— Колко Смитовци са сега тук?

— Осемдесет милиона — редицата сега стига до другия край на Китай.

— Тогава в ъгъла тук има много Смитовци.

— Принц Аполион нарича по принцип всички новодошли Смит и продължава да прави така, докато някой го поправи, ако изобщо се случи да сбърка.

— Как наричат прокълнатите духове своето свърталище?

— Наричат го Смитсонов институт.^[3]

Най-сетне улових моя Смит, този, когото виках — моя мил, изгубен, оплакан приятел, и научих, че умрял от насилствена смърт.

Толкова се страхувах. Той каза, че жена му така го навиквала, та накрая умрял. Горкият!

Постепенно излезе още един Смит. Един господин от присъстващите каза, че бил неговият Смит. Зададе му въпрос и този Смит отговори, че и той умрял от насилствена смърт. Доста се бил объркал в своето религиозно верую и представлявал нещо като кръстоска между универсалист и унитарист, после укрепнал и променил разбиранията си, откакто заминал за там. Каза, че се чувствувал съвсем щастлив. Продължихме да задаваме въпроси на този приказлив и весел стар пастор. От всички духове, смятам, че той бе най-веселият от веселите. Каза още, че имал безчувствено тяло — куршум можел да мине през него, без да направи дупка. Дъжд минавал през него, както през пара, без ни най-малко да го обезпокои (*така че, предполагам, той не е особено съобразителен, за да дойде тук, когато вали, или пък ние не го интересуваме*). Казва, раят и адът са просто душевни състояния; в първия духовете се чувствуват удовлетворени и щастливи, а във втория се разкъсват от угризения на съвестта; колкото се отнася до него, казва той, всичко е наред — чувствувал се щастлив, не ще да каже дали е бил много добър или много лош човек на земята (*старо, хитро нищожество! Зададох му въпроса така, че да претегля собствените си шансове, дали ще имам неговия късмет на оня свят, но той ме улови накъде бия*); казва, че имал и служба горе —

използувал времето да учи и да го учат; имало и различни сфери, казва, — степени на съвършенство. Много добре напредвал, повишен бил с една или две сфери, откакто го приели там. *(На ума си рекох: „Полека, старче, полека! Цяла вечност имаш пред себе си“.* Нищо не отговори.) Не знаел всичко колко сфери имало там. *(Аз обаче мисля, че има милиони, защото ако човек галопира през тях с бързината на този стар универсалист, ще ги премине едва тогава, когато престои там, колкото старият Сесестрис или древните мумии. А пък не може да се пресметне колко високо ще се издигне дори в началото на вечността — страхувам се, че старчето тича доста бързо за мащабите на своята среда и за продължителността на времето, което има пред себе си.)* Духовете, вика, не усещали топло и студено *(което донякъде противоречи на ортодоксалните понятия за огън и катран)*. Казва, че духовете общували помежду си чрез мисълта — нямали език, различието между половете било запазено и т.н. и т.н.

Старият пастор писа и говори цял час и чрез своите бързи, остроумни и интелигентни отговори показва, че на оня свят не е прекарвал буден нощите си за нищо. Пъхал си е носа навсякъде, където може да се научи нещо и вече научил почти всичко възможно. Както сам каза — ако не можел да разбере нещо, тръгвал да гони друг дух, който е в състояние да го обясни, и така се е подготвил всецяло за високия чин. А когато имам пред вид неговото старание, да се приспособи към мене, и учтивостта му, аз искрено вярвам, че той ще продължи да напредва със сегашната си скорост, докато кацне най-сетне на покрива на най-високата сфера и така да постигне съвършенство.

[1] Има ли тук някакъв дух? (немски). ↑

[2] Искате ли да извикате? (развален немски). ↑

[3] Име на един научен институт във Вашингтон. ↑

ГРЕЪМ ГРИЙН ОСОБЕНИ ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Уилям Фераро от фирмата „Фераро и Смит“ живееше в голяма къща на Монтегю скуеър. Едното й крило бе заето от жена му, която считаше себе си за инвалид и строго спазваше повелята, че човек трябва всеки ден да живее така, както се изживява последният ден. Поради това обстоятелство през последните десет години нейното крило постоянно приютяваше някакъв йезуит или доминикански свещеник, който ценеше хубавото вино и уиски, а в спалнята си имаше звънец за извънредни случаи. Мистър Фераро се грижеше за спасението на душата си по независим начин. Той пак все така изкъсо държеше практическите си дела, благодарение на което някога дядо му, изгнаник заедно с Мадини, бе основал голямата търговска фирма „Фераро и Смит“ в една чужда държава. Бог е създал човека по свой образ и подобие и мистър Фераро считаше, че не би било неразумно да отвърне на божията любезност, като счита Господа за директор на някакво висше предприятие, което все пак за известни свои дейности зависи от „Фераро и Смит“. Здравината на една верига зависи от нейната най-слаба връзка и мистър Фераро не забравяше своята отговорност.

Преди да тръгне за кантората си в 9:30 ч. мистър Фераро обикновено ще телефонира от учтивост на жена си в другото крило.

— На телефона отец Дюис — ще се обади един глас.

— Как е жена ми?

— Прекара една спокойна нощ.

Разговорът рядко биваше различен. Имаше време, когато предшественикът на отец Дюис правеше опити да сближи мисис и мистър Фераро, но се отказваше, щом разбере колко безнадеждни са неговите усилия и как при редките случаи, когато мистър Фераро обядваше с тях в другото крило, биваше поднасян лошокачествен карлет^[1], а за аперитив — никакво уиски.

След като телефонираше от своята спалня, където обикновено закусваше, мистър Фераро, както господ през рая, ще премине през библиотеката си, педантично попълнена с класиците, и после — през приемната, по стените на която бе окачена една от най-скъпите картинни сбирки, намиращи се в частни ръце.

Докато друг човек би копнял да има поне един Дега, един Реноар или Сезан, мистър Фераро купуваше на едро — той притежаваше картини на Реноар, четири на Дега, пет — на Сезан. Той никога не се отегчаваше от тяхното присъствие, те представляваха значителни спестявания за наследствените данъци.

Точно тази сутрин бе понеделник, а също и първи май. Дъхът на пролетта бе дошъл в Лондон навреме и врабчетата шумно цвъртяха в праха. И мистър Фераро бе точен, но за разлика от годишните времена, на него можеше да се разчита като на часовника по Гринуич. Заедно със своя доверен секретар, когото наричаха Хопкинсън, той прегледа програмата за деня. Тя не бе много обременителна, защото мистър Фераро притежаваше рядкото качество да прехвърля отговорностите. Това той вършеше с особена готовност, понеже имаше обичай да прави неочаквани проверки. Тежко му на онзи служител, който се провини пред него. Дори и неговият доктор трябваше да понася внезапни контрапрегледи от някой съперник консултант.

— Мисля — каза той на Хопкинсън, — този следобед да се отбия у Кристи и да видя какво прави Мавърик. (Мавърик работеше като негов агент по закупуването на картини.)

Какво по-добро можеше да се направи през такъв хубав първомайски следобед от една проверка у Мавърик? Той добави:

— Пратете ми мис Сондърс — и измъкна една лична палка, до която дори Хопкинсън нямаше достъп.

Мис Сондърс пропълзя в стаята като мишка. Когато вървеше, тя създаваше впечатление, че сякаш лази по земята. Бе на около тридесет години, с неопределен цвят на косата и очи изумително ясносини, които придаваха на иначе невзрачното ѝ лице прилика на свещена статуя. В книгите на фирмата тя фигурираше като „помощник доверен секретар“ и задълженията ѝ бяха „особени“. Дори квалификацията ѝ бе особена: първа ученичка в училището при женския манастир „Света Латитудинария“ в Уокинг, където в три последователни години бе спечелила специалната награда за благочестие — една малка икона на

света Богородица върху фон от синя коприна и облечена във флорентинска кожа, каквито икони доставя фирмата Бърн Оутс и Уошбърн. Освен това бе регистрирала и множество безплатни служби като дете на света Дева Мария.^[2]

— Мис Сондърс — обърна се мистър Фераро, — не виждам тук никакъв отчет за опрощенията, които трябва да получим през юни.

— Той е тук, при мене, сър. Снощи се прибрах късно вкъщи, тъй като пълното опрощаване бе последвано от картините на Христовите мъки на кръста.

Тя постави на бюрото на мистър Фераро един напечатан списък: в първата колона бе датата, във втората — църквата или мястото на поклонението, откъдето могат да се получат опрощения, а в третата колона, написани с червено мастило, бяха отбелязани броят на дните, които се опрощават от наказанието в чистилицето. Мистър Фераро го прочете внимателно.

— Добивам впечатление, мис Сондърс — каза той, — че вие пилеете прекалено много време за краткосрочни опрощения. Тук шестдесет дни, там петдесет дни... Не мислите ли, че си губите времето с тях? Едно опрощение за триста би струвало колкото няколко такива дребни. Току-що забелязах, че вашата сметка за май е по-ниска от цифрата за април, а сметката ви за юни е почти на нивото на март. Пет пълни опрощения и хиляда петстотин и шестдесет и пет дни — много добра работа за април. Аз не искам да спадате под нея.

— Април е много добър месец за опрощения, сър. През април е Великден. През май можем да разчитаме единствено на празника на света Богородица. Юни не е особено плодороден, като изключим деня на тялото Христово. Вие можете да забележите тук една малка полска църквица в Кембриджшир.

— Докато вие не изпускате от ума си, мис Сондърс, че всички ние се стареем, аз ви имам пълна вяра, мис Сондърс. Ако не бях толкова зает тук, бих могъл сам да посещавам някои от тези места за получаване на опрощения. Вярвам, отдавате голямо внимание на условията.

— Разбира се, че отдавам, мистър Фераро.

— Внимавате ли винаги да бъдете пречистена?

Мис Сондърс сведе очи.

— Това не е много трудно за мен, мистър Фераро.

— Каква ви е програмата за днес?

— Имате я там, мистър Фераро.

— О, да. Св. Пракстед в Кенън Ууд. Това е доста далеч оттук. И вие ще трябва да загубите целия следобед за някакво си опрощение само за шестдесет дни.

— Това бе всичко, което можах да открия за днес. Разбира се, съществуват по всяко време и пълни опрощения, давани в катедралата. Но аз знам вие какво чувствувате, ако посещенията се повтарят през един и същ месец.

— Единственото нещо, за което съм суеверен — каза мистър Фераро. — Разбира се, то няма никаква основа в учението на църквата.

— Имате ли нещо против повторни посещения от време на време за член от семейството ви, мистър Фераро, за жена ви, например?...

— Нас ни учат, мис Сондърс, да се грижим преди всичко за собствените си души. Жена ми би трябвало да се грижи за своето собствено опрощение. Тя има един превъзходен настойник йезуит. Аз съм ви наел да се грижите за моята душа.

— Вие не възразявате относно Кенън Ууд?

— Ако наистина това е най-доброто, което можете да направите, и доколкото то не изисква извънредно време.

— О, не, мистър Фераро, петдесет дни по десет молитви от „Пречистената Дева“, това е всичко.

След като обядва рано в един евтин ресторант в Сити — обядът, не особено богат, завърши с малко стилтън^[3] и чаша превъзходно порто^[4], мистър Фераро посети Кристи. За негово задоволство Мавърик си бе на мястото и мистър Фераро не си направи труд да чака за двете картини от Бонар и Моне, които неговият агент му бе препоръчал да закупи. Денят се задържа топъл и слънчев, но откъм Трафалгар скуеър се носеха неясни звуци, което напомни на мистър Фераро, че днес бе празникът на труда. Имаше нещо неуместно в този слънчев ден, в ранните цветя под дърветата в парка и в тази върволица от мъже без вратовръзки, понесли мрачни знамена, изписани с неприятни надписи. На мистър Фераро му се прииска да отпразнува празника и той за малко не каза на шофьора да кара към Ричмънд парк. Но както винаги, той би предпочел, ако това е възможно, да съчетае работата с удоволствието. Хрумна му, че ако сега отиде в Кенън Ууд,

мис Сондърс навярно ще пристигне там по същото време след обедната си почивка, за да започне следобедната си работа.

Кенън Ууд бе едно от онези нови предградия, застроени около едно старо имение. Сега имението бе обществен парк. Къщата в имението, известна преди като дом на един дребен свещеник, служил при лорд Норт по време на американската война за независимост, бе сега местен музей. Една улица бе застроена върху малкия ветровит хълм, по който някога имаше ниви от около сто акра. На нея се намираха: каменовъглената агенция Черингтън, с витрина, украсена с голям къс самородно злато в метална кошничка, магазинът на Хаум и Колониъл, киното „Одеон“, една голяма американска църква. Мистър Фераро каза на шофьора си да попита за пътя до римокатолическата църква.

— Такава няма тук — каза полицаят.

— Ами Сент Пракстед?

— Такова нещо няма — каза полицаят.

Мистър Фераро почувствува, както библейските герои, някакво разхлабване в корема си.

— Сент Пракстед, Кенън Ууд!

— Не съществува, сър — каза полицаят.

Мистър Фераро бавно потегли с колата обратно към Сити. За първи път той правеше проверка на мис Сондърс. Трите награди за благочестие бяха спечелили доверието му. На път към къщи той си спомни, че Хитлер бе възпитан от йезуити, и все пак безнадеждно, той хранеше надежда.

В кабинета си вече, той отключи чекмеджето и извади специалната папка. Възможно ли бе да сбърка Кенън Ууд с Кенън Ууд? Не, той не грешеше и изведнъж някакво ужасно съмнение го обхвана. Колко ли често през последните три години мис Сондърс бе изневерявала на неговото доверие (той я бе наел след един остър пристъп на пневмония преди три години — идеята му бе дошла през дългите безсънни нощи по време на оздравяването). Възможно ли бе да не е спечелено нито едно от тези опрощения? Не можеше да го повярва. Навярно, поне няколко от тази огромна цифра — 36 892 дни, трябва да са истински. Само мис Сондърс обаче бе в състояние да му каже колко. А пък какво е правила тя през работното си време — през

тези дълги часове на поклонение? Веднъж бе стояла цяла събота и неделя в Уолсингхам!...

Той позвъни на мистър Хопкинсън, който не пропусна да забележи преbledнялото лице на своя работодател.

— Съвсем добре ли се чувствувате, мистър Фераро?

— Страшно съм разстроен. Можете ли да ми кажете къде живее мис Сондърс?

— Тя живее с болната си майка някъде към Уестбърн Гроув.

— Точният адрес, моля!...

* * *

Мистър Фераро навлезе с колата си по мрачната улица „Бейсоутър“: големи частни къщи бяха превърнати в частни хотели или, за щастие, съборени и на мястото им направени паркинги. По терасите отвън съмнителни момичета се бяха подпрели на парапетите, а един уличен оркестър надаваше иззад ъгъла дрезгави звуци. Мистър Фераро намери къщата, но не можеше да се реши да натисне звънеца. Той седеше свит в своя „Даймлер“, в очакване да се случи нещо. Дали упоритото му взирание нагоре бе привлякло мис Сондърс до един от прозорците на горните етажи и дали това бе съвпадение или възмездие? Когато тя откряна малко по-широко прозореца, мистър Фераро си помисли отначало, че топлото време е може би причина тя да бъде почти разсъблечена. Но точно тогава една ръка обви талията и, едно лице на млад мъж надникна към улицата, нечия ръка спусна едно перде с привичен жест. На мистър Фераро му стана ясно, че дори основните условия за опрощение не са били изпълнени.

Ако същата вечер някой приятел можеше да види мистър Фераро като изкачва стълбите на Монтегю скуеър, щеше да се изненада колко състарен изглежда той. Сякаш през този дълъг следобед бе изживял всичките онези 63 892 дни, които си мислеше, че е спестил от чистилището през последните три години. Пердетата бяха спуснати, осветлението в стаите бе пуснато и навярно отец Дюис си наливаше първата чаша уиски в другото крило. Мистър Фераро не позвъни, а тихо се вмъкна вътре. Дебелият килим погълна стъпките му като плаващ пясък. Не запали никакво осветление: само червени нощни

лампи с абажури, поставени във всяка от стаите, приготвени за него, осветяваха сега пътя на стъпките му. Картините в приемната му напомняха за мъртви задължения: огромен задник върху едно платно на Дега като атомна гъба се издигаше над една вана. Мистър Фераро премина в библиотеката. Подвързаните с кожена подвързия класици му напомняха за мъртви автори. Той седна в един стол и леката болка в гръдния кош му напомни за неговата двойна пневмония. Той сега е с три години по-близо до смъртта, отколкото по времето, когато назначи за пръв път мис Сондърс. След като седя така доста дълго, мистър Фераро сплете пръсти по начин, по който някои хора се молят. За мистър Фераро този жест означаваше начало на вземане решение. Лошото бе преминало. Времето отново се проточи пред него. Помисли си: утре се залавям да си намеря една действително надеждна секретарка.

[1] Вид червено вино. ↑

[2] Дете на св. Дева Мария — член на католически девически съюз. ↑

[3] Вид сирене, подобно на Рокфорт. ↑

[4] Вид бяло вино. ↑

СЪМЪРСЕТ МОЪМ

ДЪЖД

Беше почти време за лягане, а на сутринта, щом се събудят, сушата вече ще се вижда. Доктор Макфейл запали лулата си, наведе се над перилата и потърси по небето „Южния кръст“. След две години, прекарани на фронта, и една рана, която бе заздравяла за повече време, отколкото трябва, той сега бе доволен, че ще се установи спокойно в Апия, и вече се чувствуваше по-добре при пътуването. А тъй като част от пътниците щяха да напуснат кораба на следния ден в Паго-Паго, те си бяха устроили малка танцова забава тази вечер и в ушите му още гърмяха дрезгавите звуци на пианолата. Сега на палубата бе най-сетно спокойно. По-нататък той видя жена си, излегната в шезлонга, да говори с Дейвидсънови и се отправи към нея. Когато седна под лампата и свали шапката си, откри се рижата му коса с едно плешиво петно на темето и червеникавата луничава кожа, която съпътствува рижата коса. Бе човек около четиридесетте, слаб, с тясно лице, с правилни черти, с донякъде педантичен израз. Говореше с шотландски акцент, с тих и спокоен глас.

Дейвидсънови бяха мисионери и между тях и Макфейлови бе възникнала онази параходна близост, която се дължи по-скоро на сродното обществено положение, отколкото на еднакъв вкус. Свързваше ги най-вече това, че осъждаха мъжете, които денонощно киснеха в салона за пушачи, играеха покер или бридж и пиеха. Мисис Макфейл не по-малко се ласкаеше от мисълта, че тя и нейният съпруг бяха единствените хора на борда, с които Дейвидсънови благоволяваха да общуват и дори докторът, боязлив, но не глупав, полунесъзнателно признаваше благоволенията. И само защото имаше склонност да спори, той си позволяваше нощем да роптае в каютата.

— Мисис Дейвидсън каза, че не знае как биха издържали пътуването, ако не сме ние — каза мисис Макфейл, като сръчно четкаше изкуствената си коса. — Каза, че ние наистина сме единствените на кораба, които те биха желали да познават.

— Не би трябвало да мисля, че един мисионер е такава голяма птица, та да си позволи да важничи.

— Това не е важничене. Аз напълно разбирам какво иска да каже тя. Не би било много добре за Дейвидсънови, ако трябваше да се смесват с цялото това грубо общество в пушалнята.

— Основателят на тяхната религия не беше толкова недостъпен — каза доктор Макфейл, като се кискаше иронично.

— Молила съм те много пъти да не се шегуваш с религията — отговори жена му. — Не бих желала да имам твоя характер, Алек, ти никога не търсиш най-доброто у хората.

Той я погледна изкосо с бледите си сини очи, но не отвърна нищо. След дълги години съпружески живот бе разбрал, че е по-добре за мира в семейството, ако остави жена си с последната реплика. Беше се разсъблякъл преди нея, покачи се на горното легло и се настани да почете за приспиване.

Когато на следната сутрин излезе на палубата, сушата бе вече близо. Той я гледаше с жадни очи. Тясната плажна ивица със сребрист пясък и веднага зад нея се издигаше стръмен брегът, покрит отгоре с обилна растителност. Кокосовите палми, гъсти и зелени, стигаха почти до самия ръб на брега и всред тях се виждаха къщите на самоасите, направени от суха трева, и тук-там се белееше по някоя малка църквица. Мисис Дейвидсън дойде и застана до него. Беше облечена в черно и около шията си носеше златна верижка, на която висеше малък кръст. Тя бе дребна жена, с мътно кестенява коса, направена в сложна прическа, и имаше изпъкнали сини очи зад невидимо пенсне. Лицето ѝ бе продълговато, с овче изражение, но то не създаваше впечатление за глуповатост, а по-скоро за изключителна живост; тя притежаваше бързите движения на птица. Най-забележителното нещо у нея беше гласът ѝ — висок, металически, без нюанси. Той удря слуха с една монотонност, дразнеща нервите, както безмилостното тракане на компресор.

— Тук навярно се чувствувате като у дома си — каза доктор Макфейл със своята тънка, едва забележима усмивка.

— Нашите острови са ниски, знаете, не са като тези. Коралови са. Тези са вулканични. Имаме още десет дни път, докато ги достигнем.

— По тези краища това е като да сте през една улица до вкъщи — каза шеговито доктор Макфейл.

— Ех, малко преувеличено казано, но в Южните морета човек наистина гледа по-иначе на разстоянията. В този смисъл сте прав.

Доктор Макфейл въздъхна едва чуто.

— Радвам се, че нашата мисия не е тук — продължи тя. — Казват, че това е ужасно трудно място за работа. Досегът с корабите прави хората неспокойни, а после и морската станция. Това е беда за туземците. В нашия район ние не се сблъскваме с подобни трудности. Естествено има един-двама търговци, но ние вземаме мерки за тяхното добро поведение, а ако те не желаят да се държат както трябва, ние така нагорещяваме атмосферата срещу тях, че те с радост си отиват.

Като нагласи пенснето си на носа, тя вторачено погледна зеления остров с безжалостни очи.

— Тук работата на мисионера е почти безнадеждна. Никога не бих могла достатъчно да благодаря на Бога, че поне това ни е спестено.

Районът на Дейвидсън се състоеше от група острови на север от Самоа; те са доста отдалечени един от друг и той трябваше често да изминава дълги разстояния с кану. При тези случаи жена му оставаше в базата и управляваше мисията. Доктор Макфейл почувствува, че сърцето му се сви, като си представи изпълнителността, с която тя навярно я ръководеше. Тя говореше за покварата на туземците с глас, който нищо не би могло да заглуши, но с някакъв натрапчив, елеен ужас. Чувството ѝ за деликатност бе съвсем особено. Още в началото на тяхното запознанство тя му бе казала:

— Знаете ли, когато отначало се установихме на този остров, техните брачни обичаи бяха така възмутителни, че просто не бих могла да ви ги опиша. Но аз ще ги разкажа на мисис Макфейл, а тя ще ги разкаже на вас.

По-късно той бе видял жена си и мисис Дейвидсън — палубните им столове един до друг — потънали в задълбочен разговор в продължение на около два часа. Като се разхождаше край тях напред-назад просто за раздвижване, той бе чул възбудения шепот на мисис Дейвидсън, напомнящ далечното течение на планински поток, и видя по отворените уста на жена си и бледото ѝ лице, че тя се наслаждава на някакво тревожно преживяване. Вечерта в тяхната каюта тя му повтори с притаен дъх всичко, каквото бе чула.

— Е, казах ли ви? — викна тържествуваща на следната сутрин мисис Дейвидсън. — Чували ли сте някога нещо по-ужасно? Сега не се учудвате, че аз самата не можех да ви го кажа, нали? Макар да сте лекар.

Мисис Дейвидсън наблюдаваше лицето му. Тя изпитваше едно драматично нетърпение да види, че е постигнала желаното въздействие.

— Ще се учудите ли, че когато отидохме там в началото, сърцата ни се свиха? Едва ли ще ми повярвате, ако ви кажа, че беше невъзможно да се открие едно-единствено честно момиче в кое да е от селата.

Тя употреби думата *честно* в строго техническия смисъл.

— Мистър Дейвидсън и аз обсъдихме положението и решихме, че първото нещо, което трябва да направим, е да забраним танците. Туземците бяха луди да танцуват.

— Лично аз нямах нищо против тях, когато бях млад — каза доктор Макфейл.

— Подразбрах това снощи, когато чух да каните мисис Макфейл на танц. Аз не мисля, че има нещо действително лошо, ако един мъж танцува със своята съпруга, но въпреки това почувствувах облекчение, когато тя отказа. При съществуващите обстоятелства считам, че е по-добре, ако се държим настрана.

— При какви обстоятелства?

Мисис Дейвидсън го стрелна с поглед през пенснето си, но не му отговори на въпроса.

— Всред нас, белите хора, това не е съвсем същото — продължи тя, — макар че трябва да се съглася с мистър Дейвидсън, който казва, че не е в състояние да разбере как един съпруг може да стои и да гледа собствената си съпруга в обятията на друг мъж. А пък колкото до мен, не съм танцувала нито веднъж, откакто съм омъжена. Туземските танци са нещо съвсем различно. Те не само са безнравствени, но и определено водят към безнравственост. Във всеки случай аз съм благодарна на Бога, загдето ги изкоренихме, и няма да сгреша, ако кажа, че в нашия район никой не е танцувал от осем години.

Те бяха вече дошли до входа на пристанището и мисис Макфейл се присъедини към тях. Корабът направи остър завой и бавно влезе вътре. Това бе едно заключено от сушата пристанище, достатъчно

широко, за да побере цяла бойна флотилия. По цялата крайбрежна дъга се извисяваха хълмове, стръмни и отрупани със зеленина. Близко до входа, в една градина, къпана от морския бриз, бе кацнала къщата на губернатора. Щатското знаме лениво се полюшкваше на флагщока. Те преминаха край две бунгала и един тенис корт и после стигнаха до кея с неговите складове. Мисис Дейвидсън посочи към шхуната, закотвена на триста-четиристотин ярда от тях, която трябваше да ги откара в Апия.

На брега имаше тълпа от нетърпеливи, шумни и добродушни туземци, дошли от всички краища на острова, някои от любопитство, други да разменят нещо с пътниците, пътуващи за Сидни. Те носеха ананаси и огромни клони с банани, дрехи от тапа,^[1] огърлици от черупки или от зъби на акула, съдове за кава^[2] и модели на бойни кану. Американските моряци, спретнати, гладко избръснати и с открити лица, се мотаеха сред тях. Имаше и малка група чиновници. Докато стовариха багажа им, Макфейлови и мисис Дейвидсън наблюдаваха тълпата. Доктор Макфейл гледеше фрамбезията,^[3] от която повечето деца и момчета носеха обезобразяващи рани, като загрубели язви. Очите му светнаха, когато той за пръв път в своята практика видя случаи на елефантизъм, мъже, които се разхождаха с огромни тежки ръце или влачеха ужасно обезформени крака. Мъжете и жените носеха лава-лава.

— Това е твърде неприлична дреха — каза мисис Дейвидсън. — Мистър Дейвидсън счита, че тя трябва да бъде забранена със закон. Как ще искате от тях да бъдат нравствени, когато носят само един червен плат около слабините си?

— Много е подходящо за климата — каза докторът, като избърса потта от главата си.

Те бяха слезли на сушата и горещината, макар и рано сутрин, беше потискаща. Паго-Паго беше заграден отвсякъде с хълмове и до него не достигаше и полъх от ветреца.

— На нашите острови — продължи мисис Дейвидсън с най-високата си октава — ние почти сме премахнали дрехата лава-лава. Само някои старци все още я носят, но това е всичко. Всички жени преминаха на мадър хамърд,^[4] а мъжете носят панталони и фланелки. Още в самото начало на нашия престой мистър Дейвидсън каза в един от своите доклади: „Обитателите на тези острови не ще бъдат никога

напълно християнизирани, докато всяко момче над десет години не бъде заставено да носи панталони“.

Но мисис Дейвидсън бе вече стрелнала с птичия си поглед дватри пъти плътните сиви облаци, които се носеха откъм входа на пристанището. Започна тук-там да капе.

— Не е зле да се подслоним — каза тя.

Те се отправиха заедно с тълпата към един голям навес от ръждясала ламарина. Дъждът започна да се излива като из ведро. Там постояха известно време и после при тях дойде мистър Дейвидсън. Той бе достатъчно любезен с Макфейлови по време на пътуването, но му липсваше общителността на жена му, затова прекарваше голяма част от времето в четене. Беше мълчалив, дори мрачен човек и се чувствуваше, че е любезен само защото любезността е задължение за добрия християнин, а по природа бе затворен и дори мрачен. Имаше странен вид: бе висок и слаб, с дълги, сякаш развигнени крайници, с хлътнали бузи и високи скули. Бе така мършав, че човек оставаше изненадан от пълнотата и чувствеността на устните. Носеше дълга коса. Тъмните му дълбоко хлътнали очи бяха големи и трагични; ръцете, с големи, дълги пръсти — красиви. Те подсказваха необикновена сила. Това, което поразяваше обаче, бе чувството, че в него се крие някакъв потиснат жар. Това чувство се налагаше и примесваше със смътна тревога. Изобщо не беше човек, с когото е възможно да се сприятелиш.

Сега той донесе неприятна новина. На острова имало епидемия от дребна шарка, сериозна и често съдбоносна болест сред канаките. Един случай на заболяване имало и сред екипажа на шхуната, с която трябваше да продължат пътуването си. Болният бил свален на брега и оставен в карантинната болница, но от Апия било изпратено телеграфическо нареждане да не се разрешава на шхуната да влезе в залива, докато не се установи със сигурност, че никой друг от екипажа не е болен.

— А това значи, че ще трябва да стоим тука поне десет дни.

— Но мен ме чакат по спешност в Апия — каза доктор Макфейл.

— Нищо не може да се направи. Ако никой друг не заболее, ще разрешат на шхуната да пътува с бели пътници, но за три месеца всякакъв превоз на туземци ще бъде забранен.

— Тук има ли хотел? — попита мисис Макфейл.

Дейвидсън се поусмихна.

— Няма.

— Какво ще правим тогава?

— Говорих с губернатора. На крайбрежната улица живее някакъв търговец, който дава стаи под наем, и аз предлагам веднага, щом спре дъждът, да отидем и да видим какво може да се направи. Не очаквайте удобства. Ще трябва да сме благодарни, ако намерим легло, на което да спим, и покрив над главите си.

Но дъждът очевидно нямаше намерение да спира и накрая те тръгнаха с чадъри и мушамы. Селището не приличаше на град, а се състоеше от група служебни постройки, няколко магазина и на заден план няколко туземни хижи сред кокосови палми и бананови дървета. Къщата, която търсеха, се намираще на около пет минути от пристанището. Беше дървена къща на два етажа, с широки веранди на всеки етаж и покрив от нагъната ламарина. Собственикът бе метис и се казваше Хорн, жена му бе туземка и около нея се въртяха малки, тъмнокожи деца, а на приземния етаж имаше магазин, в който Хорн продаваше консерви наред с памучни платове. Стаите, които им показа, бяха почти лишени от мебели. В стаята на Макфейлови имаше само един олющен креват с парцаливи мрежи против комари, един разклатен стол и умивалник. Те се огледаха с изумление. Дъждът не преставаше да се лее.

— Ще извадя само най-необходимото — каза мисис Макфейл.

Тя разтваряше един от куфарите, когато мисис Дейвидсън влезе в стаята. Беше бодра и пълна с енергия. Безрадостната обстановка не й оказваше никакво въздействие.

— Бих ви посъветвала веднага да вземете игла и конец, за да закърпите мрежата против комари — каза тя, — защото в противен случай няма да мигнете цяла нощ.

— Много ли комари има? — попита доктор Макфейл.

— Сега им е сезонът. Когато ви поканят на вечеря при губернатора на Апия, ще забележите, че на всички дами дават по една кальфка на възглавница, за да прикрият в тях своите... своите долни крайници.

— Да можеше дъждът да спре за малко! — каза мисис Макфейл.
— Ако имаше слънце, с повече желание бих се заела да направя стаята по-уютна.

— О, ако чакате слънцето, дълго има да чакате! Паго-Паго е може би най-дъждовното място в целия Тих океан. Хълмовете и заливът привличат облаците, а и това време на годината поначало си е дъждовно.

Тя премести погледа си от Макфейл към жена му, която, като една загубена душа, безпомощно застава ту тук, ту там. Стисна устни, разбра, че трябва да се заеме с тях. Такива безпомощни хора я изваждаха от търпение, но ръцете я сърбяха да постави всичко в ред, нещо, което винаги ѝ се удаваше съвсем естествено.

— Дайте ми игла и конец и аз ще закърпя мрежата ви, докато вие разопаковате. Обядът е в един часа. Доктор Макфейл, най-добре ще направите, ако отидете на пристанището и се погрижите да поставят тежкия ви багаж на сухо място. Вие знаете какви са тези туземци — напълно способни са да го поставят там, където дъждът ще го шиба през цялото време.

Докторът отново облече мушамата си и слезе долу. На вратата беше застанал мистър Хорн и разговаряше с боцмана на техния пътнически параход и с една пътничка от втора класа, която доктор Макфейл беше виждал няколко пъти. Когато мина край тях, боцманът, дребен, сбръчкан и изключително нечистоплътен човек, му кимна.

— Лошо стана с тази шарка, докторе, — каза той. — Виждам, че вие сте се подредили вече.

Доктор Макфейл си помисли, че боцманът е твърде фамилиарен, но той беше срамежлив човек и мъчно се обиждаше.

— Да, наехме една стая на горния етаж.

— Мис Томпсън ще плува с вас за Апия, затова доведох и нея.

Боцманът посочи с палец жената до него. Тя беше към двадесет и седем годишна, пълна и грубо красива. Носеше бяла рокля и голяма бяла шапка. Пълните прасета на краката ѝ, обути в бели памучни чорапи, изпъкваха над дългите бели ботинки от лакирано шевро. Тя се усмихна угоднически на Макфейл.

— Този човек се опитва да ме оскубе долар и половина на ден за една нищожна стаичка — рече тя с дрезгав глас.

— Казвам ти, че е моя приятелка, Джо — обърна се боцманът към хазаина. — Не може да плаща повече от долар и трябва да я приемеш за толкова.

Търговецът беше тлъст, загладен и се усмихваше спокойно.

— Е, щом поставяте така въпроса, мистър Суан, ще видя какво би могло да се направи. Ще поговоря с мисис Хорн и ако решим, че можем да направим намаление, ще го направим.

— Не ми пробутвайте такива номера — каза мисис Томпсън. — Да уредим въпроса още сега! Ще ви дам по долар на ден за стаята и нито цент повече.

Доктор Макфейл се усмихна. Възхити се от безочието, с което тя се пазареше. Сам той беше човек, който винаги плащаше, колкото му поискат. Предпочиташе да му вземат повече, но да не се пазари. Търговецът въздъхна.

— Добре, съгласен съм заради мистър Суан.

— Ей така трябва — каза мис Томпсън. — Хайде тогава да полеем сделката. Ако донесете куфарчето ми, мистър Суан, в него има малко царевично уиски, истинско и нелошо. Елате и вие, докторе.

— Благодаря ви, аз май няма да мога — отговори той. — Отивам на пристанището, за да се погрижа за багажа си.

Той излезе на дъжда, който идваше на вълни откъм входа на залива, и отсрещният бряг едва се виждаше. Срещна двама-трима туземци, облечени само в лава-лава, с огромни чадъри над главите си. Те вървяха грациозно, с лениви движения, изправени. Когато минаваха покрай него, му се усмигнаха и поздравиха на някакъв странен език.

Наближаваше време за обяд, когато докторът се върна. Масата беше сложена в гостната на търговеца. Тази гостна не беше определена за живеене, а служеше като представителна стая. Имаше в нея нещо тъжно и застояло. Покрай стените бяха правилно подредени столове, покрити с плюш на фигури, а от средата на тавана висеше позлатен полилей и тънка жълта хартия го пазеше от мухите. Дейвидсън липсваше.

— Зная, че отиде да посети губернатора — каза мисис Дейвидсън — и предполагам, че той го е задържал на обяд.

Едно малко туземно момиче им донесе наденици, а след време при тях се качи и търговецът, за да види дали имат всичко, което е нужно.

— Виждам, че ще имаме съквартирантка, мистър Хорн — каза доктор Макфейл.

— Тя нае една стая и нищо повече — отговори търговецът. — Сама ще се грижи за храната си.

Той погледна раболепно към двете дами.

— Настаних я долу, за да не ви пречи. Няма да ви създава никакви неприятности.

— Да не е някоя от парахода? — попита мисис Макфейл.

— Да, госпожо, била е във втора класа. Отива в Апия. Там ще постъпва на работа като касиерка.

— О!

Когато търговецът си отиде, Макфейл каза:

— Не мисля, че ще ѝ бъде много весело да се храни в стаята си.

— Щом е пътувала втора класа, смятам, че така ще е по-добре — отвърна мисис Дейвидсън. — Не мога точно да си спомня коя може да бъде.

— Случайно бях долу, когато боцманът я доведе. Името ѝ е Томпсън.

— Да не е жената, която снощи танцува с боцмана? — попита мисис Дейвидсън.

— Сигурно е тя — каза мисис Макфейл. — Още тогава се чудех що за птица е. Стори ми се прекалено свободна.

— И безвкусна — допълни мисис Дейвидсън. Заговориха за други неща, а след обеда, уморени от ранното ставане, се разделиха и отидоха да поспят. Когато се събудиха, небето все още бе сиво и облаците надвиснали ниско, но вече не валеше. Излязоха да се разходят по шосето, построено от американците покрай залива.

При завръщането си намериха Дейвидсън, който току-що се беше прибрал.

— Може да останем две седмици — съобщи им той с раздражение. — Поспорих с губернатора, но той ми каза, че нищо не може да се направи.

— Мистър Дейвидсън изгаря от нетърпение да се заеме пак с работата си — каза жена му и го погледна загрижено.

— Цяла година отсъствахме — поясни той и закрачи нагоре-надолу по верандата. — През това време мисията беше оставена на туземни мисионери и много се боя, че са запуснали работата. Добри хора са, не мога да кажа нищо против тях, боязливи, благочестиви и истински християни — могат да засрамят много от така наречените християни в нашата родина, но за жалост са лишени от всякаква енергия. Могат да проявят твърдост веднъж или два пъти, но не могат

постоянно да бъдат твърди. Щом оставиш мисията на туземен мисионер, колкото и надежден да изглежда, с течение на времето ще откриеш, че е допуснал да се ширят пороците.

Мистър Дейвидсън застана неподвижен. С високото си мършаво тяло и с големите си очи, блеснали на бледото му лице, той представляваше внушителна фигура. Разпалените му жестове и дълбокият, отекващ глас бяха пропити от искреност.

— Чака ме много работа. Ще действам, и то веднага. Ако дървото е изгнило, ще бъде отсечено и изгорено навреме.

А вечерта след чая, който бе последното им ядене, те седнаха в натруфената гостна. Дамите се заеха с ръкоделието си, а доктор Макфейл пушеше лула. Тогава мисионерът им разправи за своята работа на островите.

— Когато отидохме, те нямаха понятие за грях — каза той. — Една след друга нарушаваха божите заповеди и не знаеха, че грешат. И мисля, че това беше най-трудната ми задача — да вдъхна у туземците чувството за грях.

Макфейлови знаеха вече, че Дейвидсън е работил пет години на Соломоновите острови, преди да срещне жена си. Тя била мисионерка в Китай и се запознали в Бостън, където и двамата прекарвали част от отпуската си, за да присъствуват на някакъв мисионерски конгрес. След женитбата им били назначени на островите, където работеха и досега.

Покрай разговорите им с мистър Дейвидсън, едно нещо бе станало ясно и това бе неговото непоклатимо мъжество. Той беше мисионер лекар и всеки миг можеха да го повикат от различни острови на архипелага. По време на дъждовния сезон дори китоловният кораб не е много надеждно превозно средство, а често идваха да го търсят през бурния Тих океан с пирога и тогава опасността биваше голяма. В случай на болест или нещастие той никога не се двоумеше. Десетина пъти беше прекарвал цяла нощ, изгребвайки вода от лодката, за да спаси живота си, и много пъти мисис Дейвидсън го беше смятала за загубен.

— Понякога го моля да не тръгва — каза тя, — или поне да почака, докато се оправи времето, но той никога не ме слуша. Упорит е и щом веднъж вземе решение, нищо не може да го спре.

— Как тогава мога да искам от туземците да се уповават на Бога, ако мен ме е страх да го върша? — извика Дейвидсън. — Но мен не ме е страх, не ме е страх. Те знаят, че ако ме повикат, когато са в беда, аз ще отида, стига това да е по човешките сили. И смяташ ли, че Бог ще ме изостави, когато съм тръгнал по негова работа? Нали вятърът духа според волята му и вълните бушуват по негова заповед.

Доктор Макфейл беше свит човек. Той никога не можа да свикне с писъка на снарядите над окопите и когато оперираше в изнесената напред превързочна, полагаше такива усилия, за да не му трепери ръката, че по челото му се стичаше пот и замъгляваше очилата. Той погледна мисионера и потръпна леко.

— Бих се радвал, ако можех да кажа, че никога не съм изпитвал страх — каза той.

— А аз бих се радвал, ако можехте да кажете, че вярвате в Бога — отвърна другият.

Но кой знае защо тази вечер мислите на мисионера все се връщаха назад към първите дни, които той и жена му бяха прекарвали на островите.

— Понякога ние с мисис Дейвидсън се поглеждахме и по бузите ни потичаха сълзи. Работехме без почивка, ден и нощ, а сякаш не напредвахме... Не знам какво бих направил без нея по онова време. Когато се обезкуражавах, когато бях близо до отчаяние, тя ми даваше кураж и надежда.

Мисис Дейвидсън наведе очи над работата си и слабите ѝ бузи леко се зачервиха. Ръцете ѝ се разтрепериха. Не посмя да проговори, за да не се просълзи.

— Нямахме никой да ни помогне. Бяхме сами, на хиляди мили от близките нам хора, заобиколени от мрак. Когато бивах отчаян и уморен, тя оставяше своята работа, вземаше Библията и ми четеше, докато над мен се спускаше покой, както сънят се спуска над детските клепки, а когато накрая затваряше книгата, тя казваше: „Ще ги спасим, макар и да не искат“. А аз усещах отново силното си упование в Бога и отговарях: „Да, с божията помощ ще ги спася. Трябва да ги спася“.

Той се приближи до масата и застана пред нея, сякаш тя беше аналой.

— Виждате ли, те бяха по природа толкова безнравствени, че беше невъзможно да им се обясни колко са разпуснати. Бяхме

принудени да обявяваме за грях постъпки, които те смятаха за съвсем естествени. Обявихме за грях не само прелюбодейството, лъжата и кражбата, но и показването на телата, танците и непосещението на черква. Обявихме, че е грях момичетата да показват гърдите си, а мъжете да не носят панталони.

— Как ви се удаде? — учудено попита доктор Макфейл.

— Въведох глоби. Единственият начин да убедиш хората, че едно действие е грях, е да ги накажеш, когато го извършат. Глобявах ги, ако не идваха на черква, глобявах ги, ако танцуваха. Глобявах ги, ако не бяха прилично облечени. Имах тарифа и всеки грях се заплащаше или в пари, или в работа. И накрая ги накарах да разберат.

— Никога ли не отказваха да плащат?

— Как биха могли да откажат? — попита мисионерът.

— Трябва да бъдеш доста дързък, за да се противопоставиш на мистър Дейвидсън — каза жена му с присвити устни.

Доктор Макфейл погледна тревожно към Дейвидсън. Това, което чу, го възмути дълбоко, но се поколеба да изрази неодобрението си.

— Не бива да забравяте, че като последна мярка мога да ги отлъчвам от църквата.

— А те тревожеха ли се от това?

Дейвидсън се усмихна и потри ръце.

— Не можеха да продават копрата си. Риболовците не получаваха дял от улова. Това означаваше нещо подобно на гладна смърт. Да, те доста се тревожеха от това.

— Кажете им за Фред Олсон — подкани го мисис Дейвидсън.

Мисионерът устреми пламтящия си поглед върху доктор Макфейл.

— Фред Олсон беше датски търговец и беше живял много години на островите. Бе доста богат и не се зарадва на нашето идване. Разбирате ли, беше свикнал нещата да вървят по негова воля. За копрата плащаше на туземците толкова, колкото си иска, и то в стоки и уиски. Жена му беше туземка. Той открито ѝ изневеряваше. Беше пияница. Дадох му възможност да се поправи, но той не пожела да се възползува. Надсмяха ми се.

Дейвидсън произнесе последните думи с дълбок бас и една-две минути мълча. Тишината беше пълна със заплаха.

— След две години беше разорен. Загуби всичко, което бе спестил за четвърт век. Аз го съсипах и накрая го принудих да дойде при мен като просяк да моли пари за път до Сидни.

— Да го бяхте видели, когато дойде при мистър Дейвидсън! — каза жената на мисионера. — Преди беше хубав, здрав мъж, пълен и със силен глас, а тогава се беше смалил на половина и целият трепереше. За кратко време се беше превърнал в старец.

С разсеян поглед Дейвидсън погледна навън. Отново валеше.

Изведнъж от долния етаж се чу звук. Дейвидсън се обърна и погледна въпросително жена си. Бе звук от грамофон, дрезгав и силен, кашляше някаква синкопирана мелодия.

— Какво е това? — попита той.

Мисис Дейвидсън закрепил по-устойчиво пенснето на носа си.

— Една пътничка от втора класа е наела стая в къщата. Предполагам, че идва оттам.

Вслушаха се мълчаливо и след малко чуха, че се танцува. После музиката спря, доловиха, че пукат тапи от бутилки и че гласовете се извисиха в оживен разговор.

— Сигурно се прощава с приятелите си от парахода — каза доктор Макфейл. — Параходът заминава в дванадесет, нали?

Дейвидсън не каза нищо, но погледна часовника си.

— Готова ли си? — попита той жена си. Тя се изправи и сгъна ръкоделието си.

— Да, разбира се — отвърна тя.

— Не е ли още рано за лягане? — забеляза докторът.

— Имаме доста нещо да почетем — обясни мисис Дейвидсън. — Където и да сме, знаете, преди да си легнем, ние изчитаме една глава от Библията, изучаваме я с коментарите и подробно я обсъждаме. Това е чудесно упражнение за ума.

Двете двойки си пожелаха лека нощ. Докторът и мисис Макфейл останаха сами. Две-три минути те мълчаха.

— Ще отида да взема картите — каза най-после докторът.

Мисис Макфейл го изгледа неуверено. Разговорът ѝ с Дейвидсънови я беше накарал да се чувства малко неудобно, но не се реши да каже, че не смята за подходящо да се занимават с карти — Дейвидсънови можеха да влязат всеки миг. Доктор Макфейл донесе

картите, взе да реди пасианс и тя се загледа в него, но изпитваше неясно чувство за вина. Шумът от гуляя продължаваше да идва отдолу.

На другия ден времето се поизясни и след като Макфейлови бяха осъдени да прекарат две празни седмици в Паго-Паго, те започнаха да се настаняват. Слязоха на пристанището и извадиха от сандъците си няколко книги. Докторът посети главния хирург на флотската болница и го съпроводи при визитацията. Оставиха визитните си картички у губернатора. По пътя се разминаха с мис Томпсън. Докторът ѝ свали шапка и тя поздрави високо и весело: „Добре утро, докторе“. Беше облечена също като предния ден — в бяла рокля и високи лачени ботушки, а дебелите ѝ прасци изпъкваха над ръбовете. Всичко това изглеждаше твърде странно сред екзотичния пейзаж.

— Трябва да кажа, че според мен, не е много подходящо облечена — рече мисис Макфейл. — Вижда ми се твърде проста.

Когато се прибраха в къщата, тя беше на верандата и играеше с едно от тъмнокожите деца на търговеца.

— Поговори с нея — пошепна доктор Макфейл на жена си. — Тя е самичка тук и не е добре да се правим, че не я забелязваме.

Мисис Макфейл беше срамежлива, но бе свикнала да изпълнява нарежданията на съпруга си.

— Ето че станахме съквартиранти — подхвана тя доста неуместно.

— Ужасно, нали, да затънеш в такова селище с една-единствена къща! — отвърна мис Томпсън. — А ми разправят, че съм била с късмет, дето съм намерила стая. Че как бих могла да живея в туземна къща? А някои са принудени и това да правят! Не мога да разбера защо няма хотел.

Размениха още няколко думи. Мис Томпсън, словоохотлива и гръмогласна, явно желаше да си побъбри, но мисис Макфейл нямаше богати запаси от празни приказки и скоро каза:

— Е, май ще трябва да се качваме.

Вечерта, докато седяха на чай, Дейвидсън с влизането си каза:

— При онази жена долу видях двама моряци. Чудно, как се е запознала с тях!

— Тя не подбира особено познанствата си — рече мисис Дейвидсън.

Всички бяха доста уморени след празния, безцелно прекаран ден.

— Ако това продължи така цели две седмици, не зная как ще се чувствуваме накрая — каза доктор Макфейл.

— Единственото, което трябва да се направи, е да си определим през деня различни дейности — отвърна мисионерът. — Аз ще отредя няколко часа за сериозно четене, няколко за разходки, независимо дали вали или не — през дъждовния сезон човек не може да обръща внимание на дъжда — и няколко за развлечения.

Доктор Макфейл погледна събеседника си с лошо предчувствие. Програмата на Дейвидсън го потискаше. Отново ядяха наденици — изглежда, готвачът знаеше да приготвява само това ядене. После под тях засвири грамофонът. Щом го чу, Дейвидсън потръпна нервно, но не каза нищо. Отекнаха мъжки гласове. Гостите на мис Томпсън запяха една популярна песен, а скоро чуха и нейния дрезгав, силен глас. Разнасяха се викове и смях. Четиримата горе се опитваха да водят разговор, но без да искат се вслушваха в звънтенето на чашите и скърцането на столовете. Явно бяха дошли още хора. Мис Томпсън устройваше забава.

— Как ли смества гостите си! — изведнъж се намеси мисис Макфейл, докато мисионерът и мъжът ѝ разговаряха на медицинска тема.

Това показва накъде клонят мислите ѝ. Дейвидсън отново трепна и показва, че въпреки темата на разговора, неговият ум също е зает с подобни мисли. Внезапно, докато докторът съвсем прозаично разправяше за своя лекарски опит на фронта, Дейвидсън скочи и извика:

— Какво има, Алфред? — попита мисис Дейвидсън.

— Разбира се! Не ми дойде на ум! Тя идва от Айуели!

— Не може да бъде!

— Да, качи се на парахода в Хонолулу. Съвсем явно е. И продължава занаята си тука! Тука!

Последната дума той изрече със страстно възмущение.

— Какво е Айуели? — попита мисис Макфейл.

Той извърна мрачния си поглед към нея и гласът му затрептя от ужас.

— Чумното гнездо на Хонолулу! Кварталът с червените фенери. Това беше петно за нашата цивилизация!

Айуели се намирал в покрайнините на града. Минавало се по странични улици, покрай пристанището, в тъмнината, по един разнебитен мост, докато се стигнел един пуст път, целият в коловози и дупки, и след това започвала светлината. От двете страни на пътя имало места за паркиране на коли, кръчми, безвкусно украсени и блестящи, кръчми, от които се носели звуците на пианола, бръснарници и магазинчета за цигари. Въздухът бил пропит от очакването на наслади. Завивало се по тясна уличка наляво или надясно, защото пътят разделял Айуели на две части и човек се озовавал вътре в квартала. От двете страни на широки и прави пътеки се редели малки спретнати къщички, акуратно боядисани в зелен цвят. Кварталът бил подреден като курортно селище. С почтената си правилност, среда и еlegantност, той създавал гротескно впечатление, защото никъде търсенето на любов не било така систематизирано и подредено. Пътеките се осветявали от редки фенери, към тях се прибавяли и светлините от отворените прозорци на къщичките. Наоколо се разхождали мъже и оглеждали жените, които стояли по прозорците си, четели или шиели. Повечето от тях не обръщали внимание на минавачите. Мъжете, също като жените, били от всевъзможни националности. Имало американци, моряци от корабите в пристанището, военни моряци от канонерките, винаги мрачни и пияни, черни и бели войници от частите, разквартирувани на острова; имало японци, които вървели по двама или по трима; хавайци, китайци в дълги роби и филипинци с абсурдни шапки. Всички те били мълчаливи и потиснати. Желанието е винаги тъжно.

— Това беше най-вопиющият скандал из целия Тих океан — възкликна разпалено Дейвидсън. — Мисионерите с години протестираха против него и накрая въпросът се поде от местната преса. Полицията отказваше да си мръдне пръста. Знаете аргументите им. Казаха, че порокът е неизбежен, затова най-добре е да се съсредоточи на едно място и да се контролира. А истината е, че им бяха платили. Да. Бяха им платили съдържателите на кръчмите, сводниците и самите жени. Но накрая бяха принудени да се размърдат.

— Четох за това във вестниците на парахода в Хонолулу — каза доктор Макфейл.

— Да, Айуели с греховете и позора си престана да съществува още в деня на пристигането ни. Цялото му население беше изправено пред съда. Как не разбрах веднага що за човек е тази жена!

— Сега, като стана дума — каза мисис Макфейл, — и аз си спомням, че я видях да се качва на парахода няколко минути преди да отплуваме. Тогава ми направи впечатление, че щеше без малко да го изпусне.

— Как е посмяла да дойде тук! — извика възмутено Дейвидсън. — Няма да позволя!

Той се запъти към вратата.

— Какво ще правите? — попита Макфейл.

— Какво очаквате да направя? Ще спра това нещо. Няма да позволя тази жена да се обърне на... на...

Той потърси дума, която нямаше да оскърби слуха на дамите. Очите му пламтяха, а от вълнение бледото му лице беше станало още по-бледо.

— Ако се съди по шума, долу има трима или четирима мъже — каза докторът. — Не смятате ли, че е малко непредпазливо да отивате точно сега?

Мисионерът го изгледа презрително и изскочи от стаята.

— Малко познавате мистър Дейвидсън, ако мислите, че страхът може да го възпре при изпълнението на дълга — каза жена му.

Тя седеше с нервно стиснати ръце, по високите ѝ скули беше избила червенина. Вслушваше се в това, което щеше да се случи долу. Всички се вслушваха. Чуха го как изтрополи по дървените стъпала и как разтвори вратата. Внезапно пеенето спря, но грамофонът продължи да реве вулгарната си мелодия. Чуха гласа на Дейвидсън, после нещо тежко избумтя. Музиката спря. Той беше хвърлил грамофона на пода. После чуха пак гласа на мистър Дейвидсън, но думите му не се различаваха, после се чу високият и писклив глас на мис Томпсън, а после объркана глъчка, сякаш няколко души викаха едновременно, колкото им глас държи. Мисис Дейвидсън въздъхна леко и стисна по-здраво ръце. Доктор Макфейл неуверено премести поглед от нея към жена си. Той не желаше да слезе долу, но се чудеше дали именно това не се очаква от него. После се чу нещо като тътрене. Шумът стана по-отчетлив. Вероятно беше да изхвърлят Дейвидсън от

стаята. Вратата се затръшна. За миг настъпи тишина, а след това Дейвидсън отново се заизкачва по стълбите. Той се прибра в стаята си.

— Ще отида при него — каза мисис Дейвидсън. Тя стана и излезе.

— Ако има нужда, повикайте ме — предложи мисис Макфейл, а когато жената излезе, добави: — Надявам се, че не са го наранили.

— Защо не си гледа своята работа? — промълви доктор Макфейл.

Поседяха мълчаливо няколко минути, а после се стреснаха и двамата, грамофонът отново бе започнал да свири. Насмешливи гласове дрезгаво ревяха думите на непристойна песен.

На другия ден мисис Дейвидсън беше бледа и уморена. Оплака се от главоболие, изглеждаше състарена. Тя каза на мисис Макфейл, че мисионерът не бил спал изобщо; прекарал нощта в страшна възбуда, а в пет часа излязъл. Излели върху него чаша бира и дрехите му бяха изцапани и миришеха. Но когато заговори за мис Томпсън, в очите на мисис Дейвидсън блесна мрачен огън.

— Тя горчиво ще съжалява, че се е надсмяла над мистър Дейвидсън — каза тя. — Мистър Дейвидсън има прекрасно сърце и никой, който се е обърнал към него в беда, не е останал без утеха, но той е безмилостен към греха и когато събудят справедливия му гняв, става страшен.

— А какво ще направи? — попита мисис Макфейл.

— Не знам, но за нищо на света не бих искала да съм на мястото на това същество.

Мисис Макфейл потръпна. Имаше нещо тревожно в тържествената увереност на дребната женица. Същата сутрин те излязоха заедно и се спуснаха една до друга по стълбите. Вратата на мисис Томпсън беше отворена и я видяха, облечена в парцалив пенъоар, да готви нещо на котлон.

— Добро утро! — подвикна им тя. — По-добре ли се чувства мистър Дейвидсън?

Те я отминаха с мълчание и вирнати носове, като че не съществуваше. Но когато тя избухна в насмешлив смях, и двете почервеняха. Мисис Дейвидсън изведнъж се обърна към нея.

— Не смейте да ми говорите! — изпищя тя. — Ако ме обиждате, ще накарам да ви изгонят оттук.

— Слушайте, аз ли повиках при себе си мистър Дейвидсън?

— Не й отговаряйте! — прошепна бързо мисис Макфейл.

Те продължиха, докато се отдалечат достатъчно.

— Безсрамница! Безсрамница! — изтръгна се от мисис Дейвидсън.

Тя почти се задушаваше от гняв.

А на връщане я срещнаха, запътила се към кея. Беше се натруфила с всичките си украшения. Голямата ѝ бяла шапка с вулгарните си ярки цветя беше чисто оскърбление на вкуса. Докато минаваше покрай тях, весело им подвикна, а двама американски моряци, които стояха наблизко, се ухилиха при вида на дамите, чиито очи ледено се вторачиха. Двете се прибраха тъкмо преди да завали.

— Надявам се, че прекрасните ѝ дрехи ще се развалят — каза с горчив сарказъм мисис Дейвидсън.

Дейвидсън дойде едва когато бяха преполовили обяда. Беше измокрен до кости, но не пожела да се облече. Седеше мрачен и мълчалив, хапна едва-едва и се вглеждаше в полегатите струи на дъжда.

Когато Мисис Дейвидсън му разправи за двете им срещи с мис Томпсън, той не отговори нищо. Само още по-дълбокото му намръщване показва, че е чул.

— Не мислиш ли, че трябва да накараме мистър Хорн да я изгони? — попита мисис Дейвидсън. — Не можем да ѝ позволим да ни обижда.

— Изглежда, че няма къде другаде да отиде — каза Макфейл.

— Може да живее при някой от туземците.

— В такова време туземните колиби сигурно са доста неудобни.

— Аз съм живял няколко години в такава колиба — обади се мисионерът.

Малкото туземно момиче донесе печени банани, които представляваха всекидневният им десерт, и мистър Дейвидсън се обърна към него.

— Попитай мис Томпсън, кога ще ѝ бъде удобно да я посетя — каза той.

Момичето кимна срамежливо и излезе.

— За какво искаш да я видиш, Алфред? — попита жена му.

— Мой дълг е да я видя. Няма да предприема нищо, преди да съм ѝ дал последната възможност.

— Ти не я знаеш каква е. Тя ще те обиди.

— Нека ме обиди. Нека плюе върху мен. Тя има безсмъртна душа и аз трябва да направя всичко, което е по силите ми, за да я спася.

В ушите на мисис Дейвидсън все още звучеше подигравателният смях на проститутката.

— Тя е паднала прекалено ниско.

— Прекалено ниско за божията милост? — Очите му внезапно пламнаха, а гласът му стана мек и нежен. — О, никога! Грешникът може да затъне по-дълбоко от самия ад и въпреки това любовта на нашия Господ Бог Исус да стигне до него!

Момичето се върна.

— Мис Томпсън ви поздравява. Тя ще се радва да види преподобния Дейвидсън по всяко време, стига да не е в работните ѝ часове!

Отговорът бе посрещнат с грубо мълчание, а доктор Макфейл побърза да потули усмивката, която се бе появила на лицето му. Ако жена му разбереше, че нахалството на мис Томпсън го е развеселило, това нямаше да ѝ хареса.

Те мълчаливо завършиха обяда си. После двете дами станаха и взеха своите ръкоделия. Мисис Макфейл работеше още едно от безбройните шалчета, които беше изплела от началото на войната, а докторът запали лула. Но Дейвидсън остана на стола си и с разсеян поглед се взираше в масата. Накрая стана и излезе, без да каже нито дума. Слезе долу и когато почука на вратата ѝ, те чуха предизвикателното „влез“ на мис Томпсън. Той остана с нея цял час. А доктор Макфейл наблюдаваше дъжда — започваше да му действа на нервите. Не приличаше на нашия лек английски дъжд, който пада кротко на земята; този дъжд беше безмилостен и ужасяващ, в него човек усещаше злобата и примитивните сили на природата. Той не се лееше, а се изливаше. Приличаше на небесен потоп и биеше по нагънатата покривна ламарина с подлудяваща настойчивост, сякаш имаше своя собствена ярост. Понякога човек чувствуваше, че ще започне да пищи, ако дъждът не спре, а след това изведнъж усещаше костите си омекнали и го обхващаше тъга и безнадеждност.

Макфейл обърна глава, когато мисионерът влезе. Двете дами вдигнаха поглед.

— Дадох ѝ всички възможности. Заклех я да се покае. Тя е зла жена.

Той замълча и доктор Макфейл видя да потъмняват очите му, а бледото му лице да става сурово и непреклонно.

— Сега вече ще взема бича, с който Господ Бог Исус изгони търговците и лихварите от храма на всевишния.

Той zakрачи нагоре-надолу из стаята. Устните му бяха стиснати, а черните вежди смръщени.

— И накрай света да се скрие, аз ще я догоня.

Той се извърна с внезапно движение и излезе от стаята. Чуха го отново да слиза долу.

— Какво ще направи? — попита мисис Макфейл.

— Не зная. — Мисис Дейвидсън свали пенснето си и го изтри. — Когато върши божия работа, никога не му задавам въпроси.

Тя въздъхна леко.

— Какво има?

— Как не пести силите си! Не знае какво значи да се пази.

За първите резултати от дейността на мисионера доктор Макфейл научи чрез метиса търговец, в чиято къща живееха. Той спря доктора край магазина и излезе на прага да поговори с него. По тлъстото му лице се четеше тревога.

— Преподобният Дейвидсън се нахвърли върху мен, защото съм дал стая на мис Томпсън — каза той, — но когато я дадох, аз не знаех каква е. Когато идват хора и искат стая под наем, аз се интересувам само дали имат пари. А тя ми плати за една седмица предварително.

Доктор Макфейл не искаше да вземе страна.

— В края на краищата това е ваша къща. Ние сме ви много благодарни, че изобщо ни приютихте.

Хорн го погледна с известно съмнение. Не беше сигурен доколко доктор Макфейл стои на страната на мисионера.

— Мисионерите винаги се подкрепят един друг — поде той неуверено. — Ако вземат на прицел някой търговец, направо би трябвало да затвори магазина си и да се маха.

— Каза ли ви да я изгоните?

— Не, каза, че докато се държи прилично, не може да иска това от мене. Каза, че иска да бъде справедлив към мен. Обещах му, че повече няма да й идват гости. Току-що й го казах.

— Как го прие?

— Прати ме по дяволите.

Търговецът смутено се сгърчи в старите си дочени панталони. Мис Томпсън се оказа тежък клиент.

— О, смятам, че тя ще си отиде. Едва ли ще иска да остане тук, щом не може да приема никого.

— Няма къде да отиде, освен в някоя туземна къща, а щом мисионерите са й вдигнали мерника, никой туземец няма да я приеме!

Доктор Макфейл се загледа в падащия дъжд.

— Няма смисъл да чакам, докато се проясни.

Вечерта, в гостната, Дейвидсън им разправи за младежките си години в колежа. Той бил беден и за да завърши, трябвало да работи най-различни неща през ваканциите. Долу цареше тишина. Мис Томпсън седеше сама в малката си стая. Но изведнъж грамофонът засвири. Беше го пуснала за предизвикателство, да залъже самотата си, обаче нямаше кой да пее и в музиката звучеше меланхолична нотка. Приличаше на вик за помощ. Дейвидсън не му обърна никакво внимание. Беше тъкмо по средата на дълъг анекдот и той продължи да го разправя, без да промени изражението си. Грамофонът продължи да свири. Мис Томпсън слагаше плоча след плоча, сякаш тишината на нощта й действуваше на нервите. Нощта бе душна и безветрена. Когато Макфейлови си легнаха, не можаха да заспят. Лежаха един до друг с широко отворени очи и слушаха жестокото бръмчене на комарите от външната страна на мрежата им.

— Какво е това? — попита най-после мисис Макфейл.

През дървената преграда чува глас, гласа на Дейвидсън. Той продължаваше с еднообразна настойчивост. Молеше се на висок глас, молеше се за душата на мис Томпсън.

Минаха два-три дни. Сега, когато мис Томпсън ги срещнеше на пътя, не ги поздравяваше с иронична сърдечност или с усмивка; отминаваше ги с вирнат нос и гримираното й лице потъмняваше, мръщеше се, сякаш не ги виждаше. Търговецът каза на Макфейл, че се опитала да си намери другаде квартира, но не успяла. Вечер пускаше различните си плочи на грамофона, но беше явно, че веселостта й е

принудена. Бързите мелодии ехтяха в печален ритъм, сякаш бяха фокстроти на отчаянието. Когато започна да свири в неделя, Дейвидсън изпрати Хорн да я помоли веднага да спре, понеже този ден е ден господен. Плочата беше свалена и къщата потъна в тишина — само дъждът чукаше неуморно по ламаринения покрив.

— Струва ми се, че започва да нервничи — каза на другия ден търговецът на Макфейл. — Тя не знае какво е намислил мистър Дейвидсън и това я плаши.

Същата заран Макфейл я беше зърнал и забеляза поразен, че дръзкото ѝ изражение се е променило. По лицето ѝ сега се четеше изразът на подгонено животно. Метисът го погледна изпод вежди.

— А дали вие знаете какво ще предприеме мистър Дейвидсън? — осмели се да попита той.

— Не, не зная.

Беше страшно, че Хорн му зададе този въпрос, защото и той мислеше, че мисионерът се занимава с нещо тайнствено. Струваше му се, че оплита някаква мрежа около жената, внимателно и систематично, и когато всичко бъде готово, изведнъж ще затегне вървите.

— Помоли ме да ѝ кажа — продължи търговецът, че когато пожелае да се види с него, трябва само да прати да го повикат.

— А тя какво рече?

— Нищо. Аз и не чаках. Казах каквото трябваше да кажа и се разкарах. Помислих, че може да заплаче.

— Не се съмнявам, че самотата почва да ѝ действа на нервите — каза докторът. — При това и дъждът. Само той е достатъчен да изнерви когото и да било — продължи той раздражено. — Никога ли не спира дъждът в това проклето място?

— През дъждовния сезон вали без прекъсване. На година имаме триста инча валежи. Казват, че това се дължало на формата на залива. Изглежда, че тя привлича дъжда от целия Тих океан.

— Дявол да я вземе формата на залива! — каза докторът.

Той се почеса — комарите го бяха изпохапали. Чувствуваше се раздражен. Когато дъждът спря и блесна слънцето, островът заприлича на оранжерия — прогизнал, влажен, задушен, без никакъв лъх — и човек оставаше с впечатлението, че всичко расте с дива ярост. Туземците, които иначе изглеждаха безгрижни и безобидни като деца,

добиха зловещ вид с татуировките и боядисаните си коси и когато тупаха с боси крака зад някого, той инстинктивно поглеждаше назад, защото чувствуваше, че всеки миг могат да се приближат и да му забият дълъг нож между раменете. Не можеше да се разбере какви тъмни мисли се крият зад раздалечените им очи. Приличаха малко на старите египтяни, рисувани по стените на храмовете, и в тях се криеше ужасът на нещо неимоверно древно.

Мисионерът идваше и пак излизаше. Беше зает, но Макфейлови не знаеха какво прави. Хорн каза на доктора, че ходел всеки ден при губернатора — един път сам Дейвидсън спомена за него.

— Прави впечатление на решителен човек — каза той, — но когато се стигне до дела, липсва му твърдост.

— Може би с това искате да кажете, че не постъпва точно, както вие желаете — подхвърли на шега докторът.

Мисионерът не се усмихна.

— Аз го карам да постъпи справедливо. Не е нужно да се убеждава човек в това.

— Но може да има различни мнения, кое е справедливо и кое не!

— Ако един крак е гангрениясал, ще търпите ли някого, който се колебае да го ампутира?

— Гангренията е неоспорим факт.

— А злото?

Скоро стана ясно какво е правил Дейвидсън. Четиримата току-що бяха привършили обяда и още не се бяха разделили за следобедната дрямка, която жегата налагаше на дамите и доктора. Дейвидсън презираше този изнежващ навик. Вратата внезапно се разтвори и влезе мис Томпсън. Тя огледа стаята и се приближи до мистър Дейвидсън.

— Ти, долен плъх, какво си надрънкал на губернатора?

Тя се давеше от гняв. Настъпи кратка пауза. После мисионерът придърпа един стол.

— Няма ли да седнете, мис Томпсън? Надявам се да поговоря още веднъж с вас!

— Ти, мръсно, кално копеле!

Тя избухна в поток от гнусни и оскърбителни епитети. Дейвидсън продължаваше да я гледа внимателно.

— Обидите, които сметнахте за нужно да изсипете върху ми, не ме засягат, мис Томпсън — каза той, — но бих ви помолил да се

съобразите с присъствието на дамите.

Сега към гнева ѝ се примесваха и сълзи. Лицето ѝ беше червено и подпухнало, сякаш се задушаваше.

— Какво се е случило? — попита доктор Макфейл.

— Един човек току-що пристигна и каза, че трябва да се разкарам със следващия параход.

Дали блеснаха очите на мисионера? Лицето му остана безизразно.

— Едва ли можете да очаквате, че губернаторът ще ви остави тук при тези обстоятелства.

— Вие го направихте — изпищя тя. — Не можете да ме излъжете. Вие го направихте!

— Не искам да ви лъжа. Аз подканих губернатора да вземе единствените възможни мерки съобразно неговите задължения.

— Защо не ме оставите на мира? Не съм ви направила нищо лошо.

— Можете да бъдете сигурна, че ако ми бяхте сторили нещо, аз щях да съм последният човек, който да ви намрази.

— А мислите ли, че на мен ми се стои в това малко подобие на град? Нямам вид на дивачка, нали?

— В такъв случай не виждам от какво можете да се оплачете — отвърна той.

Тя издаде нечленоразделен вик на гняв и изскочи от стаята. Последва кратка тишина.

— Олекна ми, като разбрах, че губернаторът се е решил да действува! — каза накрая Дейвидсън. — Той е слаб човек и все увърташе. Разправяше ми, че тя щяла да остане тук само две седмици и щом отидела в Апия, която е под британска юрисдикция, това нямало да има нищо общо с него.

Мисионерът скочи на крака и закрачи из стаята.

— Страшно е да гледаш как хора, натоварени с власт, се мъчат да избягнат отговорност. Говорят, сякаш злото, което не е пред очите ти, престава да бъде зло. Самото съществуване на тази жена е скандал и това, че ще се премести на друг остров, с нищо не помага. Накрая трябваше да поговорим съвсем открито.

Дейвидсън се намръщи и дръзко изпъчи твърдата си брадичка. Видът му беше свиреп и решителен.

— Какво искате да кажете?

— Нашата мисия не е съвсем без влияние във Вашингтон. Изтъкнах му, че не е в негов интерес, ако се случи оплакване срещу начина, по който той изпълнява служебните си задължения.

— Кога трябва да заmine тя? — попита докторът след кратка пауза.

— Параходът от Сидни за Сан Франциско трябва да пристигне тук във вторник. Тя трябва да отплува с него.

Вторник се падаше след пет дни. На другия ден Макфейл се връщаше от болницата, където по липса на друго прекарваше повечето сутрини, и метисът го спря, преди да се качи горе.

— Извинявайте, доктор Макфейл, мис Томпсън е болна. Ще я видите ли?

— Разбира се.

Хорн го заведе в стаята ѝ. Тя седеше отпусната на един стол и не правеше нищо — нито четеше, нито шиеше, само се взираше пред себе си. Беше облечена в бялата си рокля, голямата шапка с цветята бе върху главата ѝ. Макфейл забеляза, че под пудрата кожата ѝ е жълтеникава, със землист цвят, а очите ѝ подпухнали.

— Съжалявам, че не сте добре.

— О, всъщност аз не съм болна. Казах така, само защото исках да ви видя. Трябва да се махам с един параход, който отива във Фриско.

Тя го погледна и той видя как в очите ѝ внезапно блесна страх. Тя нервно свиваше и разпуцваше ръце. Търговецът стоеше на вратата и слушаше.

— И аз така разбрах — каза докторът.

Тя преглътна.

— За мен е много неудобно точно сега да замина за Фриско. Вчера следобед отидох да видя губернатора, но не можах да се добера до него. Видях секретаря му и той ми каза, че трябва без повече приказки да се кача на този параход. Трябваше на всяка цена да видя губернатора, затова днес сутринта го чаках пред къщата му и когато излезе, го заговорих. Трябва да кажа, че той съвсем не искаше да говори с мен, но аз не го оставих на мира и накрая ми каза, че няма нищо против да остана до следващия параход за Сидни, стига

преподобният Дейвидсън да се съгласи на това. Тя млъкна и тревожно погледна доктор Макфейл.

— Не виждам какво мога да направя аз — каза той.

— Помислих, че може би ще се съгласите да го помолите. Заклевам се в бога, че няма нищо да предприемам тук, само да ми позволи да остана! Ако иска, няма дори да излизам от къщата. Само за две седмици.

— Ще го попитам.

— Няма да се съгласи — каза Хорн. — Ще настоя да заминете във вторник, така че отсега трябва да се примирите с това.

— Кажете му, че в Сидни мога да получа работа, честна работа, искам да кажа, не моля за кой знае какво.

— Ще направя, каквото е по силите ми.

— И нали ще дойдете веднага да ми кажете? Не мога нищо да правя, докато не разбере със сигурност.

Това поръчение не се понрави на доктора и според характера си той се зае да го изпълни косвено. Разправи на жена си какво му е разправила мис Томпсън и я помоли да говори с мисис Дейвидсън. Все пак мисионерът сякаш превишаваше властта си — нищо лошо нямаше да се случи, ако разрешат на момичето да остане още две седмици в Паго-Паго. Но той не подозираше какъв резултат ще имат неговите дипломатически усилия. Мисионерът веднага пристигна при него.

— Мисис Дейвидсън ми каза, че онази Томпсън е говорила с вас.

Като всеки срамежлив човек, когото заставят да излезе на открито, подобна прямота раздразни доктор Макфейл. Той усети, че се разпалва, и се изчерви.

— Не виждам каква разлика има, ако отиде в Сидни вместо в Сан Франциско. При това, щом обещава, че ще се държи тук прилично, не е справедливо да я преследват.

Мисионерът го изгледа със суров поглед.

— Защо не иска да се върне в Сан Франциско?

— Не попитах — отговори рязко докторът. — И смятам, че е по-добре всеки да си гледа собствената работа.

Изглежда, този отговор не беше много тактичен.

— Губернаторът е наредил тя да бъде депортирана с първия параход, който напуска острова. Той само изпълнява дълга си и аз няма да му се меся. Присъствието ѝ тук е застрашително.

— Мисля, че вие сте безчувствен и жесток човек.

Двете дами погледнаха с тревога доктора, но нямаше защо да се боят, че ще стане кавга. Мисионерът се усмихна кротко.

— Много съжалявам, че така мислите за мен, доктор Макфейл. Повярвайте, кръв капе от сърцето ми за тази нещастница, но аз само се опитвам да изпълня дълга си.

Докторът не отговори нищо. Той гледаше мрачно през прозореца. По изключение не валеше — от другата страна на залива се виждаха закътаните сред дърветата туземни хижи.

— Ще използвам спирането на дъжда и ще се поразходя — каза той.

— Моля да не ми се сърдите, задето не мога да изпълня желанието ви — каза Дейвидсън с тъжна усмивка. — Уважавам ви много, докторе, и ще съжалявам, ако мислите лошо за мен.

— Не се съмнявам, че имате достатъчно добро мнение за себе си, за да понесете със спокойствие моето.

— Печелите — усмихна се Дейвидсън.

Сърдейки се сам на себе си за неоправданата грубост, доктор Макфейл слезе долу. Мис Томпсън го чакаше до отворената врата на стаята си.

— Е — попита тя, — говорихте ли с него?

— Да! Съжалявам, но не иска да направи нищо — отговори той, като в смущението си не гледаше към нея.

Но после бързо я погледна, защото тя изхълца. Видя, че лицето ѝ е побеляло от страх. Това го поразя. Внезапно му дойде една мисъл.

— Не се отчайвате. Мисля, че с вас постъпват безобразно, и сам ще отида при губернатора.

— Още сега ли?

Той кимна. Нейното лице светна.

— Това е много мило от ваша страна. Сигурна съм, че ще ми позволи да остана, ако вие се застъпите за мене. И докато съм тук, няма да направя нищо нередно.

Доктор Макфейл сам не разбра защо се реши да се обърне с молба към губернатора. Съдбата на мис Томпсън му беше напълно безразлична, но мисионерът го беше раздразнил, а избухливостта му бавно минаваше. Той намери губернатора у дома му — беше едър,

красив мъж, моряк, със сиви мустаци като четка, облечен беше в снежнобяла униформа.

Дойдох да ви видя във връзка с една жена, която живее в същата къща — каза той. — Името ѝ е Томпсън.

— Слушах вече достатъчно за нея, доктор Макфейл — отвърна губернаторът с усмивка. — Издал съм заповед да напусне следващия вторник и това е всичко, което мога да сторя.

— Исках да ви попитам, дали не бихте могли да проявите снизхождение и да ѝ разрешите да остане, докато дойде параходът от Сан Франциско, за да може тя да отпътува за Сидни. Аз ще гарантирам за доброто ѝ държане.

Губернаторът продължаваше да се усмихва, но очите му се присвиха и останаха сериозни.

— Много бих искал да ви услужа, доктор Макфейл, но вече съм издал заповед и тя не може да се измени.

Докторът изложи случая колкото може по-убедително, но губернаторът престана да се усмихва. Той слушаше мрачно и гледаше встрани. Макфейл видя, че думите му не правят никакво впечатление.

— Не ми е приятно да причинявам неудобства на дами, но тя трябва да отплува във вторник и това е окончателно.

— Кажете ми, каква разлика може да има?

— Извинете ме, докторе, но мисля, че трябва да давам обяснения за постъпките си само пред съответните власти.

Макфейл го изгледа изпитателно. Спомни си за намека на Дейвидсън, че е стигнал до заплахата, и почувствува в поведението на губернатора необяснимо смущение.

— Дейвидсън се бърка, където не му е работата, дявол да го вземе! — възкликна разгорещено докторът.

— Между нас казано, доктор Макфейл, мистър Дейвидсън не ми направи особено добро впечатление, но трябва да призная, че имаше пълно право. Той ми изтъкна каква заплахата представлява присъствието на жена от рода на мис Томпсън на подобно място, където има войници между туземното население.

Той се изправи и доктор Макфейл беше принуден да направи същото.

— Моля да ме извините. Имам едно задължение. Моля, предайте моите поздравии на мисис Макфейл.

Докторът го напусна в униние. Знаеше, че мис Томпсън ще го чака, и понеже не искаше сам да ѝ каже, че не е успял, влезе в къщата през задния вход и се промъкна по стълбите, сякаш трябваше да се крие.

На вечеря мълчеше и се чувствуваше неловко, докато мисионерът беше оживен и общителен. На доктор Макфейл му се стори, че от време на време погледът му с добродушно тържество се спира върху него. Внезапно си помисли, че Дейвидсън знае за посещенията му при губернатора и за неговия неуспех. Но как би могъл да научи за това? Имаше нещо зловещо във властта на този човек. След вечеря той видя Хорн на верандата и излезе при него, сякаш искаше да си поговорят.

— Тя пита дали сте ходили при губернатора — пошепна търговецът.

— Ходих. Не иска да помогне. Много съжалявам, но нищо повече не мога да сторя.

— Знаех си, че няма да иска. Никой не смее да се противопостави на мисионерите.

— За какво говорите? — попита весело Дейвидсън и излезе, за да се присъедини към тях.

— Точно казвах, че няма никакви изгледи да се прехвърлите в Апия преди една седмица — на един дъх отговори търговецът.

Хорн ги остави и двамата мъже се върнаха в гостната.

След всяко хранене мистър Дейвидсън прекарваше един час в развлечения. След време на вратата плахо се почука.

— Влез! — извика мисис Дейвидсън с резкия си глас.

Никой не влезе. Тя стана и отвори. Видяха мис Томпсън, застанала на прага. Промяната във вида ѝ бе страхотна. Тя не беше вече нахалното и гордо момиче, което им се присмива на пътя, а една измъчена, уплашена жена. Косата ѝ, обикновено вчесана на сложна прическа, сега се спущаше безредно върху шията. Беше облечена с пола и блуза, а на краката си имаше чехли. Дрехите ѝ бяха смачкани. Стоеше на вратата, по лицето ѝ се стичаха сълзи и не смееше да влезе.

— Какво искате? — попита рязко мисис Дейвидсън.

— Мога ли да поговоря с мистър Дейвидсън? — задавено каза тя.

Мисионерът стана и отиде към нея.

— Влезте, мис Томпсън — със сърдечен глас каза той.

Тя влезе.

— Вижте, съжалявам за всичко, което ви изрекох онзи ден и за... всичко друго. Сигурно съм била възбудена. Моля да ми простите.

— О, няма нищо. Гърбът ми е достатъчно здрав, за да издържи няколко груби думи.

Тя направи към него движение, отвратително в своето раболепие.

— Вие ме съкрушихте. Смазана съм. Нали няма да ме накарате да се върна във Фриско?

Любезността му изчезна и гласът му стана внезапно твърд и суров.

— Защо не искате да се върнете?

Тя притрепери пред него.

— Защото роднините ми живеят там. Не искам да ме видят в този вид. Ще отида, където кажете, само не и там.

— Защо не искате да се върнете в Сан Франциско?

— Казах ви.

Той се наведе напред, взря се в нея и големите му святкащи очи сякаш се опитваха да проникнат в душата ѝ. Изведнъж дъхът му секна.

— Затворът!

Тя изпищя, после се свлече в краката му и ги прегърна.

— Не ме изпращайте там! Заклевам се в бога, че ще стана почтена жена. Ще се откажа от всичко това.

Тя избухна в поток несвързани молби, а сълзите се стичаха по гримираните ѝ бузи. Той се наведе над нея, повдигна лицето ѝ и я накара да го погледне.

— Заради затвора ли е?

— Да, магнах се, преди да ме хванат — задъха се тя. — Ако ме докопат фантетата, ще лежа три години.

Той я пусна и тя се свлече на пода в горчиви ридания. Доктор Макфейл се изправи.

— Това променя всичко — каза той. — Не трябва да я връщате, след като го знаете. Дайте ѝ още една възможност. Тя иска да започне нов живот.

— Аз ще ѝ дам най-добрата възможност. Щом се разкайва, нека приеме наказанието си.

Тя не разбра думите му и вдигна глава. В подпухналите ѝ очи блесна надежда. — Ще ме пуснете ли?

— Не. Във вторник ще отпловате за Сан Франциско.

Тя простена от ужас и избухна в тихи, дрезгави викове, които звучаха нечовешки. Започна да бие главата си о пода. Доктор Макфейл скочи към нея и я повдигна.

— Хайде, хайде, не правете така! По-добре вървете в стаята си и си легнете. Ще ви дам едно лекарство.

Той я повдигна на крака и започна едновременно да я води и мъкне надолу. Беше разярен от мисис Дейвидсън и от жена си, защото не направиха дори опит да помогнат. Метисът стоеше на площадката до стълбището и с негова помощ успя да я сложи в леглото. Тя стенеше и плачеше. Беше почти в безсъзнание. Докторът ѝ направи инжекция. Когато се качи горе, беше разгорещен и измъчен.

— Сложих я да легне.

Двете жени и Дейвидсън бяха в позите, в които ги бе оставил. Явно не бяха нито разговаряли, нито мръднали.

— Чаках ви — каза Дейвидсън със странен, далечен глас. — Искам всички да се помолите заедно с мене за душата на нашата заблудена сестра.

Той взе Библията от една полица и седна до масата, на която бяха вечеряли. Още не беше разтребено и той изблъска чайника, за да не му пречи. С мощен, кълтящ и дълбок глас им прочете главата, в която се разказваше за срещата на Исус с жената, хваната в прелюбодеяние.

— А сега да коленичим и да се помолим за душата на нашата скъпа сестра Сади Томпсън!

И той се впусна в дълга, пламенна молитва, с която молеше Бога да се смили над грешната жена. Мисис Макфейл и мисис Дейвидсън коленичиха със затворени очи. Докторът беше изненадан и също коленичи неумело и неохотно. В молитвата на мисионера имаше диво красноречие. Той беше много развълнуван и докато говореше, по лицето му се стичаха сълзи. Навън безмилостният дъжд продължаваше да вали, валеше без прекъсване, с упорито озлобление, в което имаше нещо прекалено човешко.

Най-после мисионерът спря. Помълча за миг и каза:

— А сега да повторим божията молитва.

Казаха я и се надигнаха след него. Лицето на мисис Дейвидсън беше бледо и спокойно. Тя беше успокоена и укротена, но Макфейлови изведнъж почувствуваха притеснение. Не знаеха накъде да погледнат.

— Ще сляза да видя как е — каза доктор Макфейл. Почука на вратата ѝ — отвори му Хорн. Мис Томпсън седеше в един люлеещ се стол и тихо хълцаше.

— Какво правите на стола? — възкликна Макфейл. — Казах ви да лежите.

— Не мога да лежа. Искам да видя мистър Дейвидсън.

— Бедно дете, каква полза? Не можете с нищо да го трогнете.

— Той каза, че ще дойде, ако го повикам.

Макфейл направи знак на търговеца.

— Доведете го!

Те и двамата чакаха и мълчаха, докато търговецът се качи горе. Дейвидсън дойде.

— Извинете, че ви повиках да дойдете тук — каза тя и го загледа мрачно.

— Очаквах да ме повикате. Знаех, че Бог ще чуе молбата ми.

Те се гледаха известно време, а после тя сведе поглед. Докато говореше, гледаше встрани.

— Бях грешна жена. Искам да се покая.

— Хвала на Бога! Хвала на Бога! Чул е молбата ми.

Той се обърна към двамата мъже.

— Оставете ме сам с нея. Кажете на мисис Дейвидсън, че нашите молби са чути.

Те излязоха и затвориха вратата след себе си.

— Уф! — каза търговецът.

Тази нощ доктор Макфейл до късно не успя да заспи и когато чу мисионерът да се качва, погледна часовника си. Беше два часа. Но дори и тогава Дейвидсън не си легна веднага, защото през дървената преграда, която отделяше стаите им, той чу да се моли на глас и го слушаше, докато сам не заспа от изтощение.

Когато го видя на сутринта, докторът остана изненадан от вида му. Беше по-блед от обикновено, уморен, но очите му светеха с нечовешки огън. Сякаш беше изпълнен с безмерна радост.

— Искам да слезете и да видите как е Сади — каза той. — Не се надявам, че тялото ѝ е изцелено, но душата ѝ, душата ѝ е вече друга!

Докторът се чувствуваше разстроен и изнервен.

— Снощи до късно стояхте с нея — каза той.

— Да, тя не би понесла да си отида по-рано.

— Имате твърде самодоволен вид — подхвърли раздранено докторът.

Очите на мисионера светнаха в екстаз.

— Получих голяма милост. Снощи бях избран да върна една загубена душа в любещите обятия на Исуса.

Мис Томпсън отново седеше в люлеещия се стол. Креватът не беше оправен. Стаята бе в пълен безпорядък. Не си беше дала труда да се облече и носеше някакъв мръсен пеньоар, косата ѝ — вързана в размъкнат възел. Беше изтрила лицето си с мокър пешкир, но то все още беше подпухнало и набръчкано от плач. Изглеждаше съвсем занемарена.

Когато докторът влезе, тя го погледна тъпо. Беше уплашена и разбита.

— Къде е мистър Дейвидсън? — попита тя.

— Ще дойде веднага, ако ви трябва — отвърна кисело Макфейл.

— Исках да видя как сте.

— О, струва ми се, добре. Няма нужда да се безпокоите.

— Ядохте ли нещо?

— Хорн ми донесе малко кафе.

Тя погледна с безпокойство към вратата.

— Мислите ли, че скоро ще слезе? Като че ли когато е при мене, не ми е така страшно.

— Ще заминете ли във вторник?

— Да, той настоява да замина. Моля ви, кажете му да дойде по-скоро. Вие с нищо не можете да ми помогнете. Той е единственият сега, който може да ми помогне.

— Много добре — каза доктор Макфейл.

Следващите три дни мисионерът прекарваше почти цялото си време при Сади Томпсън. Идваше при другите само за ядене. Доктор Макфейл забеляза, че почти не яде.

— Никак не се щади — жаловито каза мисис Дейвидсън. — Ще рухне, ако не внимава и не се щади.

Самата тя беше бледа и отслабнала. Призна на доктор Макфейл, че не може да спи. Когато мисионерът се прибираше от мис Томпсън,

той започваше да се моли до пълно изтощение, но дори и тогава не заспиваше дълго. След час или два ставаше, обличаше се и отиваше да поскита край залива. Сънуваше странни сънища.

— Тази сутрин ми разправи, че сънувал планините в Небраска — каза мисис Дейвидсън.

— Любопитно — подхвърли доктор Макфейл.

Сети се, че ги беше видял от прозорците на влака, докато прекосяваше Америка. Приличаха на огромни къртичини, заоблени и гладки, които рязко се издигат от равнината. Доктор Макфейл си спомни, че поразително приличаха на женски гърди.

Възбудата, която изпитваше Дейвидсън, беше нетърпима дори за самия мисионер. Но го поддържаше някакъв чуден екстаз. Той изтръгваше из корен последните остатъци на греха, които се таяха в сърцето на нещастницата. Четеше и се молеше с нея.

— Това е нещо прекрасно — каза им веднъж на вечеря. — Истинско прераждане. Душата ѝ, която беше черна като нощта, сега е чиста и бяла като пресен сняг. Аз съм изпълнен със смирение и ме е страх. Разкаянието ѝ за всички нейни грехове е красиво. Не съм достоен да се докосна до крайчеца на дрехата ѝ.

— Имате ли сърце да я върнете в Сан Франциско? — каза докторът. — Три години в американски затвор! Мисля, че можете да я избавите от това.

— Но вие не разбирате ли — това е необходимо. Мислите ли, че сърцето ми не се облива в кръв за нея? Аз я обичам, както обичам жена си и сестра си. През цялото време, докато е в затвора, ще изпитвам същите мъчения, каквито ще изпитва тя.

— Глупости! — извика с досада докторът.

— Вие не разбирате, защото сте сляп. Тя е прегрешила и трябва да страда. Аз зная какво ще изтърпи. Ще умира от глад, ще бъде измъчвана и унижавана. Искам тя да приеме човешкото наказание като жертва пред Бога. Искам да го приеме с радост. Пред нея се представя възможност, каквато се дава на малцина от нас. Бог е неизмеримо добър и милосърден.

Гласът на Дейвидсън трепереше от възбуда. Едва успяваше да изрича думите, които страстно напираха на устните му.

— Цял ден се моля с нея, а когато я оставя, пак се моля, моля се с всички сили, Христос да я дари с тази велика милост. Искам да вложа

в сърцето ѝ страстното желание да бъде наказана, така че накрая, дори ако ѝ предложи да се отърве, тя сама да ми откаже. Искам да почувствува, че горчивото наказание в затвора е смирен дар, който тя слага в краката на нашия Господ, дал живота си за нея.

Дните минаваха бавно. Всички обитатели на къщата мислеха само за нещастната жена в долния етаж и живееха в неестествена възбуда. Тя приличаше на жертва, която подготвят за дивашки кървав идолопоклонски ритуал. Ужасът ѝ я парализираше. Не можеше да понесе отсъствието на Дейвидсън. Имаше кураж само с него и се държеше в робска зависимост. Плачеше много, четеше Библията и се молеше. Понякога биваше напълно изтощена и изпадаше в апатия. В такива моменти с желание очакваше изпитанието си, защото то сякаш ѝ предлагаше пряк изход от страданията, които сега търпеше. Не можеше да издържи дълго на смътния ужас, който я бе обзел. Заедно с греховете си тя се беше отрекла от цялата своя суета и се мъknеше из стаята раздърпана, неумита и облечена в безвкусния си халат. Четири дни не беше сваляла нощницата си, нито беше слагала чорапи. Стаята ѝ стоеше разхвърляна и непочистена. Междувременно дъждът продължаваше да вали с жестока настойчивост — изглеждаше, че в небесата вече не е останала вода, но въпреки това дъждът продължаваше тежко да се лее и с влудяваща монотонност да чука по ламаринения покрив. Всичко беше влажно и лепкаво. По стените и по обувките, които стояха на пода, се появи плесен. В безсънните нощи комарите бръмчаха сърдито.

— Ако спре поне за един ден да вали, няма да е чак толкова лошо — каза доктор Макфейл.

Всички чакаха с нетърпение вторник, когато параходът за Сан Франциско трябваше да пристигне от Сидни. Напрежението ставаше непоносимо. Колкото до доктор Макфейл, неговото съжаление и гняв бяха изместени от желанието му да се отърве от нещастницата. Той чувствуваше, че ще диша по-свободно, когато параходът отплува. Сади Томпсън трябваше да бъде придружена на борда от един губернаторски чиновник. В понеделник вечер същият чиновник посети мис Томпсън и ѝ каза да бъде готова в единадесет часа сутринта. При нея беше Дейвидсън.

— Ще се погрижа всичко да бъде наред. Смятам и аз да се кача на борда, за да я изпратя.

Мис Томпсън мълчеше.

Когато загаси свещта и се промъкна предпазливо под мрежата, доктор Макфейл въздъхна облекчено.

— Е, слава богу, свърши се! Утре по това време няма да я има.

— Мисис Дейвидсън също се радва. Казва, че той съвсем станал като сянка — каза мисис Макфейл. — А тя е напълно променена жена.

— Коя?

— Сади. Никога не бих повярвала, че такова нещо е възможно. Човек неволно се прониква от смирение.

Доктор Макфейл не отговори и скоро след това заспа. Беше много уморен и спа по-дълбоко от обикновено.

На сутринта той беше разбуден от докосването на нечия ръка и когато, стреснат, подскочи, видя до кревата си Хорн. Търговецът постави пръст на устата си, за да предвари някакво възклицание, и му направи знак да го последва. Обикновено той носеше протрити дочени панталони, но този път беше бос и беше облякъл само лава-лава, като туземците. Изведнъж той бе заприличал на дивак и когато стана от кревата, доктор Макфейл видя, че цялото му тяло е татуирано. Хорн му направи знак да излезе на верандата. Докторът стана от кревата и го последва навън.

— Не вдигайте шум — пошепна търговецът. — Необходим сте. Облечете нещо и си сложете обувки. Бързо.

Първата мисъл на доктор Макфейл беше, че се е случило нещо с мис Томпсън.

— Какво има? Да взема ли инструментите си?

— Побързайте, моля ви, побързайте!

Доктор Макфейл се промъкна обратно в спалнята, облече една мушама върху пижамата си и obu обувки с гумени подметки. Върна се при търговеца и двамата слязоха на пръсти по стълбата. Входната врата беше отворена и пред нея бяха застанали половин дузина туземци.

— Какво има? — повторно запита докторът.

— Елате с мен — отвърна Хорн.

Той излезе и докторът го последва. Туземците тръгнаха на куп след тях. Прекосиха пътя и стигнаха до плажа. Докторът видя група

туземци, застанали около нещо, което лежеше до самата вода. Последните няколко метра те ускориха крачките си и туземците направиха път на доктора. Търговецът го побутна напред. И тогава той видя да лежи, наполовина във водата и наполовина на сухо, нещо ужасяващо — трупът на Дейвидсън. Доктор Макфейл се наведе — той не беше човек, който губи самообладание в критични мигове — и преобърна трупа. Гърлото беше прерязано от едното ухо до другото, а в дясната ръка все още стоеше бръснарчето, с който бе сторено това.

— Изстинал е напълно — каза докторът. — Доста отдавна трябва да е умрял.

— Преди малко едно от момчетата, на път за работа, го видяло да лежи тук и дойде да ми каже. Мислите ли, че сам го е направил?

— Да. Някой трябва да повика полиция.

Хорн каза нещо на туземен език и двама младежи хукнаха.

— Нека да го оставим така, докато дойде полицията — каза докторът.

— Не трябва да го носят в къщата ми. Не го искам в моята къща.

— Ще направите, каквото кажат властите — отвърна докторът. — Всъщност, мисля, че ще го отнесат в моргата.

Стояха и чакаха неподвижно. Търговецът извади две цигари от една гънка на своята лава-лава и подаде едната на доктор Макфейл. Те пушеха и се взираха в трупа. Докторът не можеше да разбере нищо.

— Защо мислите, че го е направил? — запита Хорн.

Докторът вдигна рамене. След малко пристигнаха туземните полицаи — командуваше ги един бял моряк. Те носеха носилка, а веднага след тях дойдоха и двама флотски офицери и флотският лекар. Всички се заеха за работата с делови вид.

— А какво става с жена му? — каза един от офицерите.

— Щом вие сте вече тук, аз ще се върна да облека нещо. Ще се погрижа да ѝ бъде съобщено. Най-добре е тя да не го вижда, преди да го понагласят.

— Смятам, че така ще е по-добре — добави флотският лекар.

Когато се върна, доктор Макфейл намери жена си почти напълно облечена.

— Мисис Дейвидсън ужасно се тревожи за съпруга си — каза му тя веднага, щом го видя. — Не си е лягал цялата нощ. Чула го да

напуска стаята на мис Томпсън в два часа, но излязъл навън. Ако оттогава все се разхожда, сигурно ще е смъртно уморен.

Доктор Макфейл ѝ разправи какво се е случило и я помоли да съобщи скръбната новина на мисис Дейвидсън.

— Но защо го е направил? — попита тя ужасена.

— Не зная.

— Но аз не мога, не мога да ѝ кажа...

— Трябва.

Тя го погледна уплашено и излезе. Докторът я чу да влиза в стаята на мисис Дейвидсън. Почака за минута да се съвземе и после започна да се бръсне и мие. Когато се облече, седна на кревата да чака жена си. Най-сетне тя дойде.

— Искате да го види — каза мисис Макфейл.

— Отнесоха го в моргата. Най-добре е ние да я придружим. Как прие скръбта?

— Зашеметена е. Не заплака. Но трепери като лист.

— Да вървим веднага.

Когато почукаха на вратата ѝ, мисис Дейвидсън веднага излезе. Беше много бледа, но очите ѝ бяха сухи. На доктора му се видя неестествено спокойна. Не си размениха нито дума и мълчаливо поеха надолу по пътя. Когато стигнаха до моргата, мисис Дейвидсън проговори:

— Искам да вляза и да го видя сама.

Те се отдръпнаха. Един туземец ѝ отвори вратата и я затвори след нея. Седнаха и зачакаха. Приблжиха се неколцина бели и шепнешком заговориха с тях. Доктор Макфейл пак им разправи всичко, което знаеше за трагедията. Вратата тихо се отвори и мисис Дейвидсън излезе. Всички замълчаха.

— Готова, съм да се връщаме — каза тя.

Гласът ѝ беше строг и твърд. Доктор Макфейл не можеше да схване израза на очите ѝ. Бледото ѝ лице имаше суров вид. Тръгнаха бавно, без да разменят и дума, и най-после минаха завоя, зад който се издигаше къщата им. Мисис Дейвидсън ахна за миг и тримата спряха. В ушите им нахлуха невероятни звуци. Грамофонът, който бе мълчал в продължение на толкова време, сега свиреше, свиреше високо и дрезгаво някаква бърза мелодия.

— Какво е това? — извика ужасена мисис Макфейл.

— Да вървим — каза мисис Дейвидсън.

Те изкачиха стъпалата и влязоха в преддверието. Мис Томпсън стоеше на вратата си и говореше с някакъв моряк. В нея се беше извършила внезапна промяна. Не бе вече уплашената дрипа от последните дни. Беше си сложила най-ярките неща — бялата си рокля и лъскавите високи ботинки, над които се издуваха дебелите ѝ крака в памучни чорапи; косата ѝ беше вчесана на сложна прическа, а на главата си носеше огромната шапка, покрита с ярки цветя. Лицето ѝ бе гримирано, веждите дръзко начернени, а устните — яркочервени. Стоеше изправена. Пак се бе превърнала във високомерната кралица, която бяха видели в началото. Когато влязоха, тя избухна във висок, подигравателен смях; а после, когато мисис Дейвидсън неволно спря, тя събра плюнка в устата си и плю. Мисис Дейвидсън уплашено се отдръпна и внезапно по бузите ѝ избиха две червени петна. След това закри лице и се втурна бързо нагоре по стълбата. Доктор Макфейл бе вбесен. Той побутна мис Томпсън и влезе в стаята.

— Какво правите, дявол да ви вземе? — извика той. — Спрете тази проклета машина!

Отиде до грамофона и смъкна плочата. Тя се обърна към него:

— Кажи, можеш ли с мене? За какво, по дяволите, си дошъл в стаята ми?

— Какво искате да кажете? — извика той. — Какво искате да кажете?

Мис Томпсън се изпъчи. Никой не би могъл да опише презрението в очите ѝ или омразата, която вложи в отговора си:

— Ах, вие, мъже! Вие, долни, мръсни свини! Всички сте еднакви, всички! Свини! Свини!

Доктор Макфейл ахна. Той бе разбрал.

[1] Тапа — материя, която полинезийците правят от някои видове дървета. ↑

[2] Кава — опияняваща напитка, приготвена от корените на растението кава. ↑

[3] Тропическа болест, подобна на сифилиса. ↑

[4] Свободна широка дреха, увита около цялото тяло. ↑

Издание:

Заглавие: Ловец на хора

Преводач: Иван Градинаров

Година на превод: 1970

Език, от който е преведено: английски

Издател: Издателство на Националния съвет на Отечествения

фронт

Град на издателя: София

Година на издаване: 1971

Тип: сборник

Печатница: Печатница на Отечествения фронт

Редактор: Кунчо Вълев

Технически редактор: Н. Панайотов

Художник: Мариана Генова

Коректор: М. Томова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/10535>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.